

GYÓGYPEDAGÓGIAI SZEMLE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGUSOK
EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

2015 – XLIII. évfolyam

4

GYÓGYPEDAGÓGIAI SZEMLE

A Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének folyóirata

Alapító-főszerkesztő:	Gordosné dr. Szabó Anna
Főszerkesztő:	Rosta Katalin
Tervezőszerkesztő:	FORENO Nonprofit Kft.
Szöveggondozás:	PRAE.HU Kft.
Szerkesztőbizottság:	Benczúr Miklósné Csányi Yvonne Farkasné Gönczi Rita Fehérmé Kovács Zsuzsa Gereben Ferencné Mohai Katalin Stefanik Krisztina Szekeres Ágota
Digitális szerkesztés:	Pál Dániel Levente (paldaniel@gmail.com)
Digitális megjelenés:	www.gyogypedszemle.hu
Szerkesztőségi titkár:	Szekeres Szabolcs (gyogypedszemle@gmail.com)

A szerkesztőség elérhetősége: gyogypedszemle@gmail.com

Megvásárolható: Krasznár és Társa Könyvkereskedelmi Bt.
1098 Budapest, Dési Huber u. 7.

HU ISSN 0133-1108

2015. október-december

Felelős kiadó:

GEREBEN FERENCNÉ DR. elnök – Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete
1071 Budapest, Damjanich u. 41-43. (gereben@barczy.elte.hu)

DR. ZÁSZKALICZKY PÉTER dékán – ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
1097 Budapest, Ecséri út 3. Tel: 358-5500

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Hírlap Üzletága
1089 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőnél,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 303-3440

További információ: 06 80/444-444

Egy szám ára: 750,-Ft

Indexszám: 25 359

Megjelenik negyedévenként.

Minden jog fenntartva. A folyóiratban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni. A szerkesztőség képeket és kéziratokat nem őriz meg és nem küld vissza.

NYOMDA:

FORENO Nonprofit Kft. • 9400 Sopron, Fraknói u. 22.

Felelős vezető: Földes Tamás ügyvezető igazgató

NEA

nka

Nemzeti Kulturális Alap

A MEGJELENÉST A NEMZETI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ALAP ÉS
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATTA.

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet

Siket és cochleáris implantált fiatalok és felnőttek identitástudatának vizsgálata

NIKOLAUSZ KINGA – PERLUSZ ANDREA

n.kinga989@gmail.com, perlusz@barczi.elte.hu

Absztrakt

Témáját és vizsgálati eljárását tekintve magyarországi viszonylatban újszerű kutatásunk középpontjában tágabb értelemben véve a siket felnőttek és a cochleáris implantációs műtéten átesett (így technikailag hallóvá vált) siket felnőttek szociális énképe, identitástudata, műtétet követő identitásváltozása állt. Szűkebb értelemben véve szerettünk volna információt kapni arról, hogy a siket személyek miként definiálják önmagukat, hogyan vélekednek önmaguk és a hallók viszonyáról, kizárólagosan kötődnek-e a siket közösséghez, kultúrához. Megvizsgáltuk, hogy a siketség mint állapot és az ahhoz szorosan kapcsolódó egyéb tényezők, mint a hallássérülés kialakulásának ideje, az iskolai végzettség, miként játszanak szerepet a siket személy énképének alakulásában. Egyféle összehasonlításként kíváncsiak voltunk arra, hogy hogyan hat az identitástudatra, ha a siket személy a cochleáris implantációs műtét révén „visszanyeri” hallását.

A vizsgálat eredményeként azt tapasztaltuk, hogy a cochleáris implantáció erősen befolyásolja a személy önazonosságát, identitását, nyelvi-kulturális azonosságát, azonban hatása nem terjed ki az élet minden területére, így például a siket személy szociális kapcsolataira.

Kulcsszavak: siket, identitás, cochleáris implantáció, nyelvi-kulturális kisebbség, fogyatékoság

Témafeletés

A siketség mint állapot különböző tudományágak (orvostudomány, pszichológia, szociológia, jogtudomány, etika, technológia) és szempontok szerinti megközelítése nagyon sok, a mai napig megválaszolatlan kérdést von maga után: Kit nevezünk siketnek? Ki tartja önmagát siketnek? Fogyatékoságról vagy egy önálló nyelvi-kulturális csoportról beszélünk-e esetükben? Javítandó állapot-e a siketség? Siket-e még az a személy, aki technológiai segítséggel „visszanyeri” a hallását? Hallássérültnek, illetve siketnek vallja-e magát? Milyen mértékben akarnak a siket személyek beilleszkedni a többségi társadalomba? Hol,

és mekkora szerepe van a jelnyelvnek a hangos beszéd mellett, mely nemcsak a kommunikáció eszköze, hanem esetenként a siket identitás egyik megtestesítője is.

Mindezek kapcsán kiemelendő a siketség társadalmi-kulturális megközelítése. A „siketesség” szemben az orvosi, ún. deficitorientált megközelítéssel, a siket személyek számára a siketek kultúrájával való azonosulást jelenti, melynek jellemzője a jelnyelv használata. A társadalmi-kulturális megközelítés alapján a siket emberek önmagukat nem fogyatékos személyként definiálják, hanem egy kisebbségi csoport tagjának. A siket közösséghez, a siket kultúrához való tartozást azonban nem csak a hallássérülés súlyossága határozza meg, hanem az öndefiníció. Vannak olyan siket személyek, akik nem csatlakoznak a siket közösséghez. A halló társadalomban élve, annak nyelvét használva, öndefiníciójuknak nem képezi részét ez a nyelvi-kulturális identitás. Hallásállapotuk alapján a cochleáris implantált személyek is súlyos hallássérültek, siketek, azonban mégsem a siket közösség tagjai (VASÁK é. n.).

A cochleáris implantátum vélhetően a legjobb esetben sem ad tökéletes hallást, mégis korunk egyik nagy „technológiai csodája”, létjogosultsága, elismertsége azonban a siket közösségen belül vitatott. Mivel a siket kultúra egyes képviselői nem tekintik a siketséget javítandó orvosi problémának, ők megkérdőjelezik a cochleáris implantációs műtét eredményeinek pozitív voltát. A cochleáris implantációs technológia elleni kifogásaik középpontjában az áll, hogy kulturális közösségük több mint olyan emberek csoportja, akik egyféle fogyatékoságon osztoznak. Úgy vélik, a cochleáris implantációs technológia támadást jelent a siket kultúra ellen, mert arra törekszik, hogy a siket gyermekek a siketek jelnyelvére helyett a beszélt nyelvet sajátítsák el, azt használva nőjenek fel, csökkentve ezzel a siket kulturális csoport méretét (SPARROW 2005).

Az EUD (European Union of the Deaf/Siketek Európai Szövetsége – lásd: www.sinosz.hu) egyértelműen a cochleáris implantációs eljárás ellen foglal állást, különös tekintettel a kisgyermekkorú implantációra. Kiemeli a tényt, hogy az implantátum nem ad tökéletes hallást, úgy véli, ezáltal a gyermek nem hallóvá, legfeljebb nagyothallóvá válik, és ez megfosztja őt a tökéletes hangosbeszéd, és ami még fontosabb, a siket kultúra alapját képező jelnyelv elsajátításától is.

A magyarországi siket közösség attitűdje a cochleáris implantációhoz ambivalens. Amint az *A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének állásfoglalása a siketek kétnyelvű, bilingvális oktatásáról* című dokumentumban olvasható, „A cochleáris implantált siket gyerekek számára ugyanolyan jogokat kell biztosítani, és el kell ismerni azt is, hogy a jelnyelv megtanulása számukra jobb, mint ha azt megtagadnák tőlük, így a bilingvális oktatási modell éppen úgy a lehető legjobb oktatási modellt jelentheti a cochleáris implantált siket gyerekek, mint a nem implantált siket gyerekek számára.” (www.sinosz.hu)

Vizsgálatunk középpontjában a siket és a cochleáris implantációs műtéten átesett felnőttek szociális identitása, műtétet követő identitásalakulása állt. Érdekes, összetett lehetőséget láttunk annak kutatásában, hogy hogyan viselkedik a két, hallásállapot alapján egyébként siket csoport az önmeghatározás, önértékelés, csoporthoz való tartozás tekintetében. Szerettük volna megismerni továbbá azt, hogy minderre milyen hatással vannak egyes körülmények, mint például az életkor, a siketség kialakulásának ideje, a műtét időpontja vagy az iskolai végzettség.

A siketek kulturális identitását vizsgáló amerikai vizsgálatok

Az eredeti, a siketek identitásával foglalkozó 1993-as kutatás a Massachusettsi Egyetem két amerikai professzora, Neil S. Glickmann és John C. Carey nevéhez fűződik. Céljuk egy eszköz, a Deaf Identity Developmental Scale (Siket identitásfejlődési skála/DIDS) kifejlesztése volt, amelynek segítségével mérhető, hogy a siket emberek hogyan azonosulnak a siket társadalommal és a siket kultúrával. Vizsgálataik alapján négyféle siket kulturális identitástípust különítettek el:

- culturally hearing (kulturálisan halló) – inkább hallók, akik a siketséget a normális-tól eltérőnek, gyógyítandónak tekintik;
- culturally marginal (kulturálisan „kívüleső”) – egyik kulturális csoportba sem illőnek, a kettő között érzik magukat;
- immersion („elmerülő”, „elkötelezett”) – elköteleződtek a siket kultúra mellett;
- bicultural (bikulturális) – mindkét kulturális csoportban kényelmesen érzik magukat, mindkettőnek érzik mind az előnyeit, mind a hátrányait.

Vizsgálatuk szerint a siket kulturális identitás alakulása függ a hallásvesztés kialakulásának idejétől, a hallásvesztés mértékétől, attól, hogy az illető hallássérült vagy halló családba születik-e, a szülők jelnyelvhez, illetve a siket társadalomhoz kapcsolódó attitűdjétől, a nevelési és szociális tapasztalatoktól (GLICKMAN–CAREY 1993).

Az ötpontos értékelőskála eredetileg angol nyelvű, de amerikai jelnyelvre is lefordították. Kezdetben 60 tételből állt, majd a 2001-es felülvizsgálat után bizonyos tételek eltávolításával a tételek száma 54-re csökkent. A vizsgálatot 2 csoporton végezték, hipotézisük az volt, hogy a két csoport kulturális orientációja különbözni fog. A vizsgálati minta első csoportját a bostoni Későbbi Életkorban Megsikettült Felnőttek Szövetsége (Association of Late-Deafened Adults, ALDA) massachusettsi alszervezetének 56 tagja, a második csoportot a washingtoni Gallaudet Egyetem (siket egyetem) 105 hallgatója alkotta.

Feltételezésük szerint a Gallaudet Egyetem többnyire veleszületetten siket hallgatóinak válaszai magasabb értékekkel szerepelnek majd az „immersion” és a „bicultural” identitáscsoportban, míg az ALDA tagoktól ugyanezt a „hearing” és „marginal” identitáscsoportnál várták. Ez a hipotézisük a vizsgálat során megerősítést nyert.

2001-ben megjelent egy tanulmány a DIDS teszt Neil S. Glickman javaslatára történő felülvizsgálatáról. Kíváncsiak voltak arra, hogy milyen összefüggés van a hallássérülés foka, a hallássérülés kialakulásának ideje és az identitás között. A kiválasztott mintát 323 hallássérült személy alkotta, akiket 3 csoportra osztottak a hallássérülés kialakulásának ideje szerint. Így lett egy 113 fős prelingvális siket csoport, egy 100 fős posztingvális csoport és egy 110 fős nagyothalló csoport. A mérőeszköz továbbra is a DIDS volt, de az 1993-as mérések tapasztalatai alapján módosították, hozzáadtak, átfogalmaztak és kivettek bizonyos itemeket.

A vizsgálatban azt tapasztalták, hogy azok, akik kétéves koruk előtt veszítették el a hallásukat, nagyobb arányban hoztak magas értékeket az „immersion” identitáscsoportban,

mint a nagyothallók. Megállapították, hogy a prelingvális siketek az adott válaszaik alapján inkább sorolhatók a „bicultural” csoportba, mint a posztlingvális siketek. Ezenkívül a vizsgálat azt is kimutatta, hogy egyrészt a prelingvális siketek inkább kulturálisan siket identitásúak, másrészt a nagyothallók inkább sorolhatók a kulturálisan halló csoportba, mint azok, akik pre- vagy posztlingvális siketek (FISCHER–MCWHIRTER 2001).

A vizsgálat adaptációja

Magyarországon a siket identitással kapcsolatban eddig nagyon kevés vizsgálatot végeztek (ABONYI 2004). Szinte alig található a témában bármilyen kutatási eredmény, és erre alkalmas vizsgálati eszköz sem született. Ez okból vizsgálatunk alapját egy 1993-as, a siket kulturális identitás vizsgálatáról szóló tanulmány képezi, melynek egyik szerzője, egyben a vizsgálati eszköz, a DIDS, azaz Deaf Identity Development Scale egyik kifejlesztője, Neil S. Glickman. Az amerikai professzor hozzájárult, hogy újnak ugyan már nem mondható, de Magyarországon még egyáltalán nem ismert és alkalmazott eljárását adaptáljuk, és első vizsgálatokat végezzünk vele.

Az eredeti angol nyelvű skála 54 tételét a lehető legszorosabb egyezéssel magyar nyelvre fordítottuk. Az 54 tétel mindegyikére 5 pontos Likert-skálából választhattak a válaszadók, melyek a következők voltak:

- Egyáltalán nem jellemző / Egyáltalán nem értek egyet vele
- Nem igazán jellemző / Nem igazán értek egyet vele
- Nem tudom eldönteni
- Valamennyire igaz rám / Valamennyire egyetértek
- Teljes mértékben igaz rám / Teljes mértékben egyetértek

A vizsgálati eljárást online kérdőív formában juttattuk el a kitöltőkhöz. Ennek hátrányai ismertek, bizonyos szempontból szűkíti a kitöltők körét, nem nyomon követhető, hogy végül kihez, kiknek keresztül jutott el, és csak azok töltötték-e ki, akik a vizsgálati mintával szembeni feltételeknek megfeleltek. A kérdőívet bárki kitölthette, aki 16 éven felüli siket, vagy cochleáris implantált személy. (A kérdőív továbbításában többek között segítségünkre volt a Magyar Cochleáris Implantáltak Egyesülete, illetve a Cochlear Tudásközpont.)

A beérkezett kérdőívek alapján 50 fő alkotta – nem reprezentatív – vizsgálati mintánkat. Éppen ezért vizsgálatunk következtetései nem általánosíthatók, a témával foglalkozóknak azonban tanulságos eredményekként szolgálhatnak, és további vizsgálatok alapkövei lehetnek.

A kérdőívet kitöltő összesen 50 fő 32%-a siket (16 fő), ennek több mint kétszerese, 68% cochleáris implantált személy (34 fő). A válaszadók többsége, 62%-a nő (31 fő), 38%-a férfi (19 fő). Az életkori eloszlást tekintve a minta nagyon vegyes, a legfiatalabb kitöltő 18, a legidősebb 64 éves, az átlagéletkor 34,6 év.

Legmagasabb iskolai végzettséget tekintve mind a siket, mind az implantált válaszadók között van 8 általánost, gimnáziumot, szakközépiskolát, szakiskolát végzett és egyetemet vagy főiskolát végzett is.

		Van cochleáris im- plantátuma?		Összesen
		Igen	Nem	
Legmagasabb iskolai végzettség	8 általános	3	2	5
	gimnázium	8	3	11
	szakközépiskola	8	5	13
	szakiskola	6	1	7
	főiskola/egyetem	9	5	14
Összesen		34	16	50

1. táblázat. A válaszadók megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség és a CI-használat szerint

A kérdőívet kitöltő siket személyek mindannyian veleszületetten siketek, vagy korai életkorban (3 év alatt) veszítették el hallásukat. A 34 fő cochleáris implantált személyből csak 30-ról van értelmezhető adat erre vonatkozóan. 13-an (41,2%) siketen születtek, vagy 3 éves koruk előtt váltak siketté, míg 17 fő (52,9%) a 3. életév betöltése után veszítette el a hallását.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a vizsgálati minta összetétele, illetve a mintaválasztás maga nem teszi lehetővé általánosítható összefüggések feltárását, ugyanakkor úgy véljük, hogy a téma újszerűsége, illetve a vizsgálat során nyert tendenciaszerű tapasztalatok alapját képezhetik további vizsgálatoknak, illetve figyelemreméltó információkkal bővíthetik jelenlegi tudásunkat a téma kapcsán.

Hipotézisek

- Vizsgálatunk során feltételeztük, hogy a siket és az implantált vizsgálati személyek válaszai között jelentős különbség mutatkozik a siketség definíciójára vonatkozó kérdésekben, a két minta különbözőképpen vélekedik a siketiségről, önmaga és a siketség viszonyáról.
- Feltételeztük, hogy a skála kultúrát érintő kérdéseire adott válaszok jelentősen különböznek a siket és az implantált vizsgálati személyek tekintetében. A siketek kizárólag a siket kultúrához való szoros kötődést jelzik, míg az implantos minta eredményei inkább a halló kultúra irányába mutatnak.
- Feltételeztük, hogy minél magasabb a vizsgálati személyek iskolai végzettsége és minél később alakult ki a siketség, annál rugalmasabb az önmagukról való vélekedésük, ezért a magasabban iskolázott siketektől a szélsőségesen siketes identitást jelentő válaszok kisebb gyakoriságát vártuk. A cochleáris implantált személyek esetében feltételeztük, hogy a magasabb iskolai végzettség és a minél korábban elvégzett implantációs műtét esetén a válaszok kevésbé mutatnak a siket identitás felé.

A vizsgálati eredmények feldolgozása

A vizsgálati eredmények feldolgozása az SPSS program segítségével történt. Az eredeti vizsgálatból csak a skálát használtuk fel saját leíró jellegű vizsgálatunkhoz. A siket (16 fő) és implantált (34 fő) minta által az egyes kérdésekre adott válaszok eloszlásán túl, az eredmények értékelésében nem tértünk ki minden tételre, azokat emeltük ki, amelyek a siket identitás alakulása szempontjából önmagukban is jelentősek, vagy meglepő eredményeket mutatnak. A tételeket aszerint, hogy mire vonatkoznak, 4 nem túl szigorú kategóriába csoportosítva tárgyaltuk. Az így kialakított csoportok a siketség definíciójára, a siketséghez való hozzáállásra, kommunikáció-jelnyelv témára; a társas kapcsolatokra és a siket és halló kultúra ellentétére vonatkozó tételek csoportjai. A tételcsoportokból kiemeltük a definíciós és kulturális tételcsoportokat, és az azokban kapott válaszok abszolút és relatív gyakorisági eloszlását vizsgáltuk meg a siket és az implantált minta esetében, majd azt, hogy az implantáció ténye és a kapott eredmények között van-e összefüggés. Ezenkívül a két kérdéscsoportban az identitás meghatározás szempontjából legszélsőségesebb kérdéseknél megnéztük az eredmények alakulását siketekenél a legmagasabb iskolai végzettség (mindenki 3 éves kora előtt vált siketté), illetve az implantáltaknál szintén a végzettség és az implantáció ideje szerint.

Vizsgálatunk következtetései a minta alapsokasághoz viszonyított kis elemszáma és a mintavétel miatt az alapsokaságra nem általánosan érvényesek.

A vizsgálati eredmények bemutatása

1. A társas kapcsolatokat és a nyelvi, jelnyelvi kérdéseket érintő tételekről általában

A társasági élettel, társas kapcsolatokkal foglalkozó tételcsoport 11 kérdést tartalmazott. A válaszok alapján megállapítható, hogy mind a siket, mind a cochleáris implantátumot viselő válaszadók – saját megítélésük szerint – könnyen barátkoznak, barátaik között siketek és hallók egyaránt vannak. Egyik csoportban sem jellemző, hogy kirekesztve éreznék magukat, általában vagy a siketek, vagy a hallók társaságában, mindkét csoport tagjaival jól érzik magukat. (Tételek például: „A siket embereknek nem szabad más siketekkel házasságot kötni”, és az „A siketek csak más siketekkel kéne, hogy egy társaságba járjanak”.)

A siket és az implantátumot kapott válaszadók válaszaik nem térnek el nagymértékben egymástól.

Érintőlegesen tértünk ki a magyar nyelv-jelnyelv témakörét érintő tételekre, épp a siket és a cochleáris implantált csoport válaszainak jelentős eltérései miatt. Egyértelműen megmutatkozott, hogy a jelnyelvvvel kapcsolatos negatív állításokkal („Sajnálom azokat a személyeket, akik függnek a jelnyelvtől”, „Nem szeretem, ha a siketek jelnyelvet használnak”) a siket válaszadók többsége egyáltalán nem ért egyet, míg az azt támogatókkal („A sike-

teknek jelnyelvet kéne használnia”, „A magyar jelnyelv és a magyar nyelv különböző, de egyenlő értékű”) teljes mértékben egyetértenek. Ugyanez a cochleáris implantált minta esetében az öt válaszlehetőség között jobban megoszlott. A totális kommunikációval a siket válaszadók többsége egyetértett, míg az implantáltak többsége ezekben nem tudott dönteni („A kommunikáció legjobb módja a beszéd és a jelnyelv egyidejű használata”, „Nem jó, ha valaki jelelés közben beszél”). A hallókészülék feleslegességével a siket minta döntő többsége egyetért, a cochleáris implantáltak éppen ellenkezőleg („A siketeknek nincs szüksége hallókészülékre”). Érdekes, hogy a válaszok alapján a cochleáris implantáltak saját segédeszközüket nem tekintették hallókészüléknek. A műszer külső egységét nem is szokás hallókészüléknek nevezni, ugyanis egyoldali implantáció esetén többnyire hallókészüléket viselnek a hallássérült személyek a másik fülön.

A hangos beszédhez összességében a siket válaszadók ellenségesebben állnak, mint a cochleáris implantátumot használók, de a szájról olvasást mindkét csoport támogatja („A siket gyermeket beszélni tanítani időpocsékolás” „Szájról olvasást tanulni időpocsékolás”). Az eltérés nem meglepő, ha ismerjük a siketek jelnyelvvél és a cochleáris implantációval szembeni attitűdjét.

2. Eredmények a siketség definíciójára, a siketség megítélésére vonatkozó kérdésekben: a siket és a cochleáris implantált csoport összehasonlítása

Ebben a tételcsoportban is 11 kérdés szerepelt. A két minta között szinte minden kérdésnél tapasztaltunk eltérést a kapott válaszok relatív eloszlásában, de csak egyes kérdéseknél jelzett a korrelációs mutató erős összefüggést ($\lambda > 0,3$) az implantátum megléte és a kapott válaszok között.

Míg a két csoport nagyjából egyforma mértékben értett egyet és utasította el azokat a kérdéseket, amelyek egyértelmű állásfoglalást várnak a siketséghez való viszonyulás terén (2. *Nem tudom eldönteni, hogy érzek a siketekkel szemben.* 13. *Nem tudom eldönteni, hogy tiszteljem a siketeket, vagy éppen lenézzem őket.* 31. *Nem tudom, hogy jó dologként, vagy rosszként gondoljak a siketségemre.* 32. *El tudnám fogadni a gyermekemet akkor is, ha halló, és akkor is, ha hallássérült.*), addig a CI-sek között nagyobb arányúak a „Nem tudom eldönteni” válaszok. A CI-sek nagyobb arányú bizonytalanságából arra lehet következtetni, hogy sokan közülük nem köteleződtek el sem a „siket”, sem a „halló” identitás felé.

Azoknál az állításoknál, amelyek a hallássérült, illetve siket azonosságtudatra vonatkoztak (48. *Hallássérültnek nevezem magam.* 11. *Siketnek hívom magam.* 15. *Nem tudom, hogy hallássérültnek vagy siketnek nevezem magam.*), lényegesen nagyobb eltérés mutatkozott a siket és CI-s válaszadók válaszai között, valamint az is jól látható, hogy milyen nagy tartalmi különbség van a „hallássérült” és „siket” fogalmak értelmezése között. Ahogy az várható is volt, a siketek sokkal inkább siketnek hívják és siketként azonosítják magukat, mint az implantált csoport, de jóval kisebb arányban hívják magukat hallássérültnek, mint azok, akik az implantáció révén gyakorlatilag „visszakapták a hallásukat”.

A cochleáris implantáción átesett válaszadók bizonytalanságát ezeknél a kérdéseknél is jelzi a „Nem tudom eldönteni” válaszok és a másik két köztes válasz nagyobb aránya. Válaszaik alapján elmondható, annak ellenére, hogy a műtét által „hallóvá” váltak, identitásuk nem mondható annak, ugyanakkor siketnek sem, magukat mindenképpen hallássérültként definiálják.

Első hipotézisünk tehát csak **részben igazolódott be**, ugyanis nem teljesül a skála minden általunk kiemelt tételénél.

Azoknál az állításoknál, amelyek a siketség fogyatékoságként való megítélésével való egyetértésre kérdeznak, egyértelműen jelentős különbség igazolódott a két rész minta eredményei között. (4. *A siketség egy szörnyű fogyatékoság.* 40. *Szeretnék egy olyan műtétet, amely visszaadná a teljes hallásomat.* 53. *Fontos megtalálni a siketség gyógy módját.*)

A siket vizsgálati csoport jelentős többsége egyáltalán nem tartja a siketséget szörnyű fogyatékoságnak, ezt támasztja alá az, hogy többségük egyáltalán nem támogatja a siketség elleni gyógymód megtalálását, és ugyan nem egyhangú többséggel, de az ehhez esz-közként szolgáló hallásjavító műtéteket sem. A cochleáris implantáltak velük ellentétben többnyire szörnyű fogyatékoságnak tartják a siketséget, támogatják a gyógymód megtalálását (ezért is vállalkozhattak a műtetre), és többségük, ha tehetné, vállalkozna olyan műtetre, amely 100%-ban visszaadná a hallását.

3. Eredmények a siket kultúrával kapcsolatos kérdésekben: a siket és cochleáris implantált csoport összehasonlítása

Az ebben a tételcsoportban szereplő állítások (10. *Siket világban nincs helye a halló embereknek.* 29. *Haragszom a halló emberekre.* 46. *Nem bízom a halló emberekben.*) – véleményünk szerint – kissé szélsőségesen közelítik meg a siket és halló közösséghez tartozás problematikáját, ami részben magyarázhatja a kapott eredményeinket. A két almin-ta válaszainak eloszlása kiegyensúlyozottabbnak mondható, mint a korábbi állításoknál. A vizsgálatunkban szereplő siket csoport tagjainak többsége nem képvisel szélsőségesen siketes, a siket kultúrához ragaszkodó identitást. Ezenkívül a korrelációvizsgálat egyik tétel esetében sem mutatott ki szoros együttjárást a CI és a válaszok megoszlása között.

Második hipotézisünk sem mondható tehát egyértelműen igazoltnak. A siket-halló kultúrát érintő tételekre kapott eredmények a két rész minta esetében nem mutattak ugyan egyezést, de még kevesebb esetben mutattak jelentős különbséget. A siketeknél nem jellemző a szigorúan csak a siket kultúrához való kötődés, az implantált mintáról pedig a válaszok alapján nem állítható egyértelműen, hogy inkább a halló kultúrához tartozónak vallják magukat. Az eredményekből az látszik, hogy elfogadják a másik kultúrájának létezését, még ha nem is értenek egyet annak nézeteivel. Érdemes lenne ezt a kérdést tovább vizsgálni, kiküszöbölve a mintaválasztásból eredő bizonytalanságot.

A fent említett három állításról elmondható, hogy a válaszadásban a siket csoport volt bizonytalanabb.

A következő tételeknél jelentősebb eltéréseket tapasztaltunk a két csoport között, melyek azonban nem minden esetben magyarázhatóak a CI meglétének tényével.

1. Szeretem a siket és a halló kultúrát is. – Ezzel a kérdéssel a siketek szinte teljes mértékben egyetértettek, ez megint arra enged következtetni, hogy a mintába került siket személyek nem szélsőségesen siket identitásúak, valamilyen szinten nyitottak a halló kultúra felé. Az implantáltaktól kapott eredmények jobban eloszlottak az egyes válaszlehetőségek között, ami egyfajta „köztes identításra” utal.

Érdekes eredményeket kaptunk a következő két állítás esetében is: 16. *A siket gyermekeket csak siketeknek kellene tanítaniuk.* 44. *A siketiskolákat csak siket személyeknek kellene vezetniük.* Feltételeztük, hogy az állítással való egyetértés a siket kultúra iránti erős elköteleződést jelent, mivel ezek a siket kultúra továbbadása, terjesztése szempontjából lényeges állítások. Hasonlóan jelentős lehet a siket szerepmodellek hatása az identitás alakulására. Az első állítással a siket vizsgálati személyek többsége nem értett teljesen egyet, s az implantált csoport válaszadói bizonytalanabbnak bizonyultak a siketeknél, de többségük nem értett egyet az állítással.

Jelentős különbség volt tapasztalható a második tétel esetében is, a siketek ezzel teljes mértékben egyetértenek, míg a CI-seknél jóval többen elutasítják, mint amennyien támogatják a siket vezetők szükségességét a siketiskolákban, és nagyon sokan közülük nem tudtak dönteni a kérdésben.

4. Eredmények a kiemelt definíciós és kulturális kérdésekben az iskolai végzettség és a siketség kialakulásának ideje szerint

Vizsgálatunk során kíváncsiak voltunk arra is, hogy a kiemelt állításoknál van-e hatása az iskolai végzettségnek és a siketség kialakulása idejének – implantáltaknál az iskolai végzettség és az implantációs műtét idejének – az eredmények alakulására.

Az adatok könnyebb kezelhetőségének érdekében az iskolai végzettséget három csoportba soroltuk: alapfokú (8 általános), középfokú (gimnázium, szakiskola, szakközépiskola) és felsőfokú iskolai végzettség (egyetem, főiskola). A vizsgálatban a különböző végzettségű siket és implantált személyek válaszait vetettük össze aszerint, hogy hallásukat 3 éves koruk előtt vagy azután veszítették el. Ugyanezt az összevetést elvégeztük implantált személyek ugyanezen kérdésekre adott válaszaival, aszerint, hogy 12 éves koruk előtt vagy után kaptak cochleáris implantátumot.

A kis létszámok és az adatoknak az alappopulációhoz képest való torzulása (pl. 3 éves kor nem a beszéd kialakulásának pontos határa) miatt általános következtetés nem vonható le. Ugyanakkor az is egyértelművé vált, hogy a konkrét életkor helyett szerencsésebb lett volna a kérdőívben arra rákérdezni, hogy pre-, vagy posztlingvális hallássérülésről beszélhetünk-e az adott személyeknél.

Az iskolai végzettség, a siketség kialakulásának ideje és a CI-műtét ideje közötti összefüggésre vonatkozó hipotézis a tételek többségében beigazolódtott. Vagyis minél később alakult ki a siketség az adott személynél (3 éves kor felett) és minél magasabb az iskolai végzettsége, annál kevésbé jellemző, hogy a vizsgálati személy azokat a válaszokat adja, amelyeket egy szélsőségesen siketes identitású személytől várnánk. (4. *A siketség egy szörnyű fogvatékosság.* 40. *Szeretnék egy olyan műtétet, ami visszaadná a teljes hallásom.* 53. *Fontos megtalálni a siketség gyógy módját.*)

Tehát a későbbi életkorban megsiketült és magasabban képzett válaszadók jobban egyetértenek a siketség szörnyű fogyatékossgként való megítélésével, és támogatják a gyógymód megtalálását, valamint a hallásjavító műtéteket mint gyógymódot. A hipotézis második fele kevés tételnél mondható csak igaznak, viszont ez a vizsgálatban nem megfelelően feltett kérdésekre is visszavezethető: vélhetően a 12 éves korhatár az implantáció idejét tekintve nem volt megfelelően kiválasztott kritérium, illetve figyelembe kellett volna venni a hallássérülés bekövetkezése és az implantáció között eltelt időt is.

Összefoglalás

Mivel a vizsgált kérdéseknél nem tapasztaltunk minden esetben nagymértékű eltérést a siket és az implantált válaszadók között, nem mondható ki, hogy az implantáción átesett személyek nem siketként határozzák meg magukat. Sok kérdés esetében azonban megfigyelhető ez a tendencia. Ugyanígy feltételezhető, hogy a siket minta nem minden tagja mutatja a siket közösségre jellemző „siket identitást”, hiszen válaszaik az elvárttól esetenként eltértek. Elmondható, hogy a cochleáris implantáció eredményez eltéréseket az identitásban, erősen befolyásolja az önazonosítást, a nyelvi, kulturális azonosságot, azonban hatása nem mutatkozik meg a személy életének minden területén, mint ahogy az tapasztalható volt például a szociális kapcsolatokat érintő kérdések esetében.

Ajánlás a további kutatásokhoz

Bár a vizsgálat során kapott eredményekből levont következtetések nem általánosíthatók a teljes siket és cochleáris implantált populációra, a kutatás érdekes eredményeket hozott, melyek hasznos alapjául szolgálhatnak további identitáskutatásoknak, sok kiaknázatlan lehetőség rejlik még a témában.

A vizsgálat közben felmerült, hogy hasznos és érdekes lett volna a kérdőívben a siketség kialakulása helyett arra rákérdezni, hogy a beszéd elsajátítása előtt vagy után alakult ki a siketség, illetve arra, hogy az adott illető siket vagy halló családban nőtt-e fel, mert ez nagymértékben hatással van az identitás alakulására. Érdekes lenne tudni, hogy egy-egy személy konzekvensen kiugró válasza mögött milyen oksági magyarázatok húzódnak, ennek kiderítésére azonban a kérdőíves módszer nem volt megfelelő.

A DIDS skálát elsőként használtuk siket és implantált vizsgálati személyek identitásának megismerésére, az eszköz használata további lehetőségekre hívta fel a figyelmünket. A jövőben nagyon szívesen látnánk a DIDS-sel végzett egyéb kutatásokat, például egy, az eredeti 4-féle kulturális identitáscsoport szerinti vizsgálat eredményeit magyar viszonylatban.

Felhasznált irodalom

- ABONYI N. (2004): A budapesti hallássérültek társadalmi helyzetéről. *Szociális Munka*, 16.
- FISCHER, L. C. – MCWHIRTER, J. J. (2001): Brief Reports. The Deaf Identity Development Scale: A Revision and Validation. *Journal of Counseling Psychology*, 48(3), 355–358.
- GLICKMAN, N. S. – CAREY, J. C. (1993): Measuring Deaf Cultural Identities: A Preliminary Investigation. *Rehabilitation Psychology*, 38(4), 275–283.
- NIKOLAUSZ K. (2013): *A siket és a cochleáris implantált fiatalok és felnőttek identitástudatának vizsgálata*. Szakdolgozat. ELTE BGGyK, Budapest.
- SPARROW, R. (2005): Defending Deaf Culture: The case of cochlear implants. *The Journal of Political Philosophy*, 13(2), 135–152.
- VASÁK I. (é. n.): *A világ siket szemmel*. Fogyatékosok Esélye Közalapítvány.
- Az EUD állásfoglalása a CI kapcsán (2013): <http://www.sinosz.hu/?q=hirek/hirek/az-eud-allas-foglalasa-ci-kapcsan> (Letöltés ideje: 2015. november 1.)
- Jeles jövőt akarunk! (2013): http://www.sinosz.hu/sites/default/files/_hirek/hirek/sinosz-valasz-cikk/sinosz-valasz-cikk-nepszab2013majus13.pdf (Letöltés ideje: 2015. november 1.)

A 2015/16-os tanév tavaszi félévében meghirdetésre kerülő továbbképzések

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Továbbképző Központja az ELTE Pedagógikum Központ OTF Tanulmányi Osztály BGGYK Kari Referatúrájával együttműködésben a 2015/2016-os tanév tavaszi félévében ismét szakirányú továbbképzéseket és pedagógus-továbbképzéseket hirdet meg.

A képzésekről szóló ismertetőt és a jelentkezéshez szükséges feltételeket az alábbi linken olvashatja:

<http://www.barci.elte.hu/index.php/oktatas/tovabbkepzesek/581-a-2015-16-os-tanev-tavaszi-feleveben-meghirdetesre-kerulo-tovabbkepzesek>

Jelentkezési határidő egységesen (a jelentkezési dokumentáció beérkezési határideje): 2016. január 10.

A képzések megfelelő létszámú jelentkező esetén 2016 január–februárban indulnak.

Tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdjének vizsgálata

PONGRÁCZ KORNÉLIA
pongraczk@gmail.com

Absztrakt

A sikeres szociális integráció megvalósíthatatlan a befogadó osztályközösség pozitív attitűdje nélkül. Tanulmányunkban bemutatjuk a vizsgálatunkba bevont általános és középiskolás tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdjét, és feltérképezzük az erre hatást gyakorló faktorokat. A CATCH attitűdskálával mért átlag-attitűdpontszám szerint a magyar iskolások negatívabb attitűddel rendelkeznek, mint külföldi társaik. Az összefüggések elemzése során fontos figyelembe venni az életkori sajátosságokat, mert a serdülőkorai változások erősen megterhelhetik a kutatásokat. Az előzetes ismeretek, a magasabb önértékelés, a vélt rosszabb életminőség és az osztályközösségről alkotott pozitívabb vélemény vizsgálataink szerint pozitívabb attitűddel fűgnek össze.

Kulcsszavak: szociális integráció, fogyatékossg, attitűd, serdülőkor

Bevezetés

Az utóbbi évtizedben megnőtt azon tanulmányok száma a hazai és a nemzetközi szakirodalomban, amelyek az inklúzió szociális dimenziójának vizsgálatára fókuszálnak, tehát többségi iskolákban integrált vagy inkluzív körülmények között tanuló sajátos nevelési igényű (röviden SNI) tanulók **szociális integrációját** kutatják.

A magyar kutatási tapasztalatok szerint az SNI tanulók jelentős részének a többségi általános iskolásokhoz képest problematikusabb beilleszkednie az integráló osztályközösségbe, nehezebb baráti kapcsolatokat kiépítenie és kivívnia azt, hogy társai elfogadják (SZÜCS 2002, 2003; SOMORJAI 2008; PERLUSZ 2008; ALT 2008; SZEKERES 2012).

Vajon milyen tényezők befolyásolhatják az SNI tanulók beilleszkedését? A pedagógusok attitűdje (MAJOROS 2009; NÉMETHNÉ 2009; PETŐ-CEGLÉDI 2012), a fogyatékossg típusa (SZEKERES 2012; KŐPATAKINÉ és mtsai 2011), a személyiség (TORDA 1998, 2004), a nem (SZEKERES 2012), a szülők hozzáállása (BÁNFALVY 2008), az iskolai környezet (KŐPATAKINÉ és mtsai 2011) komoly hatással bír. Ezen faktorok mellett az osztálytársak pozitív attitűdje elengedhetetlen feltétele a sikeres integrációnak.

Kevés olyan magyar nyelvű tanulmány lelhető fel a szakirodalomban, amely az iskolás populáció körében vizsgálná a fogyatékossgal élő társakkal szemben megnyilvánuló attitűdöt vagy viselkedést.

Egyes szerzők szociometriai vizsgálatokat végeztek tanulásban akadályozott gyermekeket integráló iskolák osztályközösségeiben (TORDA 1998, 2004; SZEKERES 2012), más szerzők integráltan tanuló testi és érzékszervi fogyatékos, valamint diszlexiás-diszgráfiás diákokkal készített interjúk elemzését, életútjuk bemutatását adták közre (SOMORJAI 2008; PERLUSZ 2008; ALT 2008; TAKÁCS 2008).

Pusztai és Szabó (PUSZTAI–SZABÓ 2014) egy nemzetközi kutatás keretében Magyarországon, Ukrajnában és Romániában tanuló felsőoktatási hallgatók körében vizsgálta a fogyatékossgal élő társakkal szemben megnyilvánuló attitűdöket. A szerzőpáros arra a következtetésre jutott, hogy a magyarországi hallgatók attitűdje a legnegatívabb, míg a romániai válaszdók hozzáállása a legelfogadóbb.

Nem találtunk azonban olyan magyar nyelvű, tudományos jellegű, empirikus kutatást, amely a többségi általános iskolás vagy középiskolás diákok körében vizsgálná a fogyatékossgal élő tanulókkal szemben megnyilvánuló attitűdöket.

A társak negatív attitűdje súlyos következményekkel járhat, hiszen ez alacsony elfogadottságban, kevés számú barátságban, magányban és akár elutasításban vagy kiutaltságban is realizálódhat. Drámai hatással lehet az SNI tanuló életére, nehézségeket okozhat neki a csoportos tevékenységekhez való csatlakozásban, iskolából való kimaradáshoz vagy viselkedési problémához vezethet (JACKSON–BRACKEN 1998; OLLENDICK et al. 1992).

A többségi tanulók attitűdjének és erre hatást gyakorló faktoroknak mérése segítségével megjósolhatjuk a befogadó osztályközösség lehetséges (várható) hozzáállását és viselkedését már akár az integráció megkezdése előtt, így növelhetjük az intervenciók, érzékenyítő programok hatékonyságát, támogathatjuk az SNI tanulók sikereesebb szociális részvételét az osztályközösség életében.

Tanulmányunkban bemutatjuk a vizsgálatunkba bevont általános és középiskolás tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdvizsgálatának eredményét, és feltérképezzük az attitűdjüket befolyásoló faktorokat.

Attitűd

Az attitűd a társas viselkedés egyik mozgatórugója, amelynek számos meghatározása ismert a szociálpszichológiában.

Allport szerint „az attitűd tapasztalat révén szerveződött mentális és idegi készenléti állapot, amely dinamikus vagy irányító hatást gyakorol az egyén reagálására mindazon tárgyak és helyzetek irányában, amelyekre az attitűd vonatkozik” (ALLPORT 1935).

Az attitűdöt gyakran multidimenzionális fogalomként írják le. Triandis (TRIANDIS 1971) például – másokat követve – a következő definíciót használta: „az attitűd egy olyan érzellemmel terhelt gondolat, amelynek révén az ember hajlandó bizonyos szociális helyzetek kapcsán a lehetséges lépések egy részét megtenni”.

Ez a definíció három komponenst foglal magában: az ismereteket (kognitív komponens), a hozzájuk kapcsolódó érzelmet (affektív komponens) és a lépésre való hajlandóságot (konatív vagy viselkedési komponens).

Az attitűdöt befolyásoló faktorok

Az angol nyelvű szakirodalomban leírt és gyakran hivatkozott faktorok attitűdre gyakorolt hatása ellentmondásokkal teli, nem mutat egységes képet.

A kutatók többsége azt találta, hogy pozitívabb attitűdöt eredményez, ha a válaszadó nőnemű (ROSENBAUM et al. 1986; KING et al. 1989; VIGNES et al. 2009; BOSSAERT et al. 2011b), bár mások szerint a **nemek közötti különbség** nincs hatással a beállítódásra (TIROSH et al. 1997; TAMM–PRELLWITZ 2001), sőt néhány vizsgálati eredmény szerint a fiúk elfogadóbbak (WOODARD 1995; NABUZOKA–RONNING 1997).

Az **életkor** attitűdökre gyakorolt hatása sem egyértelmű, hiszen egyes kutatók szerint nincs hatással az attitűdök alakulására (ROSENBAUM et al. 1986; VIGNES et al. 2009; BOSSAERT et al. 2011b), mások szerint egyre toleránsabbá válnak a tanulók az idő múlásával (BROOK–GEVA 2001; NOWICKI 2006), bár vannak olyan álláspontok is, miszerint az életkor előrehaladtával inkább intoleránsabbakká válnak a tinédzserek, amíg el nem éri a fiatal felnőttkort (RYAN 1981), vagyis az egyetemisták elfogadóbbak, mint a fiatalabb középiskolások (DE LAAT et al. 2013).

Általában elfogadóbbnak bizonyulnak azok a tanulók, akik **ismeretségben, kapcsolatban állnak** fogyatékossgal élő társakkal (ROSENBAUM et al. 1986; KING et al. 1989; VIGNES et al. 2009; DE LAAT et al. 2013), bár egyes kutatók szerint a közvetlen kapcsolat nincs hatással az attitűdök alakulására (SIPERSTEIN et al. 2007).

A fogyatékossgal kapcsolatos **előzetes ismeretek** sem eredményeznek egyértelműen pozitívabb hozzáállást. Vignes és munkatársai (VIGNES et al. 2009) szerint pozitívabb beállítódást indukál ez a faktor, míg más kutatók nem találtak korrelációt az előzetes tudás és a pozitívabb attitűd között (BROOK–GEVA 2001).

A **fogyatékossg típusának** befolyásoló szerepe, tehát hogy milyen fogyatékossgal élő gyermekkel szembeni attitűdöket vizsgálunk, szintén kérdéses. Míg egyes vizsgálatok szerint a fogyatékossg típusa nincs hatással az attitűdökre (KING et al. 1989; BOSSAERT et al. 2011b), addig más eredmények szerint negatívabb attitűdöt eredményezhet, ha például értelmi fogyatékossgal élő gyermekek számára fenntartott speciális osztály működik a válaszadók iskolájában (VIGNES et al. 2009). De Laet és munkatársai vizsgálatai szerint sokkal pozitívabb attitűdöt mutatnak a többségi iskolások a látás- vagy a hallássérült, mint a súlyosan mozgássérült vagy értelmileg akadályozott személyek iránt (DE LAAT et al. 2013).

Az **önértékelés** attitűdre gyakorolt hatását még viszonylag kevés kutatásban vizsgálták. Egyesek kis, de szignifikáns korrelációt találtak az attitűdértékek és az önértékelés között (ROSENBAUM 1986), mások szerint a magasabb önértékelés és a hallás- és látássérült személyekkel szembeni pozitívabb beállítódás között összefüggést lehet kimutatni, míg a súlyosan mozgássérült személyekkel szemben nem (DE LAAT et al. 2013).

Kulturális faktorok is szerepet játszhatnak az attitűdök alakulásában: izraeli kutatók összehasonlító kutatásában az izraeli tanulók elfogadóbbnak bizonyultak, mint a kanadai diákok (TIROSH et al. 1997).

Érdekes eredmény, hogy a vélt jobb **életminőség** is pozitívabb beállítódáshoz vezet (VIGNES et al. 2008).

Kutatás

Módszer

A kutatás előzménye a 2012 tavaszán végzett próbalekérdézésünk, amelyet egy nyolc év-folyamos integráló általános iskola két ötödikes és két hetedikos osztályában vettünk fel (PONGRÁCZ 2013).

A jelen vizsgálatot 2013-ban és 2014-ben végeztük hat véletlenszerűen kiválasztott integráló iskola 211 tanulójának részvételével. Az osztályokban a vizsgálat időpontjában nem tanult integráltan fogyatékossgal élő tanuló, de megjegyezzük, hogy a vizsgálatba bevont 211 tanuló közül 13 tanuló jelezte, hogy a fogyatékossgal élő barátja ugyanabba az iskolába jár, mint jómaga.

Az alábbiakban látható az iskolák típusa, földrajzi elhelyezkedése, vizsgált tanulók száma és eloszlása.

Sorszám	Iskola típusa	Elhelyezkedés	Évfolyam	Elemzés
1.	általános iskola és gimnázium	Bp. IX. kerület	6.	20
2.	általános iskola	Bp. IV. kerület	5.	27
			7.	15
3.	általános iskola és gimnázium	Bp. IV. kerület	5.	4
			7.	42
4.	gimnázium	Bp. X. kerület	9.	22
			12.	8
5.	általános iskola és gimnázium	Bp. XVII. kerület	5.	22
			7.	16
6.	gimnázium	Zalaegerszeg	9.	13
			12.	22

1. táblázat. A vizsgálati minta összetétele

A kutatás során a próbalekérdézésnél alkalmazott kérdőívcsomagot használtuk, amelynek helyességét és megbízhatóságát 2013-ban megjelent cikkünkben elemeztük (PONGRÁCZ 2013).

A tanulók fogyatékos társakkal szembeni attitűdjét a Chedoke-McMaster Attitudes Towards Children with Handicaps Scale (röviden CATCH) attitűdskálával mértük. Ezt a vizsgáló eljárást azért alkalmaztuk a kutatásunk során, mert jó pszichometriai tulajdonságokkal rendelkezik (VIGNES et al. 2008), az attitűd három dimenzióját méri (tehát az affektív, viselkedési és kognitív komponenseket), önkitöltős, és a gyermekek számára jól értelmezhető mondatai kulturális tényezőktől függetlenül, könnyen átültethetők voltak a magyar nyelvre.

Az attitűdskálát számos országban sikeresen alkalmazták, illetve adaptálták (ROSENBAUM et al. 1986; TAVARES 2011; TIROSH et al. 1997; HOLTZ-TESSMAN 2007; VIGNES et al. 2009; GODEAU et al. 2010; BOSSAERT et al. 2011b; DE LAAT et al. 2013), megbízhatóan mér 9 és 13 éves kor között (tehát általános iskolás korú, már olvasni jól tudó gyermekek esetében), sőt későbbi cikkek egészen 26 éves korig történő alkalmazásáról is beszámoltak (BOSSAERT et al. 2011, DE LAAT et al. 2013).

Az attitűdöt befolyásoló faktorok vizsgálata céljából három további kérdőívet alkalmaztunk. Az első kérdőívvel a fogyatékossgal kapcsolatos ismereteket, tapasztalatokat, a másodikkal a személyes faktorokat (életkort, nemet, szülők iskolai végzettségét, tanulmányi teljesítményt, közérzetet az osztályban, baráti kapcsolatokat) vizsgáltuk. A harmadik vizsgáló eszközzel, a Susan Harter-féle ún. Globális önértékelési skálával (Global Self Worth Subscale) azt mértük, hogy a gyermekek mennyire kedvelik önmagukat, elégedettek-e önmagukkal, illetve azzal, ahogyan az életüket élik (HARTER 1985).

Eredmények

A vizsgált tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdje

A 211 fős mintán CATCH attitűdskálával történt lekérdezés átlagpontszáma (22,21 pont) az elérhető maximális 40 ponthoz, illetve a nemzetközi kutatásokban leírt eredményekhez (24,5–32,4 pont közötti értékek) képest is alacsonyabb, azaz negatívabb attitűdöt jelez.

A következő táblázatban az attitűd mindhárom komponensét és együttes hatásukat is alaposan analizáltuk, ami alapján megállapítható, hogy bár az extrémális értékek a lehetséges [0;40] zárt intervallumon belül elég nagy tartományt fednek le (pl. affektív esetében a [9,17; 35,00] zárt intervallum 64,5%-os lefedettséget jelent), de a szélsőértékeket produkáló gyermekek számossága jellemzően alacsony volt. Az attitűd komponenseit külön-külön nézve is és az együttes hatásukat tekintve is megállapítható, hogy mind az átlagok, mind a kvartilisok, mind a mediáns értékek azt mutatják, hogy a tanulók döntő többségének elég hasonló az attitűdje a fogyatékossgal élő személyekkel szemben. Matematikailag úgy is fogalmazhatunk, hogy a minta a normális eloszlás Gauss-görbéjét követi, ahol az attitűdértékek jelentős része az átlag környékére pozicionálódik.

Ez a megállapítás azért is érdekes információ, mert a véletlenszerűen választott iskolák mind geográfiailag, mind iskolatípusban, illetve a kutatásban részt vevő tanulók mind életkorban, mind szociális háttérben, mind a fogyatékkal élő személyekkel kapcsolatos ismereteikben nagyon heterogén mintát alkotnak.

Eredmény	Átlag	Szórás	Mini- mum	Maxi- mum	Mediáns	Első kvartilis	Harmadik kvartilis
Összesen	22,21	3,73	14,44	32,78	23,06	20,00	24,72
Kognitív	23,93	4,41	12,50	35,83	24,17	20,83	26,25
Affektív	21,14	4,48	9,17	35,00	22,50	19,17	25,00
Viselkedési	21,55	4,61	12,50	34,17	22,50	19,58	25,00

2. táblázat. Az attitűd komponenseinek és hatásának elemzése

A nemzetközi eredményekkel összehasonlítva (BOSSAERT et al. 2011; VIGNES et al. 2009) nemcsak az átlagos attitűdértékek, hanem a fentebb leírtakból triviálisan következő szórásértékek is alacsonyabbak. Sőt a külföldi kutatók által mért szélsőértékek között a lehetséges attitűdértékek teljes spektruma jelentkezett, így volt olyan tanuló, akinek a viselkedési komponensének CATCH értéke 0 pont volt (VIGNES et al. 2009), míg másik gyermekek esetében a kognitív komponens CATCH értéke a maximális 40 pont volt (BOSSAERT et al. 2011). A mintánkban ilyen fokú átlagos értéktől való eltérést nem tapasztaltunk, ami véleményünk szerint azt mutatja, hogy a gyermekek jól tudták a CATCH attitűdskála magyar nyelvre adaptált változatát értelmezni, a feltett kérdésekre választ adni, de külső segítséget, befolyásolást nem kaptak. A kiugróan alacsony szélsőérték (0 pont körüli érték) ugyanis inkább a teszt meg nem értését jelezheti, míg a túlzottan magas extrémális érték (40 pont körüli érték), főleg több tanuló esetében már nem lehet véletlenszerű, hanem a teszt módszertani működésének pontos ismeretét (akár tanár vagy külső szakember segítségével) feltételezheti.

Külön kiemelnénk, hogy a nemzetközi tendenciákat követve az affektív és a viselkedési komponensek attitűdértékei nagyon hasonlóak, míg a kognitív komponens attitűdértékei magasabbak és kisebb szórásúak.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a minta megfelelő és alkalmas a vizsgált faktorok és az attitűd közötti összefüggések eredményes analízisére.

Összefüggések a vizsgált faktorok és az attitűd között

Első körben külön vizsgáltuk az 5., 6., 7., 9. és 12. évfolyamokat, azonban azt tapasztaltuk, hogy az ötödik és a hatodik osztályosok között a levonandó következtetések szempontjából annyira minimális eltérések adódtak, hogy nem érdemes külön csoportként kezelni őket. Emiatt a továbbiakban az 5. és 6. osztályosokat egy homogén csoportként kezeljük, míg a többi évfolyamot külön-külön csoportnak tekintjük.

Nemek közötti különbség

Nem találtunk egyértelmű korrelációt a lányok és a fiúk attitűdértékei között, azaz az nem igaz, hogy a lányoknak szignifikánsan magasabb az attitűdértéke, mint a fiúknak. Mintánkban a két nemre vonatkozó átlagos attitűdpontszám között mindössze 0,06 pontnyi eltérés adódik a lányok javára. Mivel ez az eltérés nem tekinthető szignifikáns különbségnek, ezért a vizsgálatot elvégeztük évfolyamonként is, ami első pillantásra meglepő eredményeket hozott.

Míg a teljes mintára vetítve az állítást tagadó korrelációs együttható 0,0083, azaz egyértelműen kijelenthető, hogy a teljes mintára nézve nem igaz az állítás, évfolyamokra bontva már az jött ki, hogy:

- **5–6. évfolyamon** (11–13 évesek körében) még a **lányok jellemzően elfogadóbbak** fogyasztóssággal élő társaikkal szemben, mint a fiúk (korrelációs együttható: 0,18);
- **7. évfolyamon** (13–14 évesek körében) a **fiúk érdemileg elfogadóbbak** a lányoknál (korrelációs együttható: -0,38);
- **9. évfolyamon** (16 évesek körében) a **lányok szignifikánsan elfogadóbbak** a fiúknál (korrelációs együttható: 0,30);
- végül a **12. évfolyamon** (19 évesek körében) a kamaszkori változások befejeztével érdemi **eltérés nem mutatkozik** a két nemnél a fogyasztóssággal élő társaikkal szembeni beállítódásban (korrelációs együttható: -0,04).

Életkor

Ahogy az előző állításnál már láttuk, az életkori sajátosságok igen erősen befolyásolják a tanulók attitűdértékeit. Az alábbi táblázat jól mutatja, hogy **az életkori sajátosságok 7. évfolyamon a lányokra, 9. évfolyamon pedig a fiúkra vannak jelentős hatással**. Lineáris összefüggést ezen feltételezhető okokból nem lehet kimutatni az életkor előrehaladása és a fogyasztóssággal élő társak iránti elfogadóképesség között.

Az alábbi táblázatból azonban jól látszik, hogy ha eltekintünk a kamaszkori változások okozta visszaesésektől (tehát a fiúknál: 5–6., 7., 12., a lányoknál: 5–6., 9., 12. évfolyamon vett adatokat ábrázoljuk egy grafikonon), akkor mindkét nemnél az életkor előrehaladtával szigorúan monoton növekedő attitűdértékeket kapunk. Ez pedig azt jelenti, hogy az életkori sajátosságok kiszűrése után erőteljes korreláció állapítható meg az életkor és a fogyasztóssággal élő személyek iránti elfogadóképesség között.

Évfolyam	Nem	CATCH átlag	Átlag
5–6.	fiú	21,42	21,95
	lány	22,49	
7.	fiú	22,20	21,31
	lány	20,41	
9.	fiú	21,73	22,96
	lány	24,18	
12.	fiú	24,20	24,10
	lány	24,00	

3. táblázat. Évfolyamok és nemek szerint az átlag-attitűdértékek alakulása

Szorosabb, személyes kapcsolat

A fogyatékossgal élő gyermekkel való szorosabb személyes kapcsolatot számos aspektusból (például: fogyatékossgal élő gyermekkel barátkozik-e, van-e fogyatékossgal élő közeli és/vagy távoli családtagja az illetőnek stb.) vizsgáltuk, de **nem tudunk egyértelmű korrelációt kimutatni a szorosabb személyes kapcsolat és a pozitívabb attitűd között.**

Példának okául az analízis alapján nincs érdemi hatása a fogyatékossgal élő barátoknak, akivel a tanuló az elmúlt héten is játszott, sőt a fogyatékossgal élő testvért jelző tanulóknak az átlagnál negatívabbnak bizonyult az attitűdjük.

A mélyebb analízis során számos olyan esetet találtunk, amelyeknél az átlagos attitűd-érték jóval magasabb, mint a teljes minta átlagos attitűdpontszáma, bár megjegyezzük, hogy relatíve kevés tanuló áll fogyatékossgal élő személlyel szoros kapcsolatban. Amennyiben van a családban fogyatékossgal élő családtag és a tanulóknak van fogyatékossgal élő barátja, ha legalább az egyik szülő fogyatékossgal él, vagy amennyiben van a tágabb értelemben vett családban fogyatékossgal élő unokatestvér, akkor ez elfogadóbb attitűdöt eredményez.

Kapcsolat jellege	Átlag-attitűd-érték	Számosság
A tanuló legalább egyik szülője fogyatékossgal él	24,17	2
A tanulóknak van fogyatékossgal élő testvére	20,84	4
A tanulóknak van fogyatékossgal élő nagyszülője	22,15	4
A tanulóknak van fogyatékossgal élő nagynénije vagy nagybácsija	21,39	3
A tanulóknak van fogyatékossgal élő unokatestvére	25,49	8
Van a családban fogyatékossgal élő családtag és a tanulóknak van fogyatékossgal élő barátja	23,43	8

4. táblázat. A szorosabb személyes kapcsolat és a mért átlag-attitűdértékek közötti összefüggés

Előzetes ismeretek

A 211 fős mintában 99 fő, tehát a tanulók 47 százaléka rendelkezik előzetes ismeretekkel, azaz olvasott és látott filmet ebben a témában, valamint találkozott már fogyatékossgal élő személlyel.

A minta vizsgálata során azt találtuk, hogy bár szignifikáns, lineáris kapcsolat nincs a két tényező között, az **esetek jelentős részében mégis igaz, hogy az előzetes ismerettel rendelkező gyermekek elfogadóbbak a fogyatékossgal élő társaikkal szemben.**

Ezt egyrészt alátámaszthatjuk azzal, hogy az előzetes ismerettel rendelkező gyermekek átlagos attitűdértéke 3,19 százalékkal magasabb, mint a minta átlagos attitűdpontszáma, másrészt az évfolyamonkénti vizsgálat során azt kaptuk, hogy a 9. évfolyammal bezárólag 2,07–3,85 százalékkal meghaladta az előzetes ismerettel rendelkező gyermekek attitűdértéke a többi gyermek átlagos attitűdértékét, bár ez az eltérés 12. évfolyamon kiegyenlítődött, sőt kissé még vissza is esett. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy az életkor előrehaladtával az attitűdértékek olyan magas sávba kerülnek, ahol az előzetes ismeretnek már nincs szignifikáns hatása, azaz az előzetes ismeret inkább csak a serdülőkor végéig mutat érdemi ráhatást.

Évfolyam	Átlagattitűd	Feltételnek megfelelőek átlagattitűdje	Eltérés
5–6. évf.	21,92	22,61	3,15%
7. évf.	21,20	21,64	2,07%
9. évf.	23,27	24,17	3,85%
12. évf.	24,11	23,85	-1,07%

5. táblázat. Az előzetes ismeretek és az attitűdértékek közötti összefüggések

Önértékelés

Nem találtunk egyértelmű korrelációt az önértékelés és az attitűd között, vagyis az nem igaz, hogy ha valakinek magas az önértékelése, akkor magas a CATCH értéke is.

Azt viszont egyértelműen állíthatjuk, hogy az átlagnál magasabb önértékelésű tanulók körében (az egész mintára vonatkozó átlagos önértékelés: 17,09, amely csak kis varianciát mutatott az évfolyamonkénti, illetve a nemenkénti bontásoknál) az átlagnál magasabb attitűdértékek (átlagos attitűd: 22,2) jellemzőbbek, mint az átlagnál alacsonyabb önértékelésűeknél.

Ezt úgy bizonyíthatjuk, hogy amennyiben a mért önértékelés-értékeket és azok számosságát grafikonon ábrázoljuk, akkor egy Gauss-görbét kapunk, azaz az önértékelés-értékek többsége az átlag körül pozicionálódik. Matematikailag ezt úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a kapott önértékelés-értékek normális eloszlást képeznek.

Ezt felhasználva a mért önértékelés-értékeket három intervallumba osztottuk be:

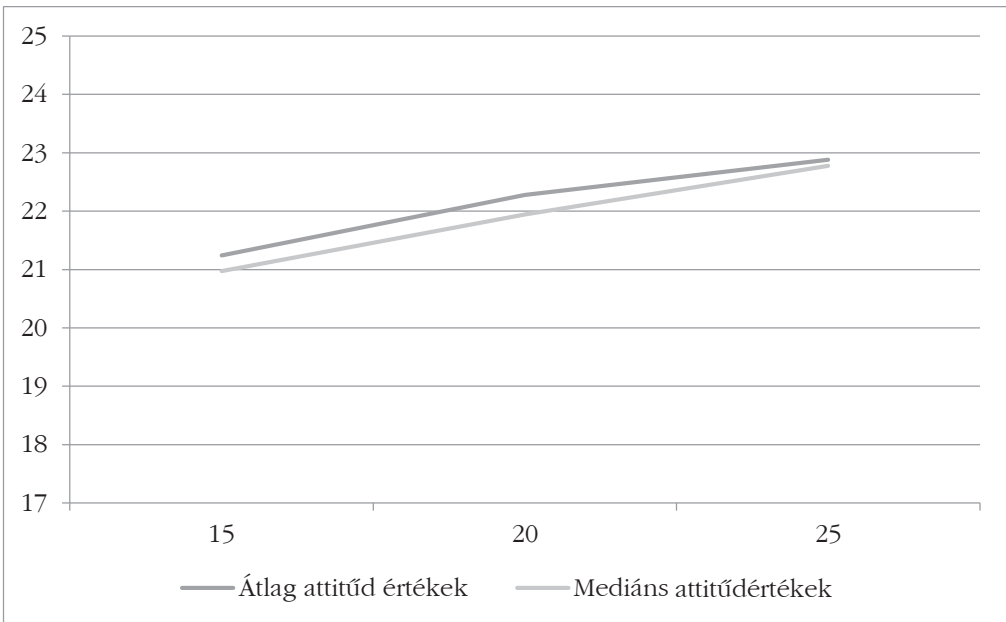
- [0, 15) balról zárt, jobbról nyílt intervallum: összesen 44 fő;
- [15, 20) balról zárt, jobbról nyílt intervallum: összesen 117 fő;
- [20, 25] mindkét oldalról zárt intervallum: 50 fő.

Ezen önkényesen választott intervallumokra önállóan is meghatároztuk az átlagos és a mediáns attitűdértékeket:

Önértékelés-intervallum	Átlag-attitűdérték	Mediáns attitűdérték
[0, 15)	21,24	20,97
[15, 20)	22,27	21,94
[20, 25]	22,88	22,77

6. táblázat. A mért önértékelés és attitűdértékek közötti összefüggések

A fenti táblázatból egyértelműen látszik, hogy mind az átlagos attitűdérték, mind a mediáns attitűdérték szigorúan monoton növekedő pályát jár be. Az átlagértékekre vonaldiagramot helyezve a kapott szakaszonként lineáris függvény gradiense alacsony növekménnyel rendelkezik, azaz bár erős korrelációt nem fejez ki az önértékelés és az attitűd között, ám azt jól mutatja, hogy **a magasabb önértékelésűek körében jellemzőbbek a magasabb attitűdértékek.**

1. ábra. Átlag attitűdértékek és az önértékelés közötti összefüggések

Életminőség

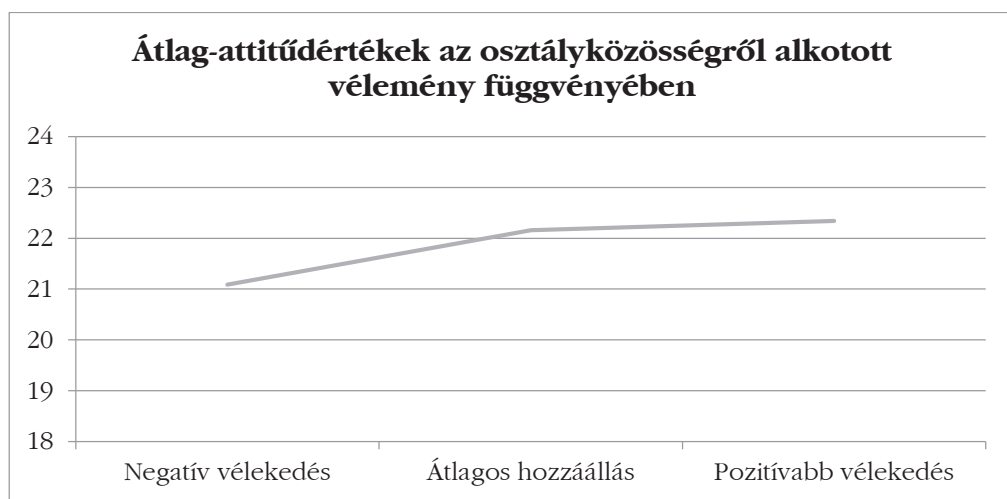
Az analízisek során azt találtuk, hogy **nyitottabbak** azok a tanulók, **akiknek saját megítélésük szerint rosszabb az életminőségük**. Az egész mintára vonatkoztatva 2,95 százalékkal magasabb attitűdértékkel rendelkeznek azon tanulók, akiknek saját megítélésük szerint rosszabb az életminőségük. Ezt követően az állítást évfolyamonkénti bontásban is megvizsgáltuk. A 7. évfolyam kivételével minden évfolyamon 4–5 százalékkal haladta meg a rosszabb életminőségű gyermekek attitűdpontszáma az átlagnál jobban és nagyon jól élő gyermekek átlagos attitűdpontszámát.

Osztályközösségről való vélekedés

Az *Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása* című 2002-es nemzetközi kutatás (ASZMANN 2003) kérdőívében szereplő négy kérdéssel vizsgáltuk az osztályközösségről alkotott véleményt, azaz az osztálytársak körében tapasztalt elfogadásról, segítőkészségről, együttlétről, empátiáról kérdeztük a válaszadókat.

A teljes mintát tekintve a gyermekek 5,6 százaléka vélekedett negatívan az osztályközösségéről, átlagos hozzáállást tanúsított a tanulók 35 százaléka, míg a többiek (59,2 százalék) az átlagnál pozitívabban viszonyultak osztályközösségükhöz.

Ha a tanulókat ezen csoportokba soroljuk és a csoportokra nézzük az átlag- és mediáns attitűdértékeket, akkor a függvényapproximációval (vonaldiagrammal ábrázolva) meghatározott egyenes egy nem túl erőteljesen inkrementálódó, de azért szigorúan monoton növekvő függvényt alkot, vagyis azt állapíthatjuk meg, hogy **az osztályközösségről alkotott vélemény javulásával a fogyatékossgal élő társak iránti elfogadókészség is növekszik**.

2. ábra. Átlag-attitűdértékek az osztályközösségről alkotott vélemény függvényében

Diszkusszió

Kutatásunk fókuszában a többségi általános és középiskolás tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdjének vizsgálata, valamint az azt befolyásoló faktorok feltérképezése állt. A CATCH attitűdskálával mért eredmények szerint a magyar tanulók attitűdje negatívabb a más országokban élőkhöz képest, tehát feltételezhetően kulturális faktorok is szerepet játszanak az attitűdök alakulásában. A bevezetésben említett Pusztai és Szabó szerzőpáros (PUSZTAI–SZABÓ 2014) három ország felsőoktatási hallgatói körében végzett kutatása során szintén hasonló következtetésre jutott: a magyarországi hallgatók bizonyultak a legkevésbé támogatónak a fogyatékossgal élő társakkal szemben összehasonlítva a romániai és az ukrainai hallgatókkal.

A szakirodalomban leggyakrabban vizsgált faktor a válaszadók neme. Amennyiben a teljes mintára vetítve elemeztük az összefüggéseket, nem találtunk szignifikáns különbséget a lányok és fiúk pontszámai között. Évfolyamok szerint vizsgálva 5–6. és 9. évfolyamon a lányok, 7. osztályban a fiúk bizonyultak elfogadóbbnak, míg a tizenkettedikesek körében nem mutatkozott eltérés a nemek között a fogyatékossgal élő társakkal szembeni beállítódásban.

Az életkor attitűdökre gyakorolt hatása véleményünk szerint azért nem mutat egységes képet a szakirodalomban, mert a kutatók különböző korcsoportokat vontak be a vizsgálataikba, és ezen eredményeik alapján vonták le következtetéseiket, valamint végeztek összehasonlító elemzéseket, általában figyelmen kívül hagyva az egyes korosztályokra jellemző életkori sajátosságokat.

Vignes és munkatársai (VIGNES et al. 2009) például csak hetedikes tanulókat vizsgált, és így állapította meg, hogy nincs összefüggés az életkor és az attitűd alakulása között; Nowicki (NOWICKI 2006) 4–10 év közötti, Townsend (TOWNSEND et al. 1993) 8–13 év közötti gyermekek mérése során jutott arra a következtetésre, hogy a gyermekek toleránsabbak lesznek az idő múlásával.

Tanulmányunkban az életkori sajátosságok, tehát feltételezhetően a serdülőkorban bekövetkező változások (mint például alacsonyabb önértékelés, negatívabb énkép, érzelmi labilitás, hangulati ingadozások stb.) kiszűrése (tehát a 7. évfolyamos lányok és a kilencedikes fiúk eredményeinek figyelmen kívül hagyása) után összefüggést állapítottunk meg az életkor előrehaladása és a beállítódás között.

A szorosabb, személyes kapcsolat fogyatékossgal élő személyekkel nem jelent vizsgálataink szerint egyértelműen pozitívabb beállítódást. A mintában 23 tanulót találtunk, akinek van fogyatékossgal élő családtagja, és csupán 12 főt, akiknek van fogyatékossgal élő közeli barátja. A fogyatékossgal élő testvér jelenléte kifejezetten negatívabb attitűdértékkel függött össze valószínűsíthetően azért, mert a családot pszichésen erősen megterheli a fogyatékossgal élő gyermek nevelése, míg a fogyatékossgal élő unokatestvérrel (aki nem tartozik közvetlenül a szűk családhoz) rendelkezőknek pozitívabb a beállítódásuk az átlaghoz képest.

Az előzetes ismeretek a 12. évfolyamosok kivételével minden évfolyamon pozitívabb beállítódással függtek össze. Ezt az eredményt a fiatal felnőttek (18–19 évesek) életkori sajátosságaival magyarázhatjuk. Tókos szerint ebben az életszakaszban „az énreprezentáció többnyire személyes nézeteket, értékeket tartalmaz, és olyan morális standardokat,

amelyek ugyan átvett értékek, de belsővé váltak, vagy amelyeket saját tapasztalatok alapján hoztak létre” (TÓKOS 2005).

Rosenbaumhoz (ROSENBAUM et al. 1986) hasonló eredményre jutottunk az önértékelés és az attitűd közötti összefüggések vizsgálata során, azaz azt találtuk, hogy az átlagnál magasabb önértékelésű diákok körében jellemzőbbek a magasabb attitűdértékek.

Nyitottabbnak bizonyultak az egész mintára vetítve azok a tanulók, akiknek családja saját megítélésük szerint az átlagnál rosszabbul él. Amennyiben évfolyamokra lebontva vizsgáltuk az összefüggéseket, a francia kutatók (VIGNES et al. 2009) eredményeihez hasonlóan azt találtuk, hogy a hetedik évfolyamos tanulók esetében a jobb életminőség pozitívabb attitűddel függ össze.

A szakirodalomban eddig még nem vizsgált faktor, az osztályközösségről alkotott vélemény és az attitűd között összefüggést találtunk, vagyis amennyiben az osztályközösségben jobban érzi magát a tanuló, ez pozitívabb attitűdhez vezethet.

Konklúzió

Számos attitűdöt befolyásoló faktort térképeztünk fel és írtunk le tanulmányunkban. Megfontolandó lenne a jövőben nemcsak általánosságban vizsgálni a fogyatékossgal élő tanulókkal szembeni attitűdöket, hanem specifikusabban, a „sajátos nevelési igény” további alkategóriáihoz tartozó tanulók esetében is megfigyelni a beállítódást.

Ahogy a fentiekben leírtuk, az előzetes ismeretek pozitívabb attitűdöt eredményezhetnek, ezért javasoljuk a vizsgáló eljárás alkalmazását az iskolai érzékenyítő programok, felvilágosító videók, könyvek bevalásának, illetve sikerességének mérésére is.

Felhasznált irodalom

- ALLPORT, G. W. (1935): *Handbook of social psychology*. Clark University Press.
- ALT P. (2008): Differenciálás – egyensúly. In BÁNFALVY Cs. (szerk.): *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról*. ELTE BGGyFK – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 131–153.
- ASZMANN A. (szerk.) (2003): *Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása. Az Egészségügyi Világszervezet nemzetközi kutatásának keretében végzett magyar vizsgálat, „Nemzeti Jelentés” 2002*. Országos Gyermekégszégügyi Intézet – Nemzeti Drogmegelőzési Intézet, Budapest.
- BÁNFALVY Cs. (2008): A mai integrációs folyamatok és azok előzményei. In BÁNFALVY Cs. (szerk.): *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról*. ELTE BGGyFK – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 11–43.
- BOSSAERT, G. et al. (2011a): Truly included? A literature study focusing on the social dimension of inclusion in education. *International Journal of Inclusive Education* 2011, 1–20. iFirst Article
- BOSSAERT, G. et al. (2011b): The attitudes of Belgian adolescents towards peers with disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 504–509.

- BROOK, U. – GEVA, D. (2001): Knowledge and attitudes of high school pupils towards peers' attention deficit and learning disabilities. *Patient Education and Counseling*, 43, 31–36.
- CULLINAN, D. et al. (1992): Social mainstreaming of mildly handicapped students. *Elementary School Journal*, 92(3), 339–51.
- DE LAAT, S. et al. (2013): Attitudes of children and adolescents toward persons who are deaf, blind, paralyzed or intellectually disabled. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 855–863.
- DOUBT, L. – MCCOLL, M. A. (2003): A secondary guy: Physically disabled teenagers in secondary schools. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 70(3), 139–51.
- FROSTAD, P. – PIJL, S. J. (2007): Does being friendly help in making friends? The relation between the social position and social skills of pupils with special needs in mainstream education. *European Journal of Special Needs Education*, 22(1), 15–30.
- GODEAU, E. et al. (2010): Improving attitudes towards children with disabilities in a school context: a cluster randomized intervention study. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 52(10), e236–242.
- HARTER, S. (1985): *Self Perception Profile for Children*. University of Denver, University Park, Denver.
- HOLTZ, K. D. – TESSMAN, G. K. (2007): Evaluation of a Peer-focused Intervention to Increase Knowledge and Foster Positive Attitudes Toward Children with Tourette Syndrome. *Journal of Developmental & Physical Disabilities*, 19(6), 531–542.
- JACKSON, L. D. – BRACKEN, B. A. (1998): Relationship between students' social status and global and domain-specific self-concepts. *Journal of School Psychology*, 36(2), 233–246.
- KING, S. M. et al. (1989): An epidemiological study of children's attitudes toward disability. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 31(2), 237–245.
- KŐPATAKINÉ M. M. és mtsai (2011): *A szavak és a tettek. Sajátos nevelési igényű tanulók a közoktatásban a 21. század első évtizedében Magyarországon*. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest.
- MAJOROS A. E. (2009): Semmirekellők, naplopók... avagy az iskolai integráció egy dél-magyarországi kistérségben. *Gyógypedagógiai Szemle*, 4, 239–253.
- NABUZOKA, D. – RONNING, J. (1997): Social acceptance of children with intellectual disabilities in an integrated school setting in Zambia: A pilot study. *International Journal of Disability, Development and Education*, 44, 105–115.
- NÉMETHNÉ TÓTH Á. (2009): Tanári attitűdök és inkluzív nevelés. *Magyar Pedagógia* 109(2), 105–120.
- NOWICKI, E. A. (2006): A cross-sectional multivariate analysis of children's attitudes towards disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50, 335–348.
- OLLENDICK, T. H. et al. (1992): Social status and academic, behavioural, and psychological adjustment: a five-year longitudinal study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(1), 80–87.
- PERLUSZ A. (2008): Látássérültek iskoláztatása és társadalmi integrációja. In BÁNFALVY Cs. (szerk.): *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról*. ELTE BGGyFK – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 113–129.
- PETŐ I. – Ceglédi T. (2012): A pedagógusok SNI-vel szembeni attitűdje SACIE-vel mérve. A Sentiments, Attitudes and Concerns about Inclusive Education Scale (SACIE). *Iskolakultúra*, 11, 66–82.
- PONGRÁCZ K. (2013): Többségi általános iskolások sajátos nevelési igényű gyermekekkel szembeni attitűdjének vizsgálata. *Gyógypedagógiai Szemle*, 3, 197–207.
- PUSZTAI G. – SZABÓ D. (2014): Felsőoktatási hallgatók és fogyatékosággal élő társaik. *Kapocs*, 4, 23–36.
- ROSENBAUM, P. L. et al. (1986): Children's attitudes toward disabled peers: A self-report measure. *Journal of Pediatric Psychology*, 11, 517–530.

- RYAN, K. (1981): Developmental differences in reactions to the physically disabled. *Human Development*, 24, 240–256.
- SIPERSTEIN, G. N. et al. (2007): A national study of youth attitudes toward the inclusion of students with intellectual disabilities. *Exceptional Children*, 73, 435–455.
- SOMORJAI Á. (2008): Integráltan és szeparáltan tanuló vak fiatalok. In BÁNFALVY Cs. (szerk.): *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról*. ELTE BGGyFK – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 77–112.
- SZEKERES Á. (2012): Integráltan tanuló, enyhén értelmi fogyatékos gyermekek szociális helyzetének felmérése szociometria segítségével. *Iskolakultúra*, 11, 3–23.
- SZÜCS M. (2002): A hiperkinetikus szindrómás gyermekek integrációját nehezítő, illetőleg akadályozó tényezők az oktatási intézmények részéről. *Gyógypedagógiai Szemle*, 3, 161–174.
- SZÜCS M. (2003): A hiperkinetikus és részképességszavaros gyermekek iskolai integrációját akadályozó tényezők. *Gyógypedagógiai Szemle*, 3, 187–199.
- TAKÁCS I. (2008): Fogyatékos hallgatók az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karán. In BÁNFALVY Cs. (szerk.): *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi integrációjáról*. ELTE BGGyFK – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 155–184.
- TAMM, M. – PRELLWITZ, M. (2001): 'If I had a friend in a wheelchair': Children's thoughts on disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 27, 223–240.
- TAVARES, W. (2011): An evaluation of the kids are kids disability awareness program: Increasing social inclusion among children with physical disabilities. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 10(1), 25–35.
- TIROSH, E. et al. (1997): Children's attitudes toward peers with disabilities: The Israeli perspective. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 39, 811–814.
- TÓKOS K. (2005): A serdülőkorú önismeret az elméleti és empirikus kutatások tükrében – pedagógiai megközelítésben. *Új Pedagógiai Szemle*, 55(10), 42–60.
- TORDA Á. (1998): *Az integráció pszichológiai aspektusai*. Integrált neveléssel foglalkozó intézmények III. találkozója. Előadás. Budapest, Csepel.
- TORDA Á. (2004): Az integrált iskoláztatás hatása a gyermek személyiségfejlődésére. In GORDOSNÉ SZABÓ A. (szerk.): *Gyógyító pedagógia*. Medicina Könyvkiadó, Budapest. 357–368.
- TOWNSEND, M. A. et al. (1993): Children's attitudes toward peers with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 37, 405–411.
- TRIANDIS, H. C. (1971): *Attitudes and attitude change*. Wiley, New York.
- VIGNES, C. et al. (2008): Measuring children's attitudes towards peers with disabilities: a review of instruments. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 50, 182–189.
- VIGNES, C. et al. (2009): Determinants of student's attitudes towards peers with disabilities. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 51, 473–479.
- WOODARD, R. (1995): The effects of gender and type of disability on attitudes of children toward peers with physical disabilities. *Therapeutic Recreation Journal*, 29, 219–227.
-

Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flórára emlékezünk születésének 110. és halálának 20. évfordulója alkalmából

LÁNYINÉ ENGELMAYER ÁGNES

lanyi.engelmayer@gmail.com

Absztrakt

A tanulmány áttekinti a gyógypedagógiai pszichológia kiemelkedő képviselőjének életútját, a tudományos életmű fő pilléreit és a fogyatékos személyek életének javítását szolgáló szervező tevékenységét.

Kulcsszavak: biográfia, tudományos jelentőség

A jeles évfordulók kapcsán emlékezünk a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola 1972–1980-ig volt főigazgatójára, a gyógypedagógiai pszichológia területén hatalmas életművet alkotott tudósra és az életével példát mutató emberre. Életművet bemutatni, értékelni sokféleképpen lehet. A tudomány- és művészettörténészek egy részének állásfoglalása szerint a létrehozott művek, a tudományos kutatás és a művészi alkotómunka produktumai az életmű értékmérői. Az utókor ezeknek a megismerése révén alakítja ki ítéletét és ennek birtokában vállalkozik az értékelésre.

Magam azonban az életmű bemutatásában azoknak a felfogását követem, akik a tudós vagy művész életútjának elemzését is bevonják vizsgálódási körükbe, és az egyéni biográfia fényében próbálják megérteni az alkotások születését. A művek mellett a személyes állásfoglalások, bizonyos szakmai ügyekért történő következetes küzdelmek, az elkötelezett szakma- és hivatásszeretet, az etikai tartás, a személyes példa is hozzátartoznak az életműhöz. Ezek lenyomatai gyakran nem lelhetők fel az írott tanulmányokban, de a kortársak emlékezetében egybekapcsolódnak. Személyiség és alkotás Illyés Gyuláné Kozmutza Flóra életművében elválaszthatatlan egységet képeznek. Nemcsak a gyógypedagógiai pszichológia kiemelkedő képviselőjét kívánjuk megidézni, hanem a fogyatékos emberek ügyéért konokul és kitartóan küzdő közéleti személyiséget, az emberek problémáinak mély megértéséből fakadó, minden körülmények között a segítségre önfeláldozóan vállalkozó cselekvő embert, aki női, asszonyi sorsát is ezeknek a szándékoknak szolgálatába állította.

József Attila műzsája, Illyés Gyula felesége, írói, költői kibontakozásának ihletője, váltságos lelki krízisekben támasza, méltatlan támadások és üldöztetések idején féltő, bátor társa, sikereinek tanúja és részese, halála után hagyatékának gondozója azonban nemcsak ennek a szerepnek élt, pedig önmagában ez is óriási, egész életet kitöltő női szerep lehetett volna. Egy másik, egész embert követelő hivatást választott: gyógypedagógus lett. Erőről így vallott később: „Hivatásom a gyógypedagógia. Erre esküdtem fel. A segítségnyújtás is lehet szenvedély.”

Életrajzi adatok

Négygyermekes, művelt, értelmiségi családból származott.

A felnevelő család biztosságot adott számára, és olyan értékeket közvetített, amelyek birtokában az embereket, világot megismerni és tanulni vágyó Flóra – aki a kortárs megemlékezések szerint feltűnően szép volt – szülei tanácsára a bölcsész szakon indult el.

A Pázmány Péter Tudományegyetemen nyelveket, filozófiát, pszichológiát hallgatott. Közben Párizsban a század húszas éveinek művészi és szellemtudományi forgatagában élte az egyetemi diákok mozgalmas, sporttal, barátságokkal gazdag életét.

Filozófiai alapérdeklődése a 30-as évek elején az Athenaeum folyóiratban írott könyvrecenzióiban tükröződik. Széles körű műveltség, önálló kritikai gondolkodás jellemzi ezeket az írásokat, melyek a vallásfilozófiától Albert Schweitzer munkásságának méltatásán át, a kortárs gondolkodók erkölcséről vallott nézeteit bevonva az ember és a filozófia kapcsolatának kérdésköréig terjedtek, külön figyelmet szentelve az esztétikai, művészi elemzéseknek. Nem véletlen, hogy a későbbiekben – mint azt gyakran hallottuk tőle – a gyógypedagógiai szakmát is a művészetekhez hasonlította.

Doktori értekezését Jean-Marie Guyau francia költő-esztétikusról írta. Talán a fiatal Kozmutza Flórában ugyanazok a gondolatok, világlátási módok bontakoztak, amelyeket Guyau-ban is felfedezett: a mindenséggel való szolidaritás gondolata, a művészetek szociális karakterének felismerése, az utilitarista morállal való filozófiai szembenállás, „a dekadensek, betegek, gyöngék, elesettek és szenvedők felemelésére készítő szeretet elve”.

Disszertációjában idézi Guyau-t: „...Cet être souffre, donc je l'aime” („...ez az ember szenved, tehát szeretem”). Valószínűleg át is érzi ezt a gondolatot, hisz életének később vezérlő motívuma lett. Hivatásának gyakorlásában a gyengék védelme, egyéni életében viszont a tehetség, a művészi nagyság vonzotta.

1932-ben szerez az egyetemen tanári oklevelet magyar–francia–német szakon. Párhuzamosan végzi a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát, ahol 1934-ben kap gyógypedagógiai tanári oklevelet.

Már hallgató korától, majd díjtalan gyakornokként dolgozik Szondi Lipót mellett a Kórtani és Gyógytani Laboratóriumban, tanít a siketek iskolájában és az értelmi fogyatékos gyermekek nevelőintézetében. Szondi mellett részt vett az ösztöndiagnosztikai teszthez szükséges vizsgálatok végzésében, családfakutatásban, ikervizsgálatokban. Állandó munkahelye 1980-ban történt nyugdíjba vonulásáig a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola (ill. jogutód intézménye) volt.

A tudományos életmű fő pillérei

Ez az életmű tisztaívű, értelmes egész, melyet az ember tisztelete és szeretete, az elesettek emberi méltóságának elismerése, az a meggyőződés fogott keretbe, hogy kellő gyógypedagógiai segítséggel minden sérült ember alkalmas a harmonikus életre.

Az első nagy tudományos kutatómunka gyakorlati terepe 1938-tól 5 éven át a Viharsarokban lévő Doboz község volt, ahol a parasztság legszegényebb rétegének nyomorban élő gyermekei körében végzett vizsgálatokat annak megválaszolására, hogy a jó táplálkozás – melyet időközben a Zöldkereszt biztosított – miképpen befolyásolja értelmi-érzelmi fejlődésüket.

Az örökléselvűek és a környezetelvűek máig nem véglegesen lezárt vitájához igen fontos környezetelvű érveket ismerhetünk meg az Illyés Gyulával 1939-ben közösen publikált *Lélek és kenyér* című könyvből. Megállapításainak máig szóló üzenete van a hátrányos helyzetű gyermekek állapotának értelmezését illetően és a gyógypedagógiai megsegítés fő kérdéseiben. A gyermekektől életük történetének leírását kérték, ezek tanulmányozásából a mai narratív pszichológia is találna merítenivalót. „A gyermekek éppúgy a kimagasló eseményekre emlékeznek, akár a felnőttek. A döntő, hogy ki mit tart annak.” Több mint 150 vallomásban „a kis életek nagy eseményeiként csak baj és baj pörög, néha ugyan tágul a világ kis örömök és a lélek birodalma felé, élmény már az álom is, akár a költők vallomásaiban; teljesen összeolvad a valósággal”. Rajz-, mese-, álom-, intelligenciavizsgálatok, majd ezek számszerű eredményeinek sokoldalú elemzése után vonja le következtetését: „A szellem anyaga, az értelem minősége ezeknél a falusi gyermekeknél tehát jó. Hogy a vizsgálatoknak mégsem tudtak mindig megfelelni, arra csak úgy tódul az indoklás...

Legfőbb ok pedig természetesen elhanyagoltságuk és támasztalanságuk, szellemi téren éppúgy, mint testiekben.”

1939-ben köt házasságot Kozmutza Flóra Illyés Gyulával. Megszületik kislányuk, Ika, rejtőzködni kell, bújni és bűjtatni.

1945–46-ban a sérült Alkotás utcai főiskolai épület helyreállításában vesz részt. Kidolgozza a főiskola új *Szervezeti és működési szabályzatát*, mely hosszú évekig korszerű működési keretet biztosít.

Filozófiai munkálkodása ebben az időszakban háttérbe szorul. Ennek az 50-es évek szellemtudományi, pszichológiai áramlatokkal szemben ellenséges politikai felfogása csupán az egyik oka. A másik pedig az, hogy – mint gyógypedagógus – felismeri a kor igényei közül a felnőtt értelmi fogyatékos emberek foglalkoztatásának fontosságát, és látja ilyen intézmények hiányát, érdeklődése tehát átalakul. Hogyan kellene hozzáfogni – tette fel a kérdést – az új típusú intézmény kialakításához? És megtalálta a választ. Akkoriban, az 50-es évek elején az állami gazdaságok szívesen vettek fel munkaerőt. Elindult hát a szervezés folyamata. Megfelelő épületet, gazdaságot kellett keresni, ahol 100-200 személy foglalkoztatását és lakhatását meg lehetne oldani. Hegedűs András volt az állami gazdaságok minisztere. Titkárnöje, Lonti Györgyné szívébe fogadta a problémát, Gordosné Szabó Annával bejárták a fél országot. Polgárdi-Tekerespusztán sikerült az állami gazdasággal szerződést kötni. Ez a szerződés nagyon átgondolt okirat volt, az odakertülő fogyatékos fiatalok érdekeit minden szempontból figyelembe vette. Végzős főiskolai hallgatók Krausz Éva vezetésével vállalták az induló gyógypedagógiai munkát.

Azóta sokféle formában teljesedett ki – át is alakult – a felnőtt fogyatékos személyek foglalkoztatása. Polgárdi-Tekerespusztán azonban azóta is működik egy jól szervezett rehabilitációs intézet, melynek létrehozása Illyés Gyuláné nevéhez fűződik.

Másik fontos pillér az életműben a gyógypedagógiai óvodák megszervezése, tágítva a gyógypedagógiai ellátásban részesülők életkori övezetét. 1951-ben, a Csalogány utcai nevelőintézet épületében nyílt meg az értelmileg sérült kisgyermek óvodája, és lett a lassan kibontakozó, mára önálló területté terebélyesedett korai fejlesztés elindítója, mely még az óvodáskorúknál is fiatalabb gyermekekre irányul. Többen emlékszünk: hányan mosolyogtak az „iskolacentrikus” szemlélet hívei közül, ha Illyés Gyuláné azt hangoztatta, hogy a fogyatékos embereknek születéstől a halálig van szükségük gyógypedagógiai segítségre. Csak aki akkor élt és ismerte a bürokratikus, nehézkes ügyintéztést, a félelmet minden innovációtól, az tudja átlátni azt a mára nehezen érthető helyzetet, hogy Rákosi Mátyás unokaöccsének kellett dadogónak lennie ahhoz, hogy engedélyt kapjon a főiskola egy logopédiai óvodai csoport indítására.

Sokat változtak azóta az intézményi keretek és a tartalmi munka feltételei, fontos azonban gondolni a hősi korszak első úttörőire.

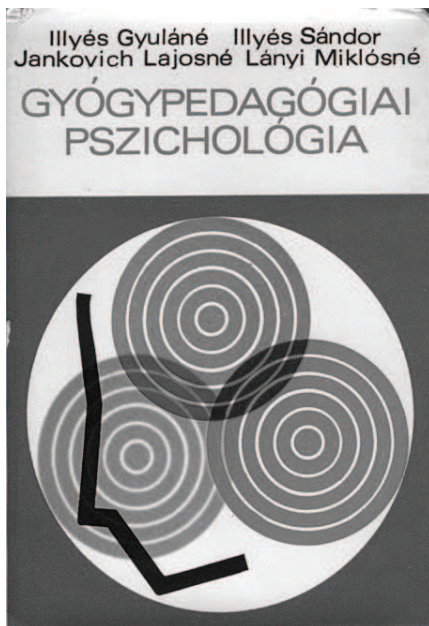
Az életműben talán legjelentősebb alkotásnak az 1968-ban megjelent *Gyógypedagógiai pszichológia* című könyv tekinthető, melyet ő szerkesztett és három közvetlen munkatársával ő is írt. A külföldi összevetésben is kiemelkedőnek ítélt munka rendszerbe foglalta a fogyatékos személyekre irányuló kutatásokat és ismereteket. Az eltelt több mint 40 év alatt a gyógypedagógiai pszichológia szemléletmódja, tudományos kapcsolatai, módszerei jelentős fejlődésen és átalakuláson mentek keresztül. Azonban nemcsak történeti forrásként, hanem tartalmi mondanivalóját illetően is még mindig érdemes visszanyúlni ehhez az alapvető munkához.

Elsősorban a diagnosztikai témakörből nézzünk erre példákat:

„A gyógypedagógiai lélektani diagnózist a sokoldalúság, a finom részletek kiderítése, az összefüggések feltárása és a teljesség kell, hogy jellemezze. A fogyatékos gyermeket (ifjút vagy felnőttet) egyoldalú értékeivel, személyiségének globalításában, fejlődésében és környezetében kell szemlélni.” (ILYÉS GY.-NÉ 1968: 263) A pszichodiagnosztikai munka és a diagnózis-meghatározás mai követelményeinek is teljes mértékben megfelel ez a definíció, hiszen érvényesíti a komplex szemléletet, a holisztikus látásmódot, valamint kiemeli, hogy nem csak a negatívumokra kell figyelniük, hanem az erősegekre is.

A másik példa a *Gyógypedagógiai pszichológia* ma is érvényes mondanivalója, az anamnézis felvételének leírása: Illyésné hangsúlyozza, hogy az anamnéziszelvétel nemcsak a kóreredet kiderítését és az orvosi történések számbavételét jelenti, hanem egyúttal az egyén pszichológiai és szociológiai értelemben vett *élettörténete* kell legyen. Ez a ma olyan korszerű biográfiai szemléletmódnak a megjelenését jelenti már igen korán az ő munkásságában.

A tudomány művelése mellett – mint láttuk – valami újnak a létrehozása, megszervezése is erősségei közé tartozott. Sokszor gondolták munkatársai, felettesei, hogy lehetne lennie akár vállalkozni. Nincs mód még felsorolászerűen sem bemutatni most azt, hogy

az 1967-ben elkészített első felterjesztéstől hány tárgyalás, visszautasítás, újrakezdés, új tervezés kellett ahhoz, hogy 1975-ben le lehessen tenni a főiskola Damjanich utcai új beruházásának alapkövét.

1981-ben megnyitotta kapuit az új épületben a főiskola kollégiuma, a gyakorlóiskola, a gyógypedagógiai óvodák, a Gyakorló Beszédjavító Intézet és a Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet Vizsgáló és Tanácsadó részlege,

melynek létrehozása kiinduló magja volt az egész új beruházásnak. A Vizsgáló és Tanácsadó a gyógypedagógus-hallgatók pszichodiagnosztikai képzésének lett kitűnő gyakorlati terepe. Illyés Gyuláné az építkezés minden mozzanatában részt vett, szinte egy művezető gondosságával volt jelen, érdeklődött, intézkedett minden „bejáráson”.

Fájó szívvel nem akarjuk tudomásul venni, hogy az elmélet és gyakorlat egységét figyelembe vevő, a gyógypedagógus-képzést szolgáló intézmények hogyan esnek áldozatul leépítéseknek, átszervezésnek, pénztelenségnek. Lesz talán majd egyszer újra egy Illyés Gyuláné, aki megtalálja a mai kor intézményi kereteibe is illeszkedő, de az eredeti gondolatnak is megfelelő megoldást.

Jelentős mozzanat munkásságában a súlyosan és halmozottan sérült gyermekek gyógypedagógiai iskoláztatásáért folytatott – sok értetlenséggel megküzdő, az ügyet bátran vállaló – szervező tevékenysége. Egy nem beszélő, négyvétag-bénult gyermek, Csávas Julika édesanyjának tevékenységét segítve jött létre a főiskola kísérleti iskolájaként az a Ráby Mátyás utcai intézmény, mely mára – jelentős fejlesztések, átépítés után Csillagház néven – a halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek példaértékű iskolája lett.

Idézzük fel röviden az életmű utolsó pillérét, a főigazgatói tevékenységet. Szakmainak álcázott ideológiai viták által megosztott nehéz időben vállalta a vezetést. Ebben a szerepben látszódtak meg leginkább személyiségének értékei. Békét, egyetértést akart létrehozni, de nem a csendes hallgatás békéjét, hanem a nézetek megértésén, megbeszélésén alapuló békét. Türelmes volt, mindenkit meghallgatott, sokat, emberfelettien sokat dolgozott. Illyés Gyula mondta róla: „hiányzik szervezetéből a fáradtságjelző készülék”. Nagy ügyekre koncentrált, tudott azonban fontos feladatokat is átruházni, ezzel segítette közvetlen munkatársait abban, hogy felnőjenek felelős vezetői feladatokhoz. Főigazgatósága alatt készült el a pszichopedagógiai és a szomatopedagógiai képzések koncepciója, és indult el a képzés.

1979-ben határozza el, hogy nyugdíjba vonul. Gordosné dr. Szabó Anna lett az utóda, aki nagyon plasztikusan írja le *A magyar gyógypedagógus-képzés története* című, 2000-ben megjelent könyvében ezt a küzdelmekkel terhes, nehéz időszakát Illyés Gyulánénak. „Lehetőleg elkerül/elhárít minden személyes konfliktust, a megélt kudarcokat, kisebb-nagyobb kellemetlenségeket lenyeli, a legkritikább esetben tárja elő csalódottságát, felháborodását, csak férje rögzíti azokat naplójában. ... Hosszan tárgyal a fontosnak tartott ügyekben, és szelíden, de makacsul mindaddig érvel, amíg csak reményt lát. A legnagyobb veszteség, amelyről szintén nagyon ritkán és csak a legszűkebb munkatársi körben szól, az az, hogy... még mindig nincs elég belső összefogás és egyetértés a főiskolán, hogy az egyetemi jogállás megszerzéséért is el lehessen indulni.” (GORDOSNÉ SZABÓ 2000: 206)

Bizonyára örülne, ha tudná, hogy mára már van egyetemi szintű (master fokozatú) gyógypedagógus-képzés.

Magam 28 évig dolgoztam Illyés Gyuláné mellett szoros munkatársi kapcsolatban. E hosszú időszakban rengeteget tanultam, és sok emberséget, megértést, nagyvonalú, nemes bánásmódot kaptam tőle. Azt hihetnénk, hogy igazán mélyen megismerhettem őt. Tetteiben, döntéseiben, munkájában igen, de igazi személyes közelségbe akkor nem kerültünk, hiszen mindig a munka állt előtérben. Csak a nyugdíjba vonulása utáni években nyílt lehetőségünk hosszasan beszélgetni életéről, fiatalságáról, barátairól, kapcsolatairól,

az őt ért támadásokról, vádakról. Visszatekintő történeteiben a felelősséggel élő, másokat szolgálni akaró, mégis független, a 20. század nehézségei ellenére tisztán élő, nemes gondolkodású emberhez kerülhettem így közelebb. Hálás vagyok érte.

„Ha emelt fővel távozol vagy
arcra esel:
így is, úgy is példa leszel
az ittmaradóknak,
mielőtt
a »Vége«-függöny legörög.”

(ILLYÉS 1983)

Irodalomjegyzék és felhasznált irodalom

- ILLYÉS GY. (1939): *Lélek és kenyér. Kozmutza Flóra értelmességi és ösztön-vizsgálataival.* Nyugat, Budapest. 237.
- ILLYÉS GY. (1983): *A Semmi közelít. Hátrahagyott versek. Törmelékről törmelékre.* Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest
- ILLYÉS GY.-NÉ (szerk.) (1968, 1971, 1978, 1987): *Gyógypedagógiai pszichológia.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra szakirodalmi műveinek bibliográfiája.* Megtalálható az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Könyvtárában. Kézirat.
- ILLYÉS M. (2015): Anyámról. Országos Széchényi Könyvtár „Mert szemben ülsz velem...” – 110 éve született Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra kiállítás megnyitója. *Magyar Szemle, Új folyam, 24,* 9–10. Körkép http://www.magvarszemle.hu/cikk/20151020__mert_szemben_ulsz_velem_anyamrol
- GEREBEN F. VÁRBÍRÓ K. (2015): Köszöntő. Országos Széchényi Könyvtár „Mert szemben ülsz velem...” – 110 éve született Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra kiállítás megnyitója. http://www.barcsi.elte.hu/letoltesek/Szabolcs/kiallitas_megnyito.pdf
- GORDOSNÉ SZABÓ A. (2000): *A magyar gyógypedagógus-képzés története.* ELTE BGGyFK, Budapest.
- LÁNYINÉ ENGELMAYER Á. (1995): Búcsúzunk Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flórától. *Élet és Irodalom,* 1995. május 26. 10.
- LÁNYINÉ ENGELMAYER Á. (2005): *Illyés Gyuláné életműve.* Előadás. Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézete, a Magyar Pszichológiai Társaság Gyógypedagógiai Pszichológiai Szekciója 2005. évi Tudomány Napja.
- LÁNYINÉ ENGELMAYER Á. (2005) Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra életműve. *Palócföld, József Attila különszám, 51,* 953–957.

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola logopédiai tagozatának 10 éves jubileuma

BARANYAI KAMILLA

baranyaikamilla@gmail.com

Absztrakt

A tanulmány célja bemutatni, hogy az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola 10 éve indított logopédiai tagozata milyen eredményeket tudhat magáénak, továbbá hogy a gyógypedagógiai és logopédiai munka miként szerveződik intézményünkben. Bepillantást nyerhetünk intézményünk jubileumi ünnepsorozatába.

Kulcsszavak: beszéd fogyatékos, logopédiai osztály, beszéd fogyatékosok továbbtanulása, jubileumi rendezvénysorozat

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola létrejöttének háttere

Rövid történeti áttekintés

A magyar gyógypedagógia az 1970-es években megújult, mert olyan kivételes helyzetbe került, hogy a nemzetközi folyamatokat és a szabályozást idehaza egy korszakos személyiség, Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra – a gyógypedagógiai főiskola akkori főigazgatója – átültette hazai viszonyokra.

Ekkor jelentek meg az első gyógypedagógiai szempontú jelentős oktatás-módszertani kutatások, valamint a szakmai terminológia ebben az időben nemzetközi szinten egységesebbé vált.

A speciális oktató-nevelő intézményhálózat és képzés fejlődésének egyik legjelentősebb szakmai fordulata az volt, hogy 1977-től a kétszakos gyógypedagógus-képzés általánossá vált. A gyógypedagógiai gyakorlati képzés ebben az időben foglalta el ma is működő szakmai központját a Damjanich utcai épületben. Az Illyés Gyuláné által 1981-ben létrehozott, teljesen új intézménytípusban szakmailag és fizikailag is egységes térben talált új otthonra a gyógypedagógiai főiskola kollégiuma, a Gyógypedagógiai

Pszichológiai Intézet, és három gyakorlóintézmény: a Gyakorló Kisegítő Iskola, a Gyakorló Gyógypedagógiai Óvoda és a Gyakorló Beszédjavító Intézet (ROSTA–WAGNER 2006).

A Budapest, VII. kerületi Damjanich utcai épületegyüttes mai napig a magyar gyógypedagógia jelentős intézménye, amely otthont ad az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgáltatásnak és két gyakorlóintézménynek: az ELTE Gyakorló Óvoda és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménynek, valamint az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskolának.

Iskolánk ebben az időben a közoktatás rendszerében mint gyógypedagógiai-nevelési-oktatási intézmény a tanköteles korú enyhén értelmi fogyatékos tanulók oktatását végezte, akik a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság javaslata alapján kerültek intézményünkbe. Az iskola alapfokú iskolai végzettséget adott 1–8. évfolyamig az ellátott tanulók számára.

A gyakorlóiskola tanárai a megalakulástól kezdődően kiváló szakmai hozzáértéssel végezték munkájukat és rakták le alapjait a mai ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskolának.

A 2000-es évek eleje lényeges változásokat hozott a főiskola és gyakorlóintézményei számára.

Fontos változás volt, hogy a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola önállósága megszűnt, és az Eötvös Loránd Tudományegyetembe integrálódott, majd ezzel egy időben intézményünk is az ELTE gyakorló köznevelési intézményrendszerének részévé vált. Ugyanakkor külső igényként fogalmazódott meg a kerületi intézmények (általános iskola, óvoda), szakmai közösségek részéről, hogy a gyakorló általános iskola segítse az önkormányzat által fenntartott intézményekbe járó speciális nevelést-oktatást igénylő gyermekpopuláció ellátását, gyógypedagógiai módszertani intézményként nyújtson szakmai segítséget a normál tantervű óvodáknak, iskoláknak, és adjon módszertani megsegítést elméleti és gyakorlati területen Budapest VI. és VII. kerület óvodái és általános iskolái számára.

A jelenben, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény értelmében intézményünk az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola, mely két tagozatán látja el azokat a speciális nevelési igényű gyerekeket, akik a szakértői vélemény alapján enyhe értelmi fogyatékosnak vagy beszéd-fogyatékosnak minősülnek.

Tantestületünk hitvallása, hogy segítsük a fogyatékos gyerekek inkluzív nevelésének, oktatásának megvalósulását. Az intézményünkben dolgozó pedagógusok szemlélete innovatív, a pedagógiai kutatások legújabb eredményeit folyamatosan beépítik munkájukba.

2008-tól a gyakorlóiskola az ELTE gyakorlóintézményeivel közösen vett részt a *TÁMOP 3.1.4-08/1-2008-001 Esély, Lehetőség, Tehetség – A kompetenciaalapú oktatás implementációja az ELTE gyakorlóintézményeiben* című pályázatban, melynek keretében a szövegértés-szövegalkotás, matematika, szociális, életviteli és környezeti kompetenciák területén új programok készültek. Az új tanulásszervezési eljárások beépültek a hallgatói gyakorlatokba. Az eredményesebb ismeretszerzésre irányuló témahetek vagy projekthetek a pedagógiai program részévé váltak.

2012-től a TÁMOP3.4.2.A-11/1 Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációja pályázat célja az volt, hogy a résztvevők alkalmassá váljanak az inkluzív nevelésre. A gyermekek számára az intézmények közötti problémamentes átmenetet átvezetési tervek segítik. A személyre szóló fejlesztési tervek módszertana megújult.

A gyakorlóiskola pedagógusképző tanintézetként komoly lépéseket tett és tesz, hogy a jövő pedagógusgenerációját megfelelő szakmai, módszertani, gyakorlati ismeretekkel lássa el.

Az iskola tanárainak munkája kiterjed a tankönyvcsaládok megírására, a tankönyvek lektorálási munkájára, útmutatók, tanulmányok, valamint tanmenetjavaslatok, tantervek kidolgozására.

Logopédiai osztályok megjelenése a gyakorlóiskolában

A logopédiai osztályok megindításának igénye először szakmai körökben vált nyilvánvalóvá. Rosta Katalin, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Óvodájának (jogelőd intézmény) vezetője már 1994-ben felhívta a gyógypedagógiai intézmények gyógypedagógusainak figyelmét arra, hogy: a „beszédjavítást igénylő gyerekek különböző csoportjai mellett, akiket az ambuláns hálózat eredményesen ellát, egyre növekszik az olyan esetek száma, amelyeknél a fejlesztés feladatai túlmutatnak az ambuláns kezelés lehetőségein. Hiszen nem egyszer előfordul olyan eset is, amikor a beszédproblémával jelentkező gyermek optimális fejlődését csak az éveken keresztül heti 4–5 alkalommal végzett komplex fejlesztés eredményezheti.” (ROSTA 1994: 58)

A szakmai felismerés mellett óriási igény jelent meg szülők, óvodák részéről a beszéd-fogyatékos gyermekek további speciális megsegítésének megszervezésére oktatási keretek között. Ez a kívánság elsődlegesen a gyakorló logopédiai óvodába járó gyerekek szülei között fogalmazódott meg, akik szeretnék volna, hogy a gyermekük beszédjavító osztályban kezdje meg tanulmányait, majd egyre több óvoda, szülő kereste meg ugyanezzel a kéréssel a gyakorlóiskolát. Az igényeket felismerve Papházy Éva igazgató asszony az iskola vezetésével egyetértésben, valamint az egyetem és a kar támogatásával elkötelezte magát a logopédiai osztály indítása mellett.

A 2004/2005-ös tanévben indult első logopédiai osztályban a tantárgyakat tanító gyógypedagógusok oktató-nevelő munkája mellett, Bittera Tiborné logopédus irányításával kezdődött el a beszéd-fogyatékos tanulók intenzív logopédiai ellátása. A következő tanévben újabb osztályok indultak, és Marosits Istvánné logopédus csatlakozott a tanári karhoz. Az ő közreműködésükkel alakultak ki a ma is működő logopédiai ellátás feltételei.

A logopédiai osztályba járó gyereknéesség rövid bemutatása

A logopédiai osztályainkba a jelenben a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Beszédvizsgáló Tagintézményének szakvéleménye alapján kerülhetnek be beszéd- és nyelvi fejlődésükben gátolt, akadályozott gyermekek. A gyakorlóiskola elsősorban Budapest vonzáskörzetéből, s a főváros területéről jogosult a beszéd fogyatékos tanulók ellátására.

Tanulóinkra jellemző, hogy gyakran még kisiskoláskorukra is megmarad a több hangra kiterjedő diffúz diszláliájuk, beszédükben hangátvetések, szótagcserék, inkonzekvens hangcserék előfordulnak. Beszédük gyakran elkent, érthetetlen. Szókincsük szegényes, súlyos szóaktivizálási, szótalálási nehézségeik vannak. Jellemző rájuk az agrammatizmus, diszgrammatizmus, a hibás mondat szerkesztés. Ép hallás mellett beszédészlelési és beszédmegértési nehézséggel küzdenek. A beszéd fogyatékosághoz társuló rész-képesség-zavaruk (beszédfigyelem és beszédemlékezeti nehézségek, vizuális észlelés és emlékezet hiányosságai, szeriális észlelési, emlékezeti problémák, finommotorika fejletlensége, vizuomotoros koordináció kialakulatlansága, testséma, laterális kialakulatlansága) tanulási nehézséget eredményez. A jelzett problémákon kívül vannak még orrhangzós, dadogó, hadaró és diszfóniás gyerekeink is. Ezeket a problémákat tanulóink egy részénél súlyosbítják egyéb magatartási és viselkedési zavarok: hiperaktivitás, pervazív fejlődési zavar, krónikus betegségek stb.

Tanulói létszám alakulása a logopédiai osztályokban

A 2004/2005-ös tanévben induló első logopédiai osztályban 8 tanuló kezdte meg iskolai tanulmányait. Az azóta eltelt időszakban a logopédiai osztályok felmenő rendszerben nyolc évfolyamra bővültek. Jelenleg tizenkét osztályban 128 tanuló van, akiket az osztályban tanító gyógypedagógusok mellett 7 főállású logopédus lát el.

Tanulóink továbbtanulása, sikereink

A gyakorlóiskola eredményességét bizonyítja, hogy a kellő fejlesztést, felkészítést követően tanulóink egy része különböző osztályfokokban, integráltan folytatja tanulmányait. Az elmúlt 10 évben a beszédjavító osztályokban ellátott 266 diákból 111 fő vált alkalmassá arra, hogy integráló közegben, eredményesen tanulhasson.

A gyakorlóiskola logopédiai tagozatán ez ideig összesen három osztály tanulói szereztek általános iskolai bizonyítványt. A gyerekek többsége szakközépiskolában (23 fő) folytatja tanulmányait, kisebbik részük pedig szakiskolába (8 fő) vagy gimnáziumba (6 fő) nyert felvételt. A visszajelzések alapján iskolánk valamennyi diákja megállja a helyét, és sikereket ér el továbbtanulása során.

Munka a logopédiai tagozaton

A gyakorlóintézmény a logopédiai igényeknek megfelelően tágas, napfényes terápiás szobákkal rendelkezik, melyeket a szükséges felszerelésekkel (tükrök, asztalok, székek, fejlesztő játékok, terápiás eszközök, számítógép és hozzá programok, szakkönyvek, logopédiai vizsgálati anyagok, fénymásoló gép stb.) láttak el. A jól felszerelt logopédiai terápiás szobák biztosítják a nyugodt, kiegyensúlyozott munkavégzést.

Az elmúlt évek során részletes logopédiai vizsgálatot állítottunk össze a már ismert, kipróbált, valamint a logopédiai protokollban újonnan megjelenő anyagokból a gyerekek képességstruktúrájának feltérképezésére. Célunk az, hogy a vizsgálatokról minden évben pontos, számszerű adatokat kapjunk, mert így kontrollálhatjuk, követhetjük nyomon több éven keresztül a gyermekek fejlődését. A vizsgálatokat elvégezzük az iskolába kerüléskor, félévkor és a tanév végén. Vizsgálati eredményeinket korszerűen, egy általunk kidolgozott elektronikus adatbázisban tároljuk. A vizsgálati anyag feldolgozása alapján összeállítottuk a logopédiai minősítés rendszerét, melyet beépítettünk a félévi és az év végi általános értékelési rendszerbe. Minősítésünket a gyermekek bizonyítványában is rögzítjük. A vizsgálati eredmények segítik az egyénre szabott fejlesztés kidolgozását, a terápiás munka egyéniesítését.

Belső logopédiai dokumentációnkat folyamatosan korszerűsítjük és bővítjük. A kiscsoportos logopédiai foglalkozások anyagát tanmenetszerűen összerendeztük a következő területekre: nyelvi fejlesztés, készségfejlesztés, grafomotoros fejlesztés, dadogásterápia. Ezek a tanmenetek csak a fejlesztés irányvonalát mutatják meg, ettől a csoport, illetve a gyermek igényeinek megfelelően eltérhetünk. A gyerekek olvasástanításához Marosits Istvánné kollégánk *Testvérbetűk* címmel fejlesztőfüzetet állított össze.

A logopédiai foglalkozásokat a gyermekek iskolai órarendjébe illesztve tarjuk meg, és mikrocsoportokban vagy egyéni fejlesztések keretében valósulnak meg. Az osztályokat homogén kiscsoportokra osztjuk, minden logopédus ugyanabban az időben dolgozik egy adott osztályban.

Az iskolai tantárgyakat tantárgyi csoportok szerint más-más tanár tanítja. Az olvasás-írás tanítás hosszú előkészítés után lassú lépésekben zajlik, 2. osztály év végére fejeződik be. Az olvasás, írás, valamint a matematika tantárgy elsajátítását a rehabilitációs órák is segítik.

A nagymozgásfejlesztést a testnevelési órákon kívül úszásoktatás, alapozó terápia, gyógytestnevelés is kiegészíti. A magatartási és viselkedésvizsgálatok kezelésére lehetőséget nyújt a játék- és zeneterápia.

Délutánonként változatos szakkörök közül válogathatnak tanulóink: színjátszókör, szorobán, táblajáték-foglalkozás, sakk-kör, tömegsport, karate, minitenisz, népi gyermekjáték, néptánc, mese- és bábszakkör, furulya, énekkar.

Az osztályokban folyó oktató-nevelő munkát gyógyepedagógiai asszisztensek segítik.

Rendszeres esetmegbeszéléseket tartanak a logopédus és a szaktanár kollégák. Az itt szerzett tapasztalatokból kölcsönösen tanulunk, az együttgondolkodás teszi lehetővé a fejlesztő és oktató munka eredményességét.

Logopédusként figyelemmel kísérjük tanítványaink mindennapi iskolai életét, segítjük szereplésüket a különböző iskolai rendezvényeken, például meseolvasó és szavalóversenyeken, ünnepi rendezvényeken.

A logopédiai tagozat 10 éves fennállásának megünneplése

2014 tavaszán logopédiai tagozatunk 10 éves lett. Ezt a jubileumot három hetet felölelő rendezvénysorozat keretében ünnepeltük meg.

Tanulóink játékos versenyeken, meghívott vendégeink pedig szakmai előadáson, bemutató tanításokon vehettek részt.

A rendezvényt az Európai Logopédia Napja előtt tisztelegve indítottuk Kaibinger Pál *A zene fejlesztő ereje* című szakmai előadásával, mely részletesen bemutatta, milyen fejlesztő hatással bír az SNI – különösképpen a beszéd fogyatékos – tanulók nevelésében és oktatásában a zene.

A rendezvénysorozatot közös tanár-diák műsorral nyitottuk meg, melyen meghívott vendégeink, az intézmények munkatársai és tanulóink vettek részt.

Az alsó tagozatos diákoknak játékos akadályversenyben és a magyar néptánci hagyományainkat ápoló táncházban volt részük, a felső tagozatra járók nyelvi vetélkedő keretében mérhették össze tudásukat.

A csoportos diákrendezvényeken kívül egyéni tehetségüket is megmutathatták tanulóink a vers- és meseíró, valamint a rajzpályázat keretében. A gyakorlóiskolában folyó szakmai munkába változatos osztálytermi és fejlesztő foglalkozásokon keresztül pillanthattak be az érdeklődők:

Nyílt foglalkozás	Foglalkozást vezető pedagógus
<i>Diszlexia-redukáció</i>	Sípos Csenge Ágnes <i>logopédus</i>
<i>Artikulációs terápia</i>	Szlovák Kamilla <i>logopédus</i>
<i>Alapozó terápia</i>	Lenner Julianna <i>gyógypedagógus, mozgásterapeuta, vezető tanár</i>
<i>Tartásjavító torna</i>	Mayer Erika <i>tanító-konduktor</i>
<i>„Interaktív” szorobán</i>	Póth Éva <i>gyógypedagógus, vezető tanár, mk. vezető, ELTE kari külső előadó</i>
<i>Diszlexia prevenció</i>	Erhardt Zsófia <i>logopédus</i>
<i>Énekóra terápiais jelleggel</i>	Gronski Kata <i>gyógypedagógus, zeneterapeuta</i>
<i>Beszédértés fejlesztése</i>	Rizmajer Erzsébet <i>logopédus</i>
<i>Minitenisz</i>	Márton-Purger Zsuzsanna <i>gyógypedagógus</i>
<i>Nyelvi fejlesztés</i>	Baranyai Kamilla <i>logopédus, vezető tanár, mk. vezető</i>
<i>Szövegfeldolgozás</i>	Deák-Wildanger Anna <i>logopédus</i>
<i>Irodalom és dráma</i>	Konti Helga <i>gyógypedagógus, művészettel nevelő</i>
<i>Szabadon választott regény bemutatása</i>	Molnár Ágnes <i>gyógypedagógus, vezető tanár</i>
<i>Alapozó terápiais mozgásfejlesztés</i>	Pipó Angelika <i>gyógypedagógus, mozgásfejlesztő</i>

A rendezvénysorozat ideje alatt tanulóink képzőművészeti alkotásaiból kiállítást tekinthettek meg a gyakorlóiskolába érkező látogatók. A Hajnal Dóra és Róth Pál Géza gyógypedagógusok által összeállított kiállítás alkotásaira szavazni lehetett, és a legtöbb szavazatot kapó „művészeink” jutalomban részesültek.

A jubileumi rendezvényt az iskola tanulóinak és pedagógusainak közös műsora és a Katáng Együttes fellépése zárta.

Rendezvényünk sikeres volt, a 14 bemutató foglalkozást 153 érdeklődő tekintette meg, akik óvodákból, iskolákból, nevelési tanácsadókból, szakszolgálatokból és az ELTE gyakorlóintézményeiből jöttek.

Az iskola pedagógusainak tudásbázisa és az egyetem szakmai és anyagi háttere, támogatása teszi lehetővé azt, hogy a jelenlegi diákjainkból eredményes diák, majd felnőtt legyen.

A tantestület együttesen biztosítja azokat az eredményes tanulási feltételeket, melyek esetén a tanulók a tanulást örömként, játékként élik meg. Nincs annál nagyobb jutalom, mint amikor érezzük, tudjuk, hogy mi, pedagógusok nyitottuk ki, tettük érthetőbbé és színesebbé gyermekeink számára a világot.

Á. László 2.b osztályos tanuló munkája

Felhasznált irodalom

- GORDOSNÉ DR. SZABÓ A. (2000): *A magyar gyógypedagógus-képzés története*. ELTE BGGyFK, Budapest.
- ROSTA K. (1994): A logopédiai óvoda és/vagy logopédiai hálózat. *Beszédgyógyítás, 3–4*.
- ROSTA K. – WAGNER P. (2006): Az ELTE Speciális Gyakorló Óvoda és Korai Fejlesztő Módszertani Központ története 25 év tükrében. In: ROSTA K. (szerk.): *Egy negyedszázados nevelő-fejlesztő munka tapasztalatai*. Logopédiai Kiadó, Budapest.

A tanulmány megírásához felhasznált dokumentumok:

- ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola Pedagógiai programja*
Intézményi statisztikai adatok 2004–2015.
Logopédia munkaközösség belső dokumentációja

KÖNYVISMERTETÉS, ÚJDONSÁGOK

JÓZSA KRISZTIÁN

A számolás fejlesztése 4–8 éves életkorban

Mozaik Kiadó, Szeged, 2014.

A könyv a számolás fejlesztése kapcsán hosszú évek óta halmozódó fejlesztőfüzetektől eltérően, hiánypótló formában ad valós szakmai és tudományos tapasztalatra alapozott ismereteket.

A szerző bevezetőjében kifejti, hogy a számolási készség velünk születik, viszont kibontakozásához az óvodai környezet új szemléletű támogató módszereire van szükség, amelyek a gyermekek egyéni fejlődési üteméhez igazodnak.

A kiadvány kiemelkedő előnye az általános fejlesztő játékok gyűjteményével szemben, hogy egy 500 fő bevonásával több éven át folyó kutatás eredményei alapján kidolgozott programot mutat be. Az elmélet kifejtése során a kutatás eredményei alapján a szerző megállapítja, hogy az elemi számolási készség óvodáskorban a gyermek szükségleteit figyelembe vevő módszer alkalmazásával fejleszthető.

A fejleszthetőség másik színtere a család. A szerző 2004-ben publikált kutatása alapján megállapítja, hogy a gyermek fejlődése szempontjából a legerősebb mutató a szülők végzettsége, és ezt követi a gyermekkel való foglalkozás, beszélgetés és játék mennyisége és minősége. Nagy József 1980-as kutatásának eredménye, hogy azok a gyermekek, akik mindennap hallgatnak mesét, átlagosan két évvel fejlettebbek kortársaiknál.

A könyvben részletesen bemutatott DIFER vizsgálóeszköz – melyet a fejlesztőprogramok hatékonyságának vizsgálatára alkalmaztak – számolási készség tesztje a disz kalkulia szűrésére alkalmas eszköz lehet, melyről még nem történt felmérés. Tanulásban akadályozott gyermekek esetében már történtek felmérések, melyek alapján az érintett gyermekek elemi számolási készségének fejlettsége 5-6 évvel elmarad kortársaikétól.

A fenti szakmaelméleti összefoglalást követően külön fejezetben tárgyalja Józsa Krisztián az óvodai és az iskolai fejlesztőprogramok eredményességét, melyben három programmal ismerkedhet meg az olvasó. Az iskolai fejlesztőprogram keretében a MATANDA eszközzel vázlatos leírás olvasható, melyet a szerző jól használható eszköznek minősít.

A fejlesztési szempontok között szerepel, hogy a gyermek alapvető kíváncsiságára éredezemes alapozni. Továbbá a szerző megfogalmazza, hogy a kora gyermekkorban a kihívást

jelentő helyzetekben mutatott kitartás az intelligenciánál jelentősebb hatással bír az értelmi fejlődésre. A fenti szempontok alapján állítható össze egy gyermekbarát fejlesztőprogram.

A kiadvány második fele a gyakorlatban dolgozó óvodapedagógusok, iskolapedagógusok és a szülők számára nyújt foglalkozásterveket, játékgyűjteményt és versgyűjteményt.

Ez az a kiadvány, amely nem hiányozhat a gyakorlatorientált szakemberek könyvespolcáról, a szülőknek pedig segítséget nyújt gyermekük tudatos támogatásához.

Farkasné Gönczi Rita

VARGÁNÉ DR. MOLNÁR MÁRTA – HÖFFLERNÉ PÉNZES ÉVA –
DR. SZENCZI-VELKEY BEÁTA

A kognitív képességek fejlesztésének módszertana

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest, 2012.

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar munkatársai a *TÁMOP – 4.1.2-08/2/A/KMR – Bárczi Gusztáv digitális tananyagfejlesztő program – Projektrendszerű oktatási formák és ezeket támogató digitális tananyagok fejlesztése a gyógypedagógus-képzés BA- és MA-szintű moduljaihoz* című projekt keretében a kognitív képességfejlesztéshez kapcsolódó módszertani kurzusokhoz digitális tananyagot hoztak létre.

A tananyag struktúrája lehetőséget teremt, hogy a témában járatlan olvasó mélyülő ismereteket szerezzen, ezáltal a kognitív pszichológia és pedagógia alapjai iránt érdeklődő kívülálló számára is befogadható ismereteket nyújt. Az elméletet folyamatosan gyakorlati tapasztalatokkal és feladatokkal bővítik a szerzők, ezáltal olyanná válik a digitális anyag, mint egy színes, saját élményeket biztosító tankönyv.

A moduláris felosztás viszont a témában már elmélyült olvasók számára teszi lehetővé a célirányos keresést és szükséges információk fellelését. A gyógypedagógiai képzés során nem csupán a digitális tankönyvben megjelölt kurzus hallgatói kamatoztathatják az összefoglalt ismereteket, hanem a társtudományokkal foglalkozó tanegységek hallgatói is – ezek közé tartozik például a számolási zavarok témakörét felölelő Diszkalkulia alapismeretek című tárgy is, mely alapját képezi a jelen mű.

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar munkatársai bizonyították, hogy a gyógypedagógiai képzés során a digitális fejlődés vívmányai jól alkalmazhatóak, ezáltal a gyógypedagógus-hallgatók képzési elvárásainak megfelelő, korszerű formába önthetők az elért szakmai tudástartalmak.

A tananyag többek között feldolgozza a kognitív képességek fejlesztésének multidiszciplináris megközelítését, a matematika tanításának fejlődését, a számolási képesség fejlődését, a természetes szám fogalmának előkészítési folyamatát, a természetes szám fogalmának kialakítását, a felkészülést a matematikaórára.

Ajánlom a digitális tananyagot gyógypedagógus kollégák, gyógypedagógus-hallgatók, más tudományterületek hallgatói és a téma iránt érdeklődők számára.

A digitális tananyag a következő hivatkozáson érhető el: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2009-0007_a_kognitiv_kepessegek_fejleszteseenek_modszertana/TANANYAG/00_1_0.html#sdt_slot_Layout_Page_Main

Farkasné Gönczi Rita

Pro Caritate-díjat kapott Cserti-Szauer Csilla

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szervezésében 2015. november 12-én, a Szociális munka napja alkalmából szociális és családügyi területen szakmai díjakat adtak át az Iparművészeti Múzeumban. Cserti-Szauer Csilla, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar tanársegédje Pro Caritate-díjat kapott, amelyet Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere és Czibere Károly szociális ügyekért felelős államtitkár adott át. A kitüntetésben tizennégy szakember részesült.

Köszöntőjében Balog Zoltán hangsúlyozta: az elismerések átadásával a szélesebb közönségnek is üzennek – azt, hogy vannak Magyarországon olyanok, akik hivatásnak tekintik a szakmájukat, pedig a legnehezebb területen dolgoznak, mert az emberekkel, az ő gondjaikkal foglalkoznak.

Cserti-Szauer Csilla 1997 óta gyógypedagógusként dolgozik, 2001 és 2005 között az illetékes minisztérium szakembereként nemzetközi fogyatékosügyi fórumokon képviselte Magyarországot. 2006–2007-ben a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar tanársegédje és oktatósszervezője, 2007 és 2012 között a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány titkárságvezetője, majd ügyvezető igazgatója. 2010 óta az ELTE BGGyK Általános Gyógypedagógiai Tanszék tanársegédje.

A kitüntetéshez ezúton is gratulálunk!

Beszámoló a gyógypedagógia lisszaboni világkongresszusáról – ISEC 2015

2015. július 26–29. között szervezték a gyógypedagógia és az inkluzív nevelés 8. világkongresszusát Lisszabonban. Az első kongresszusokon még a Nemzetközi Gyógypedagógiai Kongresszus¹ nevet viselő alkalom ma már az Inkluzív és Támogató Nevelés Kongresszusa² néven hívja találkozóira öt évente a gyógypedagógia és az inkluzív nevelés képviselőit az egész világról. A portugál Pro-Inclusion³ és az angol NASEN⁴ gyógypedagógiai egyesületek által szervezett találkozón több mint 30 ország közel 500 résztvevője ismerkedett az inkluzív nevelés legújabb nemzetközi eredményeivel.

A kongresszus első plenáris előadását Mel Ainscow, az inkluzív nevelés professzora tartotta, *Küzdelem a méltányos nevelésért: Salamanca öröksége* címen, a 25 éve kiadott salamancai nyilatkozat elkészítésére emlékezve, amelyet „inkluzív fordulatként” említett. Felidézve a nyilatkozat egyes pontjait, hangsúlyozta, hogy az inklúzió kiindulópontja az iskola. Az inklúzió fejlesztésének iskolán belüli, iskolák közötti és az iskolák feletti faktorait felsorakoztatva kiemelte, hogy az iskolán belül az iskolafejlesztés hozhat áttörést, amely megsokszorozhatja hatékonyságát, ha egy iskolakörzet iskolái egyszerre és egymást támogatva valósítják azt meg, a környezet erőforrásait is bevonva, de elsősorban a tanulók hangját felerősítve, velük szoros együttműködésben, hiszen ahogy előadása tanulságaként kiemelte, a közös akarat válik valósággá.

Az ausztrál, arab emírátsági, brazil, mexikói professzorok további plenáris előadásait követően kerekasztal-beszélgetéseken és az azokat bevezető rövid előadásokon ismerhettük meg a portugál, izraeli, spanyol, sváföldi, brazil, amerikai egyesült államokbeli, japán, finn, kínai, dél-afrikai vagy bangladesi gyógypedagógia helyzetét, törekvéseit.

Az inkluzív nevelés jelentős eredményeinek és korlátainak felsorakoztatása megmutatta, mennyire különböző utat járnak be az egyes országok az inkluzív nevelés megvalósítása terén. Ausztráliában például 2010-ben új nemzeti alaptantervet vezettek be, amely

1 International Special Education Congress (ISEC)

2 Inclusive and Supportive Education Congress (ISEC)

3 National Association of Teachers of Special Education

4 National Association For Special Educational Needs

kiemelten kezeli minden gyermek befogadását, bár hallgat az értelmi fogyatékos gyermekekéről. Portugáliában pedig, amely az inkluzív nevelés európai „kistigrise” volt az elmúlt évtizedben, hiszen elérte, hogy az SNI tanulók 98%-a befogadó iskolába járjon, a használatban lévő 97 elemi iskolai tanterv jelent kihívást az inklúzió minősége szempontjából. Ugyanakkor az USA-ban, bár már 40 éve törvénybe iktatták a többségi iskolai oktatás elsődlegességének célkitűzését, az SNI tanulóknak csupán 61%-a jár legalább az idő 80%-ában többségi osztályba, és az amerikai pedagógusok számára megoldhatatlannak tűnik az afroamerikai kisfiúk mozgásigényének kielégítése, akiket feltűnően nagy arányban minősítenek érzelmi zavarokkal küzdőnek.

Lenyűgözőek voltak a kínai gyógypedagógia néhány évtized alatt történő kiépüléséről szóló tudósítások, amelyek szerint a '80-as években a fogyatékos gyermekeknek még csak mintegy 6%-a járt iskolába, elsősorban a siket és a vak gyermekek, míg mára ez az arány 80% lett. Míg a '80-as években 292 speciális iskolájuk volt, ez a szám mára 1767-re nőtt, amellet, hogy az SNI tanulók 65%-a már többségi iskolába jár. A folyamatok nagyságrendjét jól szemlélteti, hogy 2006-ban a lakosság 6,3%-a minősült fogyatékos személynek, akik közül iskoláskorú mintegy 10 millió (!) fogyatékos gyermek.

Megdöbbenő tudósításokat is hallhattunk a gyógypedagógia kialakulásának kezdeti fázisainál tartó országokból. Dél-Afrikában a fehérek lakta területeken az inkluzív nevelés általános, viszont a fekete lakosság iskoláinak jelentős részében még folyóvízes mellékhelyiség sincs, és az iskoláztatás ellenére a kilencedikes fiatalok 76%-a nem rendelkezik még elemi matematikai készségekkel sem. Itt a szegénység és az éhezés megoldása tűnik elsődleges feladatnak. Banglades pedig még bármely speciális ellátás kiépítése előtt áll, becslések szerint a gyerekek 20%-a egyáltalán nem jár iskolába, természetesen közöttük vannak a fogyatékos gyermekek is. A fogyatékos emberek léte önmagában is tabu téma maradt, az oktatásuk elindításához pedig a képzett pedagógusok éppúgy hiányoznak, mint a tárgyi vagy tantervi feltételek.

Elsősorban kutatási beszámolók kerültek sorra az egyes szekciók programjában, a hét időszámban szervezett 8-12 párhuzamos szekció közül nem volt könnyű a választás, a szekciónkénti 4-5 előadás pedig nagyon gyors munkatempót diktált a résztvevők számára. A több száz előadásból így alig 30 meghallgatására volt lehetőség. A hallgatóság érdeklődése és az előadások nyelve (portugál vagy angol) orientálta elsősorban a választást. Az előadások közül több foglalkozott a befogadó pedagógusok attitűdjének javulásával, a felsőoktatás fogyatékos hallgatók iránti nyitottságával és a számukra kiépített szolgáltatások rendszerével, a befogadás kutatásának új módszereivel, az inkluzív iskolák fejlesztésének új lehetőségeivel. Megerősítették az előadások, hogy az inkluzív nevelés megvalósítása minden országban komoly feladatot jelent, de érdemes ezen az úton járni, mert sok tanuló társadalmi befogadását ez az oktatási forma alapozza meg a leghatékonyabban.

A konferencia utolsó napján került a nyilvánosság elé Mel Ainscow manchesteri professzor válogatott műveinek kötete,⁵ illetve David Rodrigues verseskötete,⁶ amely az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának egy-egy fő gondolatához kapcsolódóan 24 haikut

5 AINSCOW, M. (2016): *Struggles for Equity in Education. The selected works of Mel Ainscow*. Routledge, Oxon, New York.

6 RODRIGUES, D. (2015): *Plural & Singular. 24 haiku on Human Rights and Diversity*. Lisbon.

tartalmaz, és amellyel a lisszaboni professzor, a konferencia egyik főszervezője, japán és amerikai haikuversenyek díját is elnyerte már.

A kongresszus résztvevői a zárórendezvényen elfogadták a méltányos nevelésről szóló lisszaboni nyilatkozatot.⁷ A nyilatkozatban megerősítik és vállalják, hogy együttműködnek a méltányos nevelési rendszerek kialakításán világszerte, támogatva az ENSZ Incheon nyilatkozatát,⁸ egyetértve a Nevelési Világforum⁹ 2015. májusi megállapításaival, amelyek kitűzték a következő 15 év nemzetközi oktatáspolitikájának céljait.

A Lisszaboni Nyilatkozat elítéli a kirekesztés, a marginalizáció, a hátrányos megkülönböztetés és az egyenlőtlenségek minden formáját a hozzáférés, részvétel és a tanulás eredményessége terén, és arra törekszik, hogy az ENSZ „Nevelést mindenkinek!” világprogramja valóban mindenkiről szóljon azáltal, hogy támogatja az inkluzív iskolák létrehozását. Az inkluzív iskolák mellett három érvet sorakoztat fel. Elsőként a nevelés szempontjából érvel, mely szerint minden gyermek együttnevelése olyan tanítási módszereket igényel, amelyek érzékenyek a tanulók közötti különbségekre, és éppen ezért minden gyermek számára előnyösek. Emellett elutasítja a tanulók „normális” és „speciális” csoportokba sorolását. A második, társadalmi érv szerint az inkluzív iskolák minden gyermek együttnevelése által képesek a különbözőséggel szembeni attitűdök megváltoztatására, és kialakítják a másokat szívesen fogadó, részvételre építő, igazságos és nem diszkriminatív társadalom alapjait. Az inklúzió melletti harmadik, gazdasági érv szerint pedig kevésbé költséges olyan iskolák alapítása és fenntartása, amelyek minden tanulót együtt nevelnek, mint különböző tanulói csoportok számára specializált iskolák komplex rendszerének kiépítése. Mindezek a köznevelési rendszerek minden szintjén, sőt a gondolkodásmód és a gyakorlat terén egyaránt jelentős változásokat igényelnek. Az eredményesség a közös tenni akaráson múlik. Ezért fordul a lisszaboni nyilatkozat minden oktatáspolitikushoz, hogy tegyenek lépéseket a részvétel ösztönzése és a nevelés sikeressége érdekében, gondoskodjanak inkluzív tanulást támogató szolgáltatásokról, tiszteljék és tartásuk fontosnak a különbözőséget, valamint támogassák a nyitott közösségeket, ahol minden gyermek és fiatal számára lehetséges a sikeres tanulás.

A konferencia a befogadás szellemében, közvetlen és nyitott légkörben zajlott, amelyhez a portugál kultúra sokszínűsége és vendégszeretete is hozzájárult. A kongresszus segítette annak megértésében, hogy a gyógypedagógia és az inkluzív nevelés nemzetközi helyzetéről szóló ismeretek már nemcsak tudományos érdekességek, de globalizálódó világunkban ezek számos hatása szakemberként közvetlenül érinthet bármelyikünket. Ezeket a hatásokat ilyen széles körben legközelebb 5 év múlva, Londonban elemezhetik majd a gyógypedagógia és az inkluzív nevelés szakemberei a következő ISEC keretein belül.

Schiffer Csilla

7 *The Lisbon Educational Equity Statement, July 2015* <http://isec2015lisbon.weebly.com/the-lisbon-educational-equity-statement.html>

8 *Incheon Declaration, Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all* címen a koreai Incheonban fogadta el az ENSZ 2015 májusában, hogy az 1990-es Jomtien egyezményhez vagy a Dakarban 2000-ben kitűzött Millenniumi célokhoz hasonlóan, hosszú távon irányt mutasson a köznevelési rendszerek számára világszerte. <http://en.unesco.org/world-education-forum-2015/incheon-declaration>

9 World Education Forum

A nevelés- és oktatáskutatók európai konferenciája Budapesten

2015. szeptember 7–11. között Budapesten tartották éves konferenciájukat az európai nevelés- és oktatáskutatók,¹ akik között gyógypedagógiát oktatók és kutatók is szép számmal képviselték magukat.

A konferenciát jegyző Nevelés- és Oktatáskutatók Európai Szövetsége² egy újnak tekinthető szervezet, hiszen csak 1994-ben alakult meg Strasbourghban. Tagja a Nevelés- és Oktatáskutatók Világszervezetének,³ hazai tagszervezete pedig a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Szövetsége,⁴ amely az 1989-es alapítást követően 2011-ben alakult újjá

és működik mai formájában. A fiatal magyar tagszervezet munkájának elismeréseként rendezhette meg Budapesten az európai konferenciát, ezzel jelentősen hozzájárulva ahhoz, hogy a magyarországi nevelés- és oktatáskutatás bővítse nemzetközi kapcsolatrendszerét.

A kizárólag angol nyelvű konferencia a *Nevelés és átmenet: A nevelés- és oktatáskutatás közreműködése*⁵ címmel fogta össze az európai egyetemek és főiskolák pedagógiai tárgyait oktatóinak szerteágazó kutatási témáit. A címadást a szervezők azzal indokolták, hogy a nevelés átmenet, amely az élethosszig tartó tanulás perspektívájából nézve hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek, fiatalok és felnőttek átlépjenek az egyik életszakaszból a másikba, sőt a közösségek átlépjenek az egyik helyzetből a másikba. Különös jelentőséget adott a társadalmi változások közötti átmenet témakörének a Budapestre éppen azokban a napokban érkező menekülthullám. Ezt a jelenséget a konferencia egyik plenáris előadását tartó Kozma Tamás debreceni professzor (a szervező hazai egyesület vezetője) előadásában a tanuló társadalom jelenségével hozta összefüggésbe.

Az átmenet témájában együtt gondolkodó mintegy 3000 oktató és kutató az európai szövetségen belül működő 32 tematikus hálózatnak megfelelően a konferencián is 32 külön szekcióban ülésezett. A hálózatok egyike az inkluzív nevelés nemzetközi hálózat is, amely egy széles, elsősorban gyógypedagógiai kutatói kör tudományos eredményeit sorakoztatta fel. Az inklúziós hálózat Liz Todd, az angol Newcastle-i Egyetem és Gottfried Biewer, a Bécsi Egyetem inklúzióprofesszorainak vezetésével dolgozik, ők szervezték a konferencia keretein belüli hálózati találkozót is.

Az inklúziós szekció munkájába több mint ötven európai egyetem oktatói és kutatói kapcsolódtak be a konferencián, legnagyobb számban Nagy-Britanniából, Norvégiából és

1 ECER, European Conference on Educational Research

2 EERA, European Educational Research Association

3 WERA, World Education Research Association

4 HERA, Hungarian Educational Research Association

5 Education and Transition. Contributions from Educational Research

Svédországból, Dániából, Olaszországból. Nem meglepő módon az inkluzív nevelésben nagy múlttal rendelkező országok kutatóinak volt ebben a témában a legtöbb mondani-valójuk. Közülük több előadó is felvetette a korábbi eredmények fenntarthatóságának kérdését, és tudósított az inklúzió hangsúlyváltásáról is: Oslóban például, ahol a gyerekek 40%-a bevándorló családokból érkezik az iskolába, a korábitól eltérő kérdések nyernek jelentőséget a befogadással kapcsolatban. Mellettük finn, portugál, spanyol, ciprusi, belga, ír főiskolák és egyetemek oktatói, kutatói számoltak be az inkluzív nevelés terén elért eredményeikről. Több Európán kívüli országból is érkeztek vendégek, így Ausztráliából, Kazahsztánból és Líbiából is. A Nevelés- és Oktatáskutatók Európai Szövetsége új tagjának, Szerbiának egy oktatója már az inklúziós szekció munkájában is részt vett, a görög és a koszovói kollégák viszont nem érkeztek meg.

A német nyelvű országokból viszonylag kevesen voltak jelen a konferencián. Kutatóik azonban elsősorban nagy, egyetemközi kutatások eredményeit hozták el, ausztriai, svájci és német egyetemekkel közös projektjeiket, valamint egyes doktori műhelyek közös kutatásait mutatták be. Elhozta tanítványait például Birgit Lütje-Klose potsdami professzor, akik a tanulók szociális integrációjával, többségi iskolai „jóllétével” kapcsolatos kutatásairól számoltak be rendkívüli precizitással. A német doktoranduszok között többeket is érdekelt annak a kérdése, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók az integrációban szerethető tudástöbblet mellett valóban hátrányt szenvednek-e a szociális integráció terén, és ha igen, akkor a hátrányok milyen természetűek. Eredményeik azonban több irányba mutatnak, miként a kérdésfelvetések és a vizsgálati módszerek is különböztek. Az egyik kutatás szerint az SNI tanulók ugyanolyan arányban szeretnek (vagy nem szeretnek) iskolába járni, mint nem SNI társaik, emellett pedig az SNI diagnózis nem jelzi előre az iskolai lemorzsolódást, sőt az integráló vagy speciális iskolai múlt sem befolyásolja azt. Mások úgy találták, hogy a szociális részvétel és az iskolai „jóllét” tanulásban akadályozott gyermekek esetében nem előnyösebb egy speciális iskolában, mint egy befogadó iskolában, ugyanakkor a többségi iskolában való tanórai részvétel nem tudja kiegyenlíteni az inkluzív nevelés során szerzett negatív tapasztalatokat, amelyek az alacsonyabb teljesítményből és a társas összehasonlításból származnak. Svájci kutatók pedig visszatekintő interjúkkal keresve a válaszokat, arra az eredményre jutottak, hogy a fogyatékos személyeknek az iskoláról kevesebb pozitív emléküik maradt, és azok is kevésbé relevánsak. Nem egyértelmű tehát, mely iskoláztatási szintér előnyösebb az SNI tanulók számára, de az erről szóló szakmai beszélgetésekhez több új szemponttal is hozzájárulhatnak ezek a kutatások.

A konferencia legnagyobb figyelmet keltő kutatási módszere a fényképekkel támogatott interjú volt, amellyel főként angol kutatók vizsgálták az afrikai, ázsiai országok fogyatékos gyermekeinek életvalóságát. Ezen a módon más kultúrájú, nem beszélő vagy a kutató nyelvét nem elég jól ismerő interjúalanyok iskoláról szóló tapasztalatai is hozzáférhetővé válnak. A módszer jól szemlélteti azt a kutatómódszerteremben történt paradigmaváltást, amely során már nem csupán a kutatás alanyairól, inkább velük együtt (sőt általuk) készülnek a kutatások, vagyis az egyes jelenségeket már nem egyedül a kutatók értelmezik, hanem – amennyire ez lehetséges – a kutatás folyamatába és az eredmények értelmezésébe is bevonják a (fogyatékos) gyermekeket, fiatalokat és felnőtteket. Ennek megfelelően a kutatás alapját képező fényképeket nem a kutató, hanem maguk a fogyatékos gyermekek

készítik, a kutató kérésére megkeresve azokat a helyzeteket, amelyek számukra leginkább tükrözik például a befogadást. A fényképek elkészítését követő interjúban pedig szintén ők értelmezik a képen látottakat. Előremutatóak ezek a kutatási megközelítések annyiban, hogy nagymértékben növelik a kutatás eredményeinek hitelességét, ugyanakkor az eredményeik megbízhatóságáról és egyes kutatásaitikai kérdésekről további szakmai viták várhatók.

Az inklúziós hálózat számára is elismerést jelentett, hogy a konferencia legjobb posztereinek járó három díj egyikét az inklúzió témájában egy, a roma tanulók iskolai lemorzsolódását tanulmányozó kutatás⁶ kapta, amely egy kis spanyolországi autonóm közösség és tartomány, Asztúria tapasztalatait összegezte.

A jövőben remek lehetőséget kínál a nevelés- és oktatáskutatók európai szövetsége a kutatók továbbképzésére azzal, hogy nyári egyetemet szervez 2016. július 10–15. között az ausztriai Linzben, melynek témája a neveléstudományi kutatások módszerei és módszertana lesz, és ahová hetven doktoranduszt várnak Európából. A kutatók együttműködése szintén folytatódik, hiszen a nevelés- és oktatáskutatók következő évi konferenciájára 2016. augusztus 22–26. között az írországi Dublinban kerül sor, tematikája⁷ pedig a nevelés irányítása köré szerveződik, felvetve azt a kérdést, hogy a nevelés- és oktatáskutatás hogyan tud ehhez hozzájárulni. Remélhetően a gyógypedagógia hazai oktatói és kutatói is egyre szélesebb körben bekapcsolódnak ebbe a folyamatba és a nemzetközi inklúziós hálózat munkájába.

Schiffer Csilla

Az Alapítóra emlékezünk

Az ELTE Gyakorló Óvoda és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola és az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat munkatársai, óvodásai és iskolásai megemlékezést tartottak az intézmények alapítója, Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flóra születésének 110. és halálának 20. évfordulója alkalmából a Damjanich utcai épületben elhelyezett emléktáblánál.

A megemlékezésen részt vettek azok a régi kollégák is, akik személyesen ismerték az alapítót, „Flóra nénit”, és ott voltak az épület alapkövének elhelyezésénél 1981-ben.

Az azóta eltelt évtizedek során ők és az őket követő fiatalabb nemzedékek kötelességüknek érezték, hogy kövessék az alapító szellemiségét és azon hitvallás szellemében gondolkodjanak és cselekedjenek, amelyet az épületbe belépve olvashatunk az emléktáblán: „Hivatásom a gyógypedagógia. Erre esküdtem fel. A segítségnyújtás is lehet szenvedély.”

6 Maria del Henar Pérez Herrero és Angela Antúnez-Sánchez: *Approaching dropouts among Gypsy pupils: A study of the situation in an Asturian municipality*. http://www.eera-ecer.de/fileadmin/user_upload/Pictures/Maria_del_Henar_Perez_Herrero_Poster_PDF.pdf

7 *Leading Education: The Distinct Contribution of Educational Research and Researchers*

Ennél a 2006-ban elhelyezett emléktáblánál – amelynek megálmodásában és elhelyezésében nem kis szerepe volt az itt működő intézmények vezetőinek (Rosta Katalinnak, Papházi Évának, Nagyné Réz Ilonának) és a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének (Mezeiné dr. Isépy Mária főtitkárnak) – a megjelenteket a szervezők nevében dr. Mlinkó Renáta köszöntötte.

Ezután Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flórára emlékezett dr. Zászkaliczky Péter, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar dékánja, aki összefoglalta a Damjanich utcai „alapító”, Flóra néni iskolateremtő, intézményalapító tevékenységét, kiemelve életműve egyik legjelentősebb alkotását, az 1968-ban megjelent *Gyógypedagógiai pszichológia* című könyvet, amely gyógypedagógus-nemzedékek szemléletét formálta és formálja a mai napig is. Ezt követően az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola furulyaszakkörének előadása következett, majd meleg szavakkal emlékezett édesanyjáról Illyés Mária. Elmondta, hogy édesanyja hivatásának vezérelve a gyengék védelme és a fogyatékosok ügyéért való kiállás volt. Megemlékezett arról, hogy 40 év telt el azóta, hogy a Damjanich utcai alapkövetelt követően édesanyja úgy döntött, hogy nyugdíjba vonul, a család

nagy öröme. Beszélt arról, hogy édesanyja a munkáját mindig hittel, szeretettel és lelkesedéssel végezte, és kívánta, hogy ezen elvek mentén dolgozzon a felnövekvő gyógypedagógus-nemzedék is.

Az ünnepélyes megemlékezés az óvodások műsorával, valamint az iskola kórusának előadásával ért véget.

Az ünnepség után az iskolások koszorút, az óvodások pedig virágot helyeztek el az alapító emléktáblájánál.

Az ünnepség végeztével a megjelentek megnézték az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola diákjainak rajzkiállítását, majd kötetlen beszélgetésen idézték fel személyes emlékeiket, és megtekintették az intézményeket.

Rosta Katalin

A MAGYE ÉLETÉBŐL

A Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete

43. Országos Szakmai Konferenciája

Mohács, 2015. június 25–27.

Kerettéma:

„Intézménnyel és családdal KÖZÖSEN a speciális szükségletű gyermekek, fiatalok és felnőttek életminőségének javításáért”

*„Kezet csak megfogni szabad.
Elveszíteni vétek. Ellökni átok.
Egymásba simuló kezek tartják össze
az eget és a világot.”
Albert Camus*

Fővédnöki köszöntő

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Szeretettel köszöntöm Önöket Mohácson. Megtiszteltetés számunkra, hogy úgy döntöttek, nálunk rendezik meg a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének 43. Országos Szakmai Konferenciáját. Kérem, ne tekintsek szerénytelenségnek, ha úgy fogalmazok: a megfelelő házigazdát választották, hiszen soknemzetiségű város lévén Mohács évszázadok óta bizonyítja, hogy létezhet a gyakorlatban is a más milyenség, a különbözőség ellenére békés együttélés. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy ami közösségünk nemzetiségi vonatkozásában már olajozottan működik, az más területen nem mindig ugyanolyan egyszerű, és speciális nevelési igényű embertársaink elfogadása, elfogadtatása ügyében akad még elrendeznivaló. Ugyanakkor megjegyzendő: az esélyegyenlőség és az integráció érdekében a város és a benne működő szakintézmények is megtesznek minden tőlük telhetőt.

De ne is városról és intézményekről, tehát ne személytelen jelenségekről beszéljünk, hanem az elhivatott emberekről, akiknek az eredmények köszönhetőek! A legeltérőbb területeknek kell összehangoltan működniük ahhoz, hogy sikert lehessen elkönyvelni – mindez pedig nem valósulhat meg felkészült, tudásukat bővíteni akaró és empatikus szakemberek nélkül. Büszkén mondhatom, sokan vannak ilyenek Mohácson, és megismerve a konferencia, illetve a szervező egyesület múltját, valamint a nemes célok iránti

őszinte elkötelezettségét, bátran kijelenthetem: sokan vannak országszerte is. A folyamatosan módosuló jogszabályi környezet és a változó társadalmi elvárások közepette ennek a sokszor könnyel és mosollyal írt történetnek a két főszereplője konstans: a gyógypedagógus és a benne bízó, speciális törődést igénylő személy. Ez a kapcsolat, amelyen szinte minden áll vagy bukik. Ezért nagy az Önök felelőssége, és ez az, ami egyszerre teszi nehezé és felemelővé hivatásukat. Igen, a hivatás szót használom, hiszen meggyőződésem, hogy Önök nem munkaként tekintenek a mindennapok feladataira. Szívvel kívánok erőt és biztos hátteret az Önökre váró kihívások leküzdéséhez és kívánom, hogy mohácsi konferenciájuk érdemben mozdítsa elő szakmájuk helyzetét, illetve szolgáljon a későbbiekben mérföldkőként a jövő gyógypedagógusainak számára.

Szekó József, Mohács város polgármestere

Elnöki köszöntő

Kedves Résztvevők!

Napjainkban egyre többször esik szó az életminőség kérdéséről, amely a társadalom valamennyi tagjának életében meghatározó. A gyakorta erősen preferált anyagi jólét kérdései mellett az egyén szellemi jólétét meghatározó pszichoszociális tényezők, a kulturális, egészségügyi, szociális feltételek megléte, a szubjektív életérzés, a személyes kiteljesedés szükségleteit biztosító ellátás a gyógypedagógiai nevelés, oktatás és fejlesztés valamennyi területét áthatja a teljes életíven keresztül. Nem kerülhetjük tehát meg, hogy a fogyatékos-sággal élő, speciális szükségletű gyermekek, fiatalok és felnőttek és családjaik szempont-jából kíséreljük meg áttekinteni ezeket az egyre fontosabbá váló társadalmi kérdéseket, amelyek, a maguk sokszínűségében, a gyógypedagógiai tevékenység gyakorlásakor megkerülhetetlenek. Az út, amelyen járunk, arra is kötelez bennünket, hogy felidézzük példaadó munkásságukkal előttünk járó nagy elődeinket, akik ha nem is az életminőség fogalomrendszerét használva, de annak mögöttes tartalmát kifejezve képviselték a fokozott társadalmi megsegítést igénylő személyek szerteágazó nevelési, oktatási, egészségügyi vagy szociális problémáit. Ez évi konferenciánkon a hazai gyógypedagógia és gyógypedagógus-képzés három nagy személyisége emléke előtt adózunk, dr. Ranschburg Pál (1870–1945), Illyés Gyuláné Kozmutza Flóra (1905–1995) és Meixner Ildikó (1928–2000) előtt, Ranschburg halálának 70., Illyés Gyuláné Kozmutza Flóra halálának 20. és a szervező intézmény névadója, Meixner Ildikó halálának 15. évfordulója alkalmából. Hármójuk életműve a magyar gyógypedagógiai hagyomány része, személyüket a fogyatékos-ságügy iránti elkötelezettség, a gyógypedagógiai pszichológia diszciplináris művelése és a mindennapi munka gyakorlatának folyamatos fejlesztése kapcsolja össze. Munkásságuk legyen példa napjaink minden aktuális nehézsége ellenére ahhoz, hogy az életminőség kérdése ne csak szavakban, hanem a hétköznapiakat átszövő cselekedetekben, tudatosan alkalmazott stratégiákban is megvalósuljon. Ehhez kívánok valamennyiünknek eredményes tanácskozást!

Gereben Ferencné, a MAGYE elnöke

Plenáris ülés

Radványi Katalin PhD, főiskolai tanár

(ELTE BGGyK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet)

A gyógypedagógus tanácsadó szerepe, feladata és lehetőségei – együttműködés a családokkal

A korai intervenció területén a gyógypedagógusi tevékenység családokra gyakorolt hatása napjainkban egyre hangsúlyosabbá válik. Kevesebb szó esik a családdal való együttműködés lehetőségeiről és korlátairól, a feladatokról és az együttműködés jelentőségéről a későbbi időszakban – jöllehet a családi intervenció kontinuitása kiemelt jelentőséggel bír valamennyi résztvevő (családtagok és érintettek, illetve a szakemberek) életminősége terén. Az előadás azokra a kérdésekre kíván rávilágítani, amelyek a fogyatékos személyek helyzetéből, állapotából, kompetenciáiból és nem utolsó sorban a mikro-, mezo-, exo- és makrokörnyezet dinamikus kölcsönhatásiból kiemelt jelentőséggel bírnak és a tranzakcionális elmélet értelmében befolyással vannak a gyógypedagógiai munkára.

Szekeres Ágota PhD, egyetemi adjunktus

(ELTE BGGyK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet)

A rendszerszintű mérések inkluzívá tétele – az országos kompetenciamérés adaptációja

Az Országos Kompetenciamérés (OKM) a szövegértési képességeket és a matematikai eszköztudást méri fel a 6., 8. és a 10. évfolyamos tanulók körében. Célja, hogy segítse az iskolákat az önértékelésben, erősítse az alkalmazható tudás jelentőségét, valamint biztosítsa a tanulói azonosító bevezetésével a tanulók egyéni fejlődésének nyomon követését. A telephelyi koordinátori útmutatóban a sajátos nevelési igény (SNI) mint mentesítő körülmény jelenik meg. Egy csoportjuk nem írja meg a tesztek, egy másik csoportjuk (egyéb pszichés fejlődési rendellenességgel küzdő tanulók) megírják, viszont teljesítményük nem számít bele az iskola eredményébe. Az Oktatási Hivatal felhívására válaszolva az ELTE BGGyK munkatársai külső szakértők bevonásával kísérletet tettek az OKM inkluzivitásának növelésére. A projekt célja volt olyan mérési rendszer kidolgozása, amely az SNI tanulók szélesebb köre számára elérhető, így a szövegértési és matematikai tudásuk megismerését nem befolyásolják a fogyatékoságból eredő hátrányok. Az adaptáció az SNI tanulók következő csoportjaira terjedt ki: tanulásban akadályozott; autista; beszéd fogyatékos; hallássérült; látássérült (gyengénlátó és aliglátó); egyéb pszichés fejlődési rendellenességgel küzdő és mozgáskorlátozott tanulók. Az előadásban részletesen bemutatjuk a mérés adaptálását az egyes SNI csoportokra kiterve, valamint a pedagógusok által kitöltött visszajelző kérdőívek tapasztalatait.

Mlinkó Renáta PhD, mb. igazgató

(ELTE Gyakorló Gyógypedagógiai és Logopédiai Szakszolgálat, Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Országos Gyógypedagógiai-szakmai Szolgáltató Intézmény)

Másodfokú felülvizsgálatok rendszerszemléletű esetkezelése – pedagógiai vizsgálatok tükrében.

Az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálatának munkacsoportja a pszichodiagnosztikai vizsgálatokat – történeti gyökereik szerint – a „vizsgálat és tanácsadás” egységének szellemiségében végzi avval a céllal, hogy segítse a problémával küzdő gyermekek, tanulók fejlődési esélyeinek, életlehetőségeinek javulását szűkebb és tágabb környezetükben. A rendszerszemléletű megközelítés megköveteli a diagnosztikus eszközök széles repertoárjának alkalmazását, a vizsgált személy környezetét is feltáró módszerek, önértékelési lehetőségek figyelembevételét. A tudományos igényű, gyakorlati irányultságú feldolgozás eredménye az ún. „SNI B felülvizsgálatok” adatainak komplex elemzése az ún. kísérleti protokoll alapján, amelyből az olvasás-, írás-, számolás- és helyesírás-vizsgálatok mint pedagógiai teljesítmények háttérfaktorait elemezzük.

L. Ritók Nóra, igazgató – Török Zita, igazgatóhelyettes

(Igazgyöngy Alapítvány, Berettyóújfalu)

„Művészettel az integrációért”

Az együttnevelés pozitív megtapasztalása sokat segített az integrációban. Segíthet pedagógusnak, gyereknek egyaránt. Ehhez tökéletes eszköz a művészeti tevékenység, mely pozitív érzelmi töltetet ad a munkának. Fejleszti a személyes és társas kompetenciákat, közben számtalan egyéb készségfejlesztési és tudásbővítési lehetőséget is ad. Az Igazgyöngy Alapítvány, bár leginkább a halmozottan hátrányos helyzetű, cigány tanulók integrációja területén dolgozik, érintett a sajátos nevelési igényű gyerekekkel való munkában is. Komplex esélyteremtő programunkban fontos, de nem egyetlen terület az oktatás. Azt támogatja az összes többi, a családokkal, közösséggel, intézményrendszerrel végzett munka is. A sokpontú, stratégiászerű beavatkozás már mérhető eredményeket mutat. Hiszünk az együttnevelés sikerében.

Szakosztályi beszámolók

Autizmus Szakosztály

Szakosztályvezető: Őszi Tamásné

Az autizmus szakosztály munkájában a kezdetektől rendszeresen részt vettek szülők, ezúttal pedig nagy örömmel üdvözlöttük az FSZK által támogatott, hazai érdekvédelmi csoport részéről érkezett kiváló előadót.

Havasi Ágnes – Őszi Tamásné (Autizmus Alapítvány, ELTE BGGyK)

Babzsák Fejlesztő Program – kiscsoportos fejlesztő program és eszközrendszer fejlesztési eredményességének vizsgálata és továbbfejlesztése

2015 tavaszán az Educatio Kft. megbízásából az Autizmus Alapítvány és szakmai partnerei kutatás-fejlesztési tevékenység keretében elvégezték a „Babzsák” Fejlesztő Program és eszközrendszer gyakorlati kipróbálását, az autizmussal élő gyermekek fejlődésére gyakorolt hatásvizsgálatát. A fejlesztési tevékenység eredményeként új felmérési és tervezési kézikönyv, valamint fotós melléklettel kibővített, továbbfejlesztett kézikönyv vált elérhetővé.

Asztalosné Marosi Mariann (Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szekszárdi Tagintézmény)
Autizmussal élők és családjaik segítése civil szervezet és pedagógiai szakszolgálat együttműködésében

Szekszárdon példaértékű a szakszolgálat és a szülőszervezet közti együttműködés, az előadás az elmúlt évek ezzel kapcsolatos eredményeit mutatta be.

Péter Dorka – Szívós Zsannett – Havasi Ágnes (Autizmus Alapítvány, ELTE BGGyK)
A TabList mobilapplikáció fejlesztése és első kipróbálásának tapasztalatai

Az autizmus spektrum zavarok pedagógiájában használt vizuális támogatások kapcsán a mobiltechnológia új, kézenfekvő platformot biztosít. Az előadásban a tér-idő szervezés módszertanához kapcsolható applikációk szisztematikus keresésének, szakirodalmi elemzésének, összehasonlításának eredményét ismertették a szerzők, valamint egy esettanulmányon keresztül mutatták be az egyénre szabott alkalmazás lehetőségét és fontosságát.

Horvát Krisztina – Petri Gábor (FSZK Nonprofit Kft.)
Autizmus és önérvényesítés

Az orvosi, pedagógiai, pszichológiai értelmezésekkel szemben megfogalmazott kritikai megközelítés egyre erősebb az autista emberek saját érdekvédelmi mozgalmában is, mely kritikáját emberi jogi megfontolásokkal párosítja. A szerzők az FSZK Nyolc Pont projekt során végrehajtott szervezetfejlesztő program tapasztalatait mutatták be. A program során autista emberek saját érdekvédelmi szerveződését segítették.

Svéger Bálintné (Meixner EGYMI Mohács)

Az elhúzódo diagnózis okai és következményei. Mit tehetünk? Az integráció nehézségei, segítségadás módjai az érintetteknek

Az autizmus mélyebb megismertetése a többségi társadalommal igen fontos, beleértve az integráló intézmény pedagógusait, a befogadó gyermekközösséget, illetve a szülőket. A többségi és gyógypedagógus kollégákkal együtt folytatott teammunka szintén elengedhetetlen e területen. Az előadás a Meixner EGYMI e téren folytatott szakmai munkáját mutatta be. A szakosztályi munka az elhangzott előadások tartalmi vitájával, értékelésével zárult.

Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Szakosztály

Szakosztályvezető: dr. Radványi Katalin

Az idei országos MAGYE konferenciára szakosztályunk egész napos programmal készült. Ez azért is öröndetes, mert az előadásokra jelentkezők számának növekedésével egyre érdekesebb lesz a szakosztály ülésén részt venni. Ez idén is megmutatkozott abban, hogy mintegy 50 fő vett részt az előadásokon. A témák széles körben foglalkoztak az értelmileg akadályozott embereket és családjaikat érintő kérdésekkel. Kiemelten fontos, hogy több fiatal is beszámolt a kutatásáról, ez az utánpótlás meglétét mutatja. A szakosztály ülésének

elején megemlékeztünk *Radicsné Szerencsés Teréziáról*, aki a szekcióban előadott volna, sokunknak hiányzik a szakmai életből. A délután folyamán igen aktív részvétellel került sor egy kerekasztal-beszélgetésre, melynek témája a szakot érintő aktuális problémák köre. A felszólalások alapján feljegyzések készültek, melyeket mellékelten küldök el a MAGYE vezetőségének.

Tóth Andrea, Szabó Rita, Földesiné Czövek Klára, Krafcsik Erika, Pál-Horváth Rita (Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium, Gyermekotthon, Budapest)
AAK műhelymunka egy értelmileg akadályozott tanulók iskolájában – Szakmai együttműködési, fejlesztési gyakorlat a Dió Általános Iskolában

Az intézményben középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók iskolája működik, valamint fejlesztő nevelés-oktatás folyik négy tanulócsoporthoz és utazó gyógypedagógiai szolgáltatás körében. A verbális kommunikációban súlyosabban akadályozott gyermekek, fiatalok száma a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók osztályaiiban is 50% körüli, a fejlesztő nevelés-oktatásban pedig minden tanuló érintett. Több pedagógus igényelte AAK fejlesztési gyakorlatának támogatását, az intézményben már meglévő tapasztalatok átadását, az együttgondolkodást, az új lehetőségek felkutatását. Alulról jövő kezdeményezésként az intézményben új munkastruktúrájú műhelymunka indult a 2014/15-ös tanévben. Az előadás ezt az együttműködési-fejlesztési modellt mutatta be, valamint munkájának tematikáját. Kitekintett továbbá a tervekre, a szülőkkel való együttműködésre, és a hátráltató tényezőkre.

Kádárné Monori Éva (Cházár András Többcélú Közoktatási Intézmény Szentendrei Tagintézménye)

Sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelése Szentendrén című előadásában az SNI-s gyerekek helyzetének általános bemutatásán túl az integráció különböző formáinak megvalósulásáról szólt. A cím egyben egy lezárt uniós pályázat címe is, melynek tanulságaiba, eredményeibe is bepillantunk. Bemutatásra kerül az integrációnak egy sajátos formája is, az értelmileg akadályozott gyerekek tanulásban akadályozott gyerekekkel történő együttnevelése, az eddigi tapasztalatok, sikerek, tanulságok és a megvalósulás közben felmerült nehézségek.

Nagy Szilárd (Erdélyi Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete)

Kínálat és lehetőség – a szakmai fejlődés útjai az erdélyi magyar gyógypedagógiában

Az erdélyi magyar gyógypedagógia jelenlegi helyzetét mutatta be – kiemelve néhány olyan tényezőt, amelyek jelenléte indokolja egy szakmai civil szervezet – a Romániai Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének – létjogosultságát a román oktatási rendszer mellett.

Farkas Judit (Meixner Ildikó EGYMI)

Értelmileg akadályozott tanulók ellátása a Meixner Ildikó EGYMI Oldi Tagintézményében

Az ország legdélibb részén működő, önállóságát 2010-ben elvesztő, de ezzel a továbbműködés lehetőségét megkapó intézményben folyó nevelő-oktató munkáról szólt.

Az intézmény „tiszta profilú”, értelmileg akadályozottakat nevelő-oktató intézmény. A maroknyi kis csapat lelkes munkájának köszönhetően gyógypedagógiai ellátásban részvételhetnek a lakóhelyükhöz viszonylag közel általános iskolás, készségfejlesztő speciális szakiskolás tanulók, valamint fejlesztő nevelés-oktatás keretében súlyosan, halmozottan sérült gyermekek is.

Elsősorban a szociális hátrányok enyhítése érdekében kollégium is működik, ahol tehetséggondozással is foglalkozunk, pl. drámapedagógiai eszközökkel, színjátszó csoportban segítjük a teljes élet megélését. A tehetséggondozás másik színtere a 2002 óta működő diáksport egyesület (ODSE), ahol a versenysport mellett a kevésbé ügyesek is megtapasztalhatják a sikerélményt szabadidős tevékenységek/rendezvények kapcsán.

Havasi Ágnes (1), Molnár Anna (2), Szélesné Szamosi Ildikó (3) – (1) ELTE BGGyK ATIVIK Intézet, (2) ELTE BGGyK Autizmus Spektrum Pedagógiája szakirány, (3) ELTE BGGyK Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája szakirány

Autizmussal élő gyermekek értelmileg akadályozott gyermekek közt

Az autizmus spektrum zavar szociális, kommunikációs kognitív készségek minőségi fejlődési zavara, amely az egész életen át tartó fogyatékos állapotot eredményezhet. A kommunikációs és társas nehézség az autizmussal élő emberek közös jellemzője és központi problémája. Az értelmileg akadályozott gyermekek speciális osztályaiban gyakori, hogy kettős diagnózissal autizmussal élő gyermekek is tanulnak. Az előadásban megpróbálunk rávilágítani azokra a markáns különbségekre, fő pontokra, amelyek a kettős diagnózis mellett szükségessé teszik a tananyag és a tanítási stratégiák adaptációját, fókuszba állítva a kommunikáció fejlesztésének kérdéseit.

Farkasné Gönczi Rita, Balogh Fruzsina (ÉFOÉSZ)

„Mi, nők” projekt megvalósításának résztapasztalatai

Az ÉFOÉSZ az Ars Erotica Alapítvány együttműködésével és az NTCA támogatásával megvalósuló projektje során értelmi fogyatékossgal élő nők számára szervezett sétaszínházi, önismereti és akciócsoportot, ahol a résztvevők RackNomination akciókra készülnek. A projekt célja, hogy a résztvevőket megerősítse saját szexualitásukban, támogassa őket jogaik érvényesülésében, a nemi inklúzióban, valamint a fogyatékossgot és nőiséget érintő szemléletformálás.

Judák Mihályné (Kiskőrösi EGYMI)

„Négy lábú doktor” a Kiskőrösi Készségfejlesztő Speciális Szakiskolában, avagy kutyás terápia sikeres alkalmazása

A Kiskőrösi EGYMI 2011-ben vezette be a kutyás foglalkozást kecskeméti tagintézményében, majd 2013-tól Kiskőrösön. A differenciált feladatok, a kutyával motivált foglalkozások által a különböző területek (kognitív, szociális, praktikus kompetenciaterrületek) fejlesztése hatékonyan és eredményesen valósul meg, amit nemcsak a Heidelbergi Kompetencia Inventár mérési eredmények igazolnak, hanem a szülők elégedettsége, a diákok öröme, amikor a terápiás foglalkozásra érkeznek.

Kincses Eszter (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Gyógy-pedagógus-képző Intézet)

(El)érzékenyítés, avagy a reklámfilmek érzékenyítő hatása az értelmileg akadályozott emberek elfogadásában

Napjainkban az internet és a média az információszerezés egyik legfrekvenciáltabb terepe. A kutatás fő célja, hogy feltárja a reklámfilmek hatását az értelmileg akadályozott személyekkel kapcsolatos attitűdökre. A vizsgálat célszemélyei a 2013/2014-es tanévben 10. évfolyamos gimnazisták (n = 150) voltak, akiket először érint az a jogszabályban deklarált kötelezettség, miszerint az érettségi előfeltétele lesz az önkéntes munka. Az eredmények alapján alátámasztható az a feltevélezesünk, hogy hiányosak és nem megfelelőek a fiatalok ismeretei az értelmileg akadályozott emberekről. A kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy a reklámfilmek jelentős erővel bírnak a célcsoport érzékenyítésében az értelmileg akadályozott személyek iránt, azt tapasztaltuk, hogy rövid idő alatt is látványos változás következett be a fiatalok attitűdjében.

Kardos Dóra (SZTE JGyPK Gyógypedagógia szak)

A krízis és a nevelési stílus összefüggése értelmileg akadályozott gyermekeket nevelő szülők körében

A kutatás célja az volt, hogy empirikus vizsgálat keretében összehasonlítsuk az értelmileg akadályozott gyermekeket nevelő szülők nevelési stílusát olyan szülőkével, akik tipikus fejlődésmentű gyermekeket nevelnek. Megállapítást nyert, hogy a két vizsgált csoportba tartozó szülők nevelési stílusa között nincs szignifikáns különbség amellet, hogy az értelmileg akadályozott gyermekeket nevelő szülők esetében tendenciajellegű különbségek fedezhetők föl: az anya támogató attitűdjében, a szülők önértékelésében, a jutalmazás-büntetés dimenziójában.

Pátser András (ELTE BGGyK Értelmileg akadályozottak pedagógiája szakirány)

Értelmileg akadályozott gyermek a családban – A vallásosság szerepe a gyermek elfogadásában

A kutatás a vallás szerepét vizsgálta fiatal felnőtt, értelmileg akadályozott személyek szülői elfogadásában. Elmondható, hogy a vallás pozitívan hat az aktuális élethelyzetre és a gyermek jövőjének megítélésére, de az elfogadásban nincs jelentősége.

Radványi Katalin (ELTE BGGyK ATIVIK Intézet)

Az értelmileg akadályozott emberek életminőségét befolyásoló lehetőségek napjainkban

Az értelmileg akadályozott / halmozottan fogyatékos emberek társadalmi szinten a legkevésbé elfogadott csoportok közé tartoznak. Az előítéletes gondolkodás velük szemben napjainkban is számos helyzetben érzékelhető, és ez nem csak a személyeket, de családjukat is érinti. Az előadás a jogszabályok tükrében enged bepillantást a jelenlegi magyarországi helyzetbe, a szerteágazó törekvésekbe és a lehetőségekbe.

Felnőtt Fogytékosságügyi Szakosztály

Szakosztályvezető: Cserti-Szauer Csilla

A felnőtt fogyatékos emberek életének szempontjából meghatározó dokumentum az Európa 2020 stratégia, mely hosszú távon jelöli ki az Európai Unió növekedési és foglalkoztatási stratégiájának irányát, mérföldköveit. A stratégia öt kiemelt területe közül, a hazai 2014–2020 tervezési időszak kezdetén a társadalmi befogadás, valamint a szegénység elleni küzdelem került reflektorfénybe a Felnőtt Fogytékosságügyi Szakosztály programjában. Reagálva ugyanakkor az Európai fogyatékosügyi stratégia (2010–2020) legfontosabb beavatkozási területeire is, a tanácskozás során a képzési, foglalkoztatási és önálló életvitelt érintő jogszabályi változásokra és K+F+I kezdeményezésekre fókuszáltak a jelen lévő szakemberek.

Bódy Éva (EMMI Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztálya) *a Támogatott lakhatás szolgáltatás jogszabályi környezete* című hozzászólásában azt a folyamatot mutatta be, mely a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezmény 12. és 19. cikke nyomán alapjaiban formálta, formálja át a fogyatékos személyek önálló életvitelét támogató hazai szakpolitikai gondolkodást és a hozzá kapcsolódó jogszabályi háttérrel és szolgáltatási repertoárt, megteremtve így a kiindulást a támogatott lakhatás szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférésehez országszerte.

Kovács Melinda (ÉFOÉSZ) a felnőtt fogyatékos emberek önálló életvitelét segítő új jogintézményt, a támogatott döntéshozatalt mutatta be *A támogatott döntéshozatal intézménye és a benne rejlő lehetőségek* című előadásában. A hozzászólás a támogatott döntéshozattal kapcsolatos legfontosabb jogi tudnivalókon túlmenően bemutatta, hogy az értelmi fogyatékos emberek mindennapi életében mit jelenthet a különböző döntések meghozatalához nyújtott segítség és hogyan tud mindez hozzájárulni az önállóság kialakulásához.

Gifló H. Péter (FSZK Nonprofit Kft.) *Kiváltási programok és egyéb szakmai tervek a 2015 és 2020 közötti időszakra* című előadásában azokat a már futó, vagy a közeli jövőben induló fejlesztéseket ismertette, melyek eredményeként a fogyatékos felnőtt személyek életminőségének javulása várható. Terveik között szerepel számos szolgáltatás kiterjesztése, rendszerszintű megerősítése, illetve a meglévő elemek hálózatba szervezése, valamint a szakpolitika egyik kiemelt folyamatának, az intézeti ellátásról a közösségi életvitelt támogató szolgáltatásokra való áttérés folyamatának a támogatása, irányítása. Az FSZK fejlesztéseiről bővebb információ a www.fszk.hu oldalon található.

Kolutác Györgyné (Pándy Kálmán Otthon) előadásában, mely a *Kiváltási tapasztalatok a Pándy Kálmán Otthonban* címet viselte, azokról a tapasztalatokról számolt be, hogy a gyakorlati terepen hogyan érvényesülnek a különféle szakpolitikai és jogszabályi modellek. Bemutatta, hogy az általa vezetett intézmény, mely fogyatékos személyeket, köztük pszichoszociális fogyatékosokkal élő lakókat is fogad, milyen módszertan és szakmai

tapasztalatok alapján bővíti sokszínű és minőségi szolgáltatási repertoárját a támogatott lakhatás nemrégiben bevezetett lehetőségével.¹

Réti Ferencné (IRMÁK Nonprofit Kft. Kraxner Alajos Speciális Foglalkoztató Otthon és intézményei) *Kiváltási tapasztalatok az IRMÁK Nonprofit Kft. Kraxner Alajos Speciális Foglalkoztató Otthon és intézményeiben* című prezentációjában azt a folyamatot, valamint szakmai módszertant mutatta be mélyrehatóan, mellyel az intézményben a széles körű foglalkoztatási tapasztalatokat összekapcsolják az önálló lakhatás és életvitel újszerű lehetőségeivel, így a támogatott lakhatás szolgáltatásban rejlő potenciállal egy, az átmenetet segítő modellprogram által.²

Fehér Ildikó (FSZK Nonprofit Kft. RÉV Programiroda) egy most záruló fejlesztést, a Rehabilitáció – Érték – Változás: Megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci helyzetének elősegítése érdekében történő rendszerszintű képzési és szolgáltatásfejlesztési modellprogramot értékelte hozzászólásában. A modellprogram számos eredménye és terméke közül, melyekről bővebb információ a <http://revprojekt.hu> oldalról tölthető le, kiemelte az Országos Foglalkozási Rehabilitációs Módszertani Központ létrejöttének jelentőségét, valamint ismertette annak jövőképét: az OMK a foglalkozási rehabilitáció megkerülhetetlen szereplőjeként a módszertan forrásközpontja és fejlesztésének irányítója; a kapcsolódó tudásmegosztás központja; az e területen működő szolgáltató szervezetek minőségbiztosításának letéteményese.³

Galambos Katalin (ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola) és Kemény Péter (ELTE TÁTK Szociálpolitika Doktori Iskola) a foglalkozási rehabilitációs témához kapcsolódva azt a mikrokutatásukat ismertették, melyben azt vizsgálták, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény 27. cikke miképp érvényesül a foglalkoztathatóság és a sikeres munkavállalás szempontjából a jelenlegi Magyarországi helyzetben. Fókusz-csoportos beszélgetések elemzésével világítottak rá a folyamatban részt vevő érdekelt felek attitűdjének hasonlóságaira és különbözőségeire. Felhívták a figyelmet arra, hogy a hazai állapot vizsgálatával a rehabilitációs ellátórendszer eredményessége, a gazdasági szerkezet és a munkáltatói elvárások között egy folyamatosan növekedő szakadék rajzolóódik ki.⁴

A Felnőtt Fogyatékossgügyi Szakosztály tagjai és meghívott vendégei a szakmai napon azokat a szakpolitikai és fejlesztési irányokat vitatták meg, melyek a fogyatékos emberek önálló életvitelét támogatják elsősorban európai uniós források bevonásával. Kiemelt témaként tárgyalták meg a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011–2041) megvalósításának első tapasztalatait, valamint megfogalmazták szándékukat arra vonatkozóan, hogy aktívan

1 Az összefoglaló Kolutác Györgyné előadásának diasora alapján készült.

2 Az összefoglaló Réti Ferencné előadásának diasora alapján készült.

3 Az összefoglaló Fehér Ildikó előadásának diasora alapján készült.

4 Az összefoglaló Galambos Katalin és Kemény Péter előadásának diasora alapján készült.

bekapcsolódhassanak a *Fejlesztési koncepció – javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011–2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015–2020 időszak tervezéséhez* című dokumentum véleményezésébe és későbbi megvalósításába.

Hallásfogyatékoság-ügyi Szakosztály

Szakosztályvezető: Muraközy Andrea

A szakosztályi ülésnapon a korábbi évek gyakorlatától eltérően kevesebb intézmény képviseltette magát. Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar tanárai viszont több előadást vállaltak. Valamennyien érdeklődéssel hallgattuk a legújabb kutatási eredményeket. Az értékes előadások segítettek abban, hogy szakmai tudásunk frissüljön. A program lehetőséget adott személyes találkozásokra, konzultációkra.

Pauliczky Beáta (Egri Mlinkó István EGYMI, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium)
Hallássérült gyermekek diagnosztizálása Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2009–2015 között

Az előadásban Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye adatait dolgozza fel az előadó arra vonatkozóan, hogy milyen életkorban történik meg a hallássérülés diagnosztizálása. Konklúzió: tovább kell erősíteni a védőnőkkel és az egészségüggyel meglévő kapcsolatokat, hogy a hallássérülés diagnosztizálása időben megtörténjen, és ne szenvedjen késedelmet a fejlesztés indulása.

Lukács Szandra (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)
A CI indikációjának változásai gyógypedagógiai szempontból

A hallássérült gyermekek fejlesztése évtizedek óta a természetes beszédfejlődés menetét követve, a (naturális-)auditív-orális módszer alapján történik. A terápiás elvekhez a 21. század technikai fejlődései remekül illeszkednek, segítik a terápiás elvek hatékony gyakorlati megvalósulását. Új fókuszok, kutatási irányok jelentek meg – a felnőtt CI-s személyek fejlesztése és nyomonkövetése mellett –, megfigyelhető a halmozottan sérült CI-szek ügyének előtérbe kerülése és az egyoldali hallássérült személyek CI-műtétének tendenciózus növekedése (jobb életminőség, sikeresebb iskolai beválás).

Keresztessy Éva (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)
Az együttműködés technikái az audiológiai ellátásban

A gyógypedagógus szerepe a hallássérülés diagnosztizálásában és a hallókészülék kiválasztási folyamatában a nemzetközi gyakorlatban régóta elfogadott. Ám a hazai gyakorlatban e szerepnek a szükségessége még mindig nem a megfelelő hangszúllyal kezelt kérdés. Az előadásban a lehetőségek és azok megoldási módjai kerülnek tárgyalásra, az újszülöttkortól a felnőttellátásig.

Farkasné Kovács Beáta (Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, EGYMI és Kollégium)

Sorsok és beválások az SNI tanulók általános iskolai élete után

Kutatásom adatainak elemzése, mely a speciális szakiskolai képzésnek egy ismételt próbatételét vetíti elénk. A kutatási adatok alapján javaslat született a jelenleg főnixmadárként újjraéledő, sajátos nevelési igényű gyerekek szakképzését megoldani látszó törvényi változások korrekciójára.

Loványi Eszter (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)

Segítőkutyaikkal az elfogadásért – családban és intézményben

A személyes élményeken alapuló előadásban az előadó (maga is rendelkezik hangjelző kutyával) bemutatja a segítőkutya sokrétű szerepét. Az előadásban bemutatásra kerül az óvodákban, iskolákban és munkahelyeken tartott társadalmi szemléletformáló program, melyet a NEO Magyar Segítőkutya Egyesület tagjaival és négy lábú munkatársaik bevonásával valósítottak meg, kutatási eredményekkel alátámasztva. A foglalkozások előtti és utáni kikérdezések összehasonlító elemzése képezte a kiértékelés alapját. Kidolgoztak egy – nyitott és zárt, direkt és indirekt kérdéseket egyaránt tartalmazó – kérdőívet, mely a társadalom egyes rétegeinek a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni attitűdjét vizsgálja.

Gyurina Éva – Nagyné Heidenwolf Erzsébet (Duráczky József Óvoda, Általános Iskola, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmény, Diák- és Gyermekotthon)

A mi történetünk – ahogy a szülők látják

A bemutatásra kerülő kiadvány az FSZK pályázati támogatásával készült, melyet a Hallod?! Szülőklub Egyesület tagjai készítettek. A könyv saját, hallássérüléssel élő gyermekeik életútját meséli el, annak minden örömeivel, bánatával. A könyvből megismerhető a családok élete, a többi szülővel való kapcsolatteremtés, az intézményi beilleszkedés.

Baranyi Ildikó (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)

Soha nem késő: a cochleáris implantáción átesett felnőttek rehabilitációja

A cochleáris implantáció műtéti beavatkozást Magyarország szakemberei is a „minél előbb, annál jobb” elv alapján végzik. A legújabb nemzetközi trend már a 8-10 hónapos csecsemőknél való beültetést is támogatja, esélyt adva arra, hogy a nyelvfejlődés minél előbb meginduljon. A felnőttek esetében viszont az a tendencia mutatkozik, hogy a minőségi élethez való emberi jog előtérbe helyezésével, a hallásukat felnőttkorban elvesztő személyek is egyre nagyobb számban hozzájuthassanak a cochleáris implantátumhoz.

Mészáros Judit – Boldvai Ferenc (Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, EGYMI és Kollégium)

Egy-Másra hangolva

Egy tábor tapasztalatinak bemutatása, megosztása. Látássérült, hallássérült és ép gyermekek egy nyári táborban közösen készülnek arra, hogy zenei koncertet adjanak a nagyközönség számára.

Korai Fejlesztés Szakosztály

Szakosztályvezető Melegné Steiner Ildikó

Meszéna Tamásné (Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat)

Idejében kiderül?

Az előadó beszámolt a TÁMOP 6.1.4. projekt keretében már lezárult védőnői képzés tapasztalatairól. E módszertani megújulásban kialakítottak egy egységes szűrőeljárást (egyben szülőedukációt) a gyermek tervezésétől (prekoncepcionális időszaktól) 7 éves korig a rizikók, fejlődési elakadások, késések felismerésére. A szülők rizikókérdőíveket töltenek ki, melyeket a védőnő értékel. E részletesen kidolgozott koncepció az egészségügyi törvény módosításával várhatóan elfogadásra kerül, a gyógypedagógiai ellátás részéről azonban felvetődik néhány igen fontos kérdés mindezekkel kapcsolatban: a kompetenciák tisztázása, a szakemberek közötti együttműködés szükségessége; a koordinációs csoportban a gyógypedagógusnak kulcsszemélynek kell lennie; a tárcaközi egyeztetések elengedhetetlenek!

Bagotai Györgyi – Hórvölgyi Noémi (FPSZ Beszédvizsgáló Gyógypedagógiai Tanácsadó, Korai Fejlesztő, Oktató és Gondozó Tagintézménye; BLISS Segítő Kommunikációs EGYMI)

Kommunikáció nélkül nincs részvétel. Mit keres a logopédus a súlyosan, halmozottan sérült, beszédképtelen gyermekek fejlesztésében?

Kommunikáció nélkül nincs aktív részvétel egyik terápiában sem. Fel kell ismerni a kommunikáció szerepét a tipikus és az atipikus nyelvelsajátítás során, ki kell aknázni a hétköznapi kommunikációs helyzetek adta lehetőségeket, a kliensek aktív részesei kell, hogy legyenek a gyógyító fejlesztésnek, a kommunikációs partnerek körét bővíteni szükséges. Az előadók bemutatták az alternatív augmentatív kommunikáció (AAK) komplex fejlesztési modelljét, benne a logopédus szerepét, hangsúlyozták az egyénre szabott, állandóan bővülő kommunikációs tábla szükségességét.

Dettre Imola (Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat)

Pszí-HÉÉÉ! – A korai fejlesztésben részt vevők pszichológiai állapotáról

A felvetett probléma a korai intervencióban dolgozó, segítő szakembereket érinti. A gyógypedagógusra a szakmai terheken túl olyan pszichés terhek is hárulnak, melyek feldolgozásához nem, vagy csak kevés segítséget kap. A szupervíziónak nagyobb jelenlétet kell teremteni, a mentálhigiéné kérdéseit a képzésbe is be kellene építeni.

Eigner Bernadett (ELTE BGGyK ATIVIK)

A korai kapcsolati zavar-veszélyeztetettség feltárására szolgáló új módszerek: anya-gyerek interakció, szülői stressz vizsgálata

A korai kapcsolati zavar-veszélyeztetettség feltárásának új módszere az anya-gyerek interakció vizsgálata. Az interakcióknak mediátor szerepük van, a bejósolt negatív fejlődést pozitív irányba befolyásolhatják. Már fél éves kor előtt látszanak azok az irányok, amelyek megmutatják, hogy melyik kötődési típusba fog tartozni a gyermek. A cél ezek minél korábbi felismerése. Az anya játékosá, játékképessé válásának segítése, az anyai stressz oldása nagyon fontos! Cél az atipikus mintázatok csecsemőkori felismerése és a közbeavatkozás.

László Tímea – Szűcs Sándor (Budapesti Korai Fejlesztő Központ)

A teammunka szerepe az evésterápia folyamatában

Az előadás a teammunka szerepét hangsúlyozta az evésterápia folyamatában, de foglalkozott szemléleti kérdésekkel, dilemmákkal is az evéssel kapcsolatban. Cél: az evésterápiában irányelvek lefektetése. Az előadók a Svájcban tevékenykedő Notube-Playpocnic programból tanultak (kórházi keretek között, kivizsgálva kezdik el az evésterápiát). Ismertették az evés-nyelés problémák organikus és pszichés okait, és megoldási stratégiákat mutattak be. A legnagyobb cél a család életminőségének javítása. A folyamatot a gyermek szabályozza. A fejlesztés és tanácsadás folyamatában a döntés mindig a szülőé.

Zolnai Szilvia (SZTE JGyPK Gyógypedagógia Szak)

A kiégés és az empátia összefüggéseinek vizsgálata gyógypedagógusok és gyógypedagógushallgatók körében

Kutatások alapján már főiskolai, egyetemi hallgatóknál is megjelenik a kiégés. Az előadó vizsgálta az életkort, a pályán eltöltött idő jelentőségét és összefüggését a szomatikus panaszokkal. Minél magasabb az életkor és a pályán eltöltött idő, annál nagyobb a kiégés mutatója. A probléma mentálhigiénés megoldása szükséges!

A szakosztály előadásainak összefoglalójából látszik, hogy a szemléleti és terápiás kérdéseken túl a szakmai gondolkodás előterébe kerülnek azok a kérdések, amelyek kapcsolati és mentálhigiénés problémákkal foglalkoznak.

Látássérültek Pedagógiája Szakosztály

Mb. szakosztályvezető Garai Szilvia

A látássérültek megsegítésében közreműködő különböző szakmai és civil szervezetek, intézmények párbeszéde különösen fontos napjainkban, amikor a megfelelő információ megfelelő időben történő megszerzése komolyan befolyásolhatja egy érintett életminőségét. A szakosztályi ülésen a következő előadások hangzottak el:

Pajor Emese (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)

Intézmény és család együtt: check-lista a látássérülés és autizmus spektrumzavar speciál-diagnosztika szolgálatában. Együtt könnyebb észrevenni és segítséget nyújtani című előadás az autizmussal élő látássérült populáció körében végzett vizsgálatot mutatta be. Négy dimenzió: a kommunikáció; a szociális interakciók; a korlátozott, repetitív és sztereotip viselkedésminták; valamint a szenzoros ingerekre adott válaszadás szempontjából kerültek összehasonlításra az ép, a látássérült, és a látássérült-autista gyermek fejlődésének vonásai. A vizsgálat többek között arra kereste a választ, hogy van-e, és ha igen, mi a különbség a látássérült és a látássérült-autista gyermekek viselkedéses és kognitív jellemzői között. Bemutatásra került 2 check-lista, melyek a téma vizsgálati eredményeire épülnek. A listák célja, hogy mind a speciális intézmények, mind a családok olyan eszkozhöz jussanak, amely segítségével az atipikus fejlődésű gyermek megsegítése sikeresebbé válhat.

Juhászne Schönhardt Ildikó – Horváth Zsófia (Gyengénlátók Általános Iskolája, EGYMI és Kollégiuma)

Optikai és egyéb segédeszközök a gyengénlátók, aliglátók életminőségének javításában

A kollégák a Gyengénlátók Általános Iskolája EGYMI és Kollégiumának tapasztalatai alapján mutatták be az optikai és egyéb segédeszközök szerepét a látássérült személyek életminőségének javításában, bemutatták a beszerzési lehetőségeket (vásárlás, pályázatok, önkormányzati segítség, OEP – egyedi méltányossági kérelem). Az előadáshoz eszközkiállítás kapcsolódott, melyet más szakterületek képviselői is megtekinthettek.

Kiss Erika (Simmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet)

LÁTÁSSÉRÜLT GYERMEK A CSALÁDBAN – a családi működés sajátosságai látássérült gyermeket nevelő családokban

Az előadó kutatásában arra kereste a választ, hogy a látássérült gyermeket nevelő családok milyen módon alkalmazkodnak speciális helyzetükhöz, milyen tényezők növelik a családok pozitív alkalmazkodását, illetve melyek fokozzák nehézségeiket. Kiindulópontja szerint a látássérülés is olyan nehezítő körülmény, amely a családok működését megváltoztatja. Hipotézise, hogy a látássérült gyermeket nevelő családok alkalmazkodásának eredményessége többtényezős folyamat, amelyben társadalmi (SES), társas (külső támogatás, családon belüli erőforrások) és személyes jellemzők (a gyermek intellektusa, a sérülés súlyossági foka és jellege, társuló sérülések, betegségek) játszanak szerepet. A látássérült gyermeket nevelő családok adaptív viselkedése egy méltatlanul elfeledett terület, mely a szakemberek munkáját is jelentősen befolyásolja, így a későbbiekben a kutatási eredmények minél szélesebb körben való bemutatása feltétlenül szükséges.

Hegedüs Katalin (mentorszülő, Vakok és Gyengénlátók Közép-Magyarországi Regionális Egyesülete)

A látássérült mentorszülő hálózat működésének eddigi tapasztalatai

A mentorszülő hálózat képviselője röviden bemutatta a hálózat létrejöttét, jelentőségét. Esetbemutatásából egyértelműen kiderült, hogy a hálózat működése mennyire fontos, és milyen nagy szükség lenne országos méretűvé kiterjeszteni.

Repárszky Ildikó (Magyar Retinoblasztómások Egyesülete)

Szemtől szemben a retinoblastomával – családdal, egyesülettel és intézményekkel közös kiútkeresés az egészségügyi és ellátórendszer „labirintusából”

Az egyesületet képviselő szülő bemutatta a retinoblastoma főbb tüneteit és jelenlegi magyarországi kezelési lehetőségeit, a retinoblastomás gyerekek gyógyulási esélyeit, a látáskárosodás lehetséges mértékét, a szűrés lehetőségeit. Beszért a diagnózishoz jutás és kezelés nehézségeiről, arról, hogy miért válhat „labirintussá” egy ritka beteg számára az egészségügyi és ellátórendszer. Az előadás során ismét megerősítést nyert, hogy az információáramlás és annak nehézségei milyen jelentős mértékben befolyásolják az érintett családok életét.

Katona Krisztina – Kovács Anna (Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, EGYMI, Kollégiuma és Gyermekotthona)

Halmazottan sérült látássérültek felkészítése a felnőttkorra – szakemberek és szülők együtt a sikeres beilleszkedésért

A kollégák előadása a speciális iskolákban, különösen a halmazottan sérült gyerekekkel való napi munkában tapasztalható dilemmát mutatta be. Az előadás szemléletformáló jelleggel a Vakok Általános Iskolája halmazottan sérülteket nevelő-oktató tagozatainak szakmai jó gyakorlataiból merítve tekintette át a felnőtt életre való felkészítés 3 pillérét a sérülttel dolgozó gyógypedagógiai személyzet oldaláról, a szociális készségek és a társas élet, a munkatevékenységek, valamint a szülőkkel való közös munka szempontjából.

Fazekas Ágnes (Gyengénlátók Általános Iskolája, EGYMI és Kollégiuma)

A boldogságkeresés útjai – a speciális szükségletű gyermekek és a velük foglalkozó felnőttek életminőségének javítása

A gyengénlátók intézményének pszichológusa a sérült gyerekekkel foglalkozó felnőttek mentálhigiénéjének fontosságáról, a lelki egyensúly megbomlásának veszélyeiről, illetve megőrzésének lehetséges módjairól tartott előadást. Rávilágított, hogy a vágyunk, amely arra irányul, hogy a sérült gyermekeket boldoggá tegyük, nehezen teljesíthető, hiszen az átlagosnál több akadály van a gyerekek fejlődése, sikeressé válása, boldogulása útjában. Az előadó a pozitív pszichológia kutatásait, tapasztalatait bemutatva ismertette, hogy milyen lehetőségeink vannak saját testi-lelki jóllétünk karbantartására, és ennek révén boldogabb gyerekek nevelésére.

A szakosztályi ülés zárásaként a résztvevők megfogalmazták, hogy a szakmán belüli, vagy ahhoz kapcsolódó, látszólag egymástól távolabb álló területek valójában hasonló nehézségekkel küzdenek, és hasonló problémákat fogalmaznak meg. Az ezekre adott különböző válaszok megismerése minden terület számára gyümölcsöző lehet. A résztvevők a további kapcsolattartás, szorosabb szakmai együttműködés konkrét formájának kidolgozását fontosnak tartják. Ez egy későbbi műhelykonferencia, kerekasztal-beszélgetés témája lehet.

Logopédiai Szakosztály

Szakosztályvezető: Sósné Pintye Mária

Mielőtt a konferenciabeszámolóba fognánk, érdemes említést tenni arról az egyeztetési folyamatról, melyet a logopédiai ellátás (alapellátás és SNI-ellátás) javítása érdekében és az írott nyelvi zavarok ellátási kompetenciáinak tisztázása érdekében a MAGYE elnökség a Logopédiai Szakosztállyal együtt az EMMI illetékes szakértőjével folytat, idén február óta. Ebben a folyamatban az ellátási rendszer nehézségein kívül szó volt a beszéd fogyatékoság újradefiniálásáról is. Emellett 2015. október 5-én az ELTE Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézete nyílt továbbképzést tartott a logopédus kollégák számára, melyen Lőrík József, Mészáros Andrea és Mohai Katalin mutatták be az oly régóta várt, többségben az írott nyelvhez kapcsolódó standardizált vizsgálati anyagokat, melyeket szinte Lőrík József kollégánk életművének is lehet tekinteni. A nyári szakosztályi programot igen színes, sok témakört felvonultató szakmai összejövételként könyvelhetjük el. Az előadások között a nyelvi és írott nyelvi zavarokkal foglalkozóak kerültek többségbe. Feltett szándékunk, hogy jövőre minden logopédusokat képző hely részt vegyen a szakosztályi programban. A szakosztály két éve felelevenített hagyományát követve harmadik éve *műhelymegbeszéléseket szervezünk* a délutáni kávészünetet követően. Ez évben két műhely közül is választhattak az érdeklődők. Az egyikre az ELTE BGGyK volt oktatóját, a Bates College Színház és Tánc Tanszék beszédtanárát, Vecsey Katalint nyertük meg. A másikat Sósné Pintye Mária tartotta.

Tóthné Schiebelhut Livia (Meixner Ildikó EGYMI, Mohács)

Pedagógus kompetenciák értelmezése a logopédiai tevékenységben – szakértői szemmel című előadása a pedagógusértékelés indikátorait elemezte a logopédiai tevékenység mint pedagógiai folyamat szemszögéből, főként a tevékenységtervezés témakörében nyújtott új értelmezéseket, valamint intézményük új IKT alkalmazását, az „INFO-TANODA” programot is bemutatta.

Vecsey Katalin (Bates College Színházi és Tánc Tanszék, USA)

A színpadra lépés előtti bemelegítő és bebeszélő gyakorlatok szerepe kedvcsinálóként szolgált a délutáni műhelymunkához. A színpadra lépés előtti bemelegítő gyakorlatok öt területét mutatta be, melyek fokozzák a színészek szellemi koncentrációját, erősítik a társulati egységet.

Sósné Pintye Mária (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)

Megvalósult az egyenlő hozzáférés eszméje – Beszéd fogyatékos, nyelvi és írott nyelvi zavarokkal küzdő diákokra adaptált kompetenciamérés eredményei, tapasztalatai

Egy TÁMOP program keretében hazánkban először megvalósult, populációspecifikus SNI-adaptált szövegértés és matematika kompetenciaterületeken végzett kompetenciamérés eredményeit ismertette a nyelvi és írott nyelvi zavarral küzdő gyermekek által elért eredményeket elemezve.

Szabó Ágnes (Békés Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, hallgató)

A nyelvi zavarok korai felismerése a pszichomotoros fejlődés aspektusaiban – A Bayley III fejlődési skála alapján kutatási részeredmények címmel egy hazánkban még nem standardizált fejlődési skála használatával arra kereste a választ, milyen kapcsolatban állnak fél- és három éves kor között a fejlődő nyelvi készségek a többi terület fejlődésével, valamint milyen nemi és pszichomotoros fejlettségbeli különbségek figyelhetők meg a „rizikóbabák” esetében.

Kas Bence (MTA Nyelvtudományi Intézet, ELTE BGGyK)

A nyelvi-kommunikációs fejlettség felmérése hároméves korban: új adatok és gyakorlati lehetőségek című előadásában ígéretet tett arra, hogy az immár 3 éves korú gyerekekkel is elvégzett MacArthur-Bates kommunikatív fejlődési adattár című kérdőíves eljárás rövidesen szűrőeljárásként hasznosulhat a kötelezően 3 éves korukban óvodát kezdő gyermekek számára. Így a nyelvi fejlődés kockázatát hordozó gyermekek a teljes óvodai nevelés során nyomon követhetőkké válnak.

Kas Bence (MTA Nyelvtudományi Intézet, ELTE BGGyK), Józsa Fruzsina és Kovács Szilvia (ELTE BGGyK)

Birtokos szerkezetek használata nyelvfajlárdési zavarban

A specifikus nyelvfajlárdési zavarral (SLI; SNYZ) küzdő 4–7 év közötti gyermekek esetében vizsgálta a birtoklást kifejező morfémák használatát. Legfőbb megállapítása, hogy az SNYZ-vel küzdő gyermekek jelentősen aluteljesítenek a birtoklást kifejező komplex szóalakok produkciójában, főként ott, ahol vagy a birtok, vagy a birtokos többes számú.

Rohár Alexandra (Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Sárbogárdi Tagintézménye)

Down-szindrómások nyelvi képességeit feltáró vizsgálatait mutatta be, valamint a vizsgálatok eredményeire támaszkodva feladatcsaládot készített intellektuális képességgzavarral küzdő gyermekek nyelvi fejlesztése számára, melyet a jelenlévők sokszorosítva kézbe is vehettek, meg is vásárolhattak.

Ezt követően hallgatók szakdolgozati és TDK-bemutatói következtek.

Elsőként Iszak Melitta (NYME AK Gyógypedagógiai Intézet)

Fejér megyei többségi általános iskolákban tanuló, halmozottan hátrányos helyzetű és tipikusan fejlődő tanulók kommunikatív kompetenciája a PPL és a TOKEN tesztek eredményei alapján címmel halmozottan hátrányos helyzetű 1–8. osztályos gyermekeket vizsgált, legfontosabb eredménye, hogy ezek a tanulók jelentősen eltérő nyelvi profilt mutatnak tipikusan fejlődő társaikhoz képest.

Szarka Dorina (NYME AK Gyógypedagógia Intézet)

A beszédértés vizsgálata két tanítási nyelvű intézménybe járó tanulóknál című munkájában a kétnyelvű gyermekek helyzetére, a nyelvi hátrányból fakadó tanulási hátrány lehetőségére hívta fel a figyelmet.

Lengyelová Zuzana (NYME AK Gyógypedagógiai Intézet)

A mondatmegértési teljesítmény elemzése felvidéki magyar egy nyelvű és magyar-romani két nyelvű tanulásban akadályozott fiúk körében c. előadása a felvidéki egy- és két nyelvű BNO 70-es kóddal rendelkező gyermekeket vizsgálta. Célja, hogy felhívja a figyelmet a korai felismerés fontosságára, valamint hogy fejlődési profil kialakításával gyermekek számára később megfelelő programot dolgozhasson ki.

Horváth Alexandra (SZTE JGyPK Gyógypedagógia szak)

Beszédhiba és kognitív funkciók összefüggéseinek vizsgálata

Az artikulációs zavarban szenvedő és a dadogó gyermekek vizsgálatát végezte el a nyelvi fejlettség mellett a tudatelméleti működés és a munkamemória-teljesítményt is feltérképezve. Figyelemre méltó, hogy a nyelvi fejlettség szerinti csoportosításkor szignifikáns különbség mutatkozott mind a nyelvi tesztekben, mind a mentalizációs tesztekben, sőt a munkamemória feladatokban nyújtott teljesítményekben is a csoportok között.

Horváth Diána (NYME AK Gyógypedagógiai Intézet, hallgató)

Zenei képességek hatása a fonológiai tudatosság alakulására című munkájában négy csoportban vizsgálta diszlexiás és tipikusan olvasó, valamint zenét tanuló és nem tanuló iskolások teljesítményeit. Bár az elemszám alacsony volt, az eredmények arra engednek következtetni, hogy a zenét tanuló gyerekek mindkét csoportja jobban teljesített a zenét nem tanulóknál.

Kremán Fanni (NYME AK Gyógypedagógiai Intézet, hallgató)

Diszlexia-veszélyeztettség és a beszédmegértés összefüggésének vizsgálata különböző mérőeljárásokkal c. munkája prevencióban részesülő és nem részesülő olvasástanulás kockázatát hordozó gyerekeket vizsgál SZÓL-E?; TOKEN és GMP tesztekkel.

Magyarósi Eszter (NYME AK Gyógypedagógiai Intézet, hallgató)

A szülők és a gyakorló logopédusok kapcsolattartása az észak-magyarországi régióban c. vizsgálatában kiemelte, hogy a logopédusok nem tartják kielégítőnek a gyermek fejlődését, kevésnek tartják a fejlesztő órák számát, mégis a szakemberek 45%-a egyáltalán nem egyeztet a szülőkkel a gyakorlásról, az otthoni munkáról.

A két műhelymunka rövid összefoglalója:

Vecsey Katalin (Bates College Színházi és Tánc Tanszék, USA)

Bemelegítő és bebeszélő gyakorlatok: TEST-HANG-BESZÉD címmel tartott foglalkozásán a résztvevők megismerhették és kipróbálhatták azokat a bemelegítő gyakorlatokat, melyek célja az előadás minőségének biztosítása. Mind az öt felkészítő területbe bepillantást nyerhettek. Az előadó hangsúlyozta, hogy a legeredményesebben ezen a területen a szakképzett beszédtanárok tudják a színészeket segíteni.

Sósné Pintye Mária (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar)

Írott nyelvi zavarok vizsgálatának mennyiségi és minőségi elemzése, egyénre szabott fejlesztési terv felállítása céljából c. műhelymunkájának résztvevői megismerhették a korábbi

és újonnan rendelkezésre álló vizsgálatok előnyeit és hátrányait és a kognitív nyelvi indikátorok olvasási teljesítményekkel való kapcsolatrendszerét. Ennek alapján határozták meg a logopédiai beavatkozás kulcspontjait, hogy a korábbiaknál finomabbra hangolt egyéni fejlesztési tervet tudjanak készíteni.

A szakosztály tagjai az előadásokat követő beszélgetésekben, vitákban is aktívan működtek közre. A leggyakrabban a pedagógusminőséghez kapcsolódó jogszabályok, és azok rendelkezéseinek értelmezése, az ellátás régióként változó helyzete, valamint a standardizált vizsgálatok szükségessége merült fel témaként.

Mozgásfogyatékoság-ügyi Szakosztály

Szakosztályvezető: Fótiné Hoffmann Éva

Mlinkó Renáta (ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport)

Mozgáskorlátozott tanulók életminőségéről való tájékozódás lehetőségei a gyógypedagógia-pszichodiagnosztika és tanácsadás keretében

Az előadásban a mozgáskorlátozott tanulók tanulási képességvizsgálatai során alkalmazható módszereket olyan aspektusból vizsgálták, hogy azok miképp segítik a gyermek általános állapotának, motivációjának, vágyainak, éneřejének megismerését, támpontot nyújtva az életminőség feltérképezésének egyes aspektusaihoz. Bemutatásra került egy hazánkban újonnan bevezetett, tanulói önértékelésen alapuló eljárás, a COSA (Child Occupational Self Assessment).

Berencsi Andrea és Vámos Tibor (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport)

A szenzoros információk szerepe a testtartás szabályozásban

Az álló testtartás fenntartása során elsősorban három fontos szenzoros bemenetre, a proprioceptív, a vizuális és a vesztibuláris rendszerből érkező információkra támaszkodunk, melyek a központi idegrendszer különböző szintjein integrálódnak, s eltérő sebességgel adnak lehetőséget a testtartás korrekációjára. Külön kiemelendő a fentiek közül a vizuális információ szerepe, mely gyakran felülírja a más modalitásokból érkező információt. Az előadásban arra keressük a választ, hogy az életkortól, a károsodás típusától, illetve a végzett feladattól függően hogyan változik meg az egyes szenzoros bemenetek fontossága a stabil függőleges testhelyzet biztosításának érdekében.

Tóthné Dr. Kállbi Katalin, Fótiné Hoffmann Éva, Lénárt Zoltán (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport)

A szomatopedagógus szerepe az inkluzív testnevelés-oktatásban

A Magyar Diáksport Szövetség (MDSSZ) 2013-ban indította el „A testnevelés új stratégiájának és a fizikai állapot új mérési rendszerének kialakítása és az önkéntes részvétel ösztönzése a komplex iskolai testmozgásprogramok szervezésében” elnevezésű kiemelt projektjét (MDSSZ 2013). A program célkitűzései között szerepel, hogy minden diák, ezen belül pedig értelemszerűen a fogyatékos és más – a testnevelés oktatásának szempontjából – speciális szükségletű diákok számára is biztosítsák a testnevelés foglalkozáson belül „a kihívásokkal teli, élménygazdag, belső motiváción alapuló tanulási környezetet. Inkluzív oktatási formában a szomatopedagógusnak kiemelt feladata van abban, hogy a mozgáskorlátozott (SNI) tanuló esetében a törvényi előírásban foglaltak maradéktalanul teljesüljenek. Az előadásunkban a szomatopedagógus inkluzív testnevelés-oktatásban való szerepét, feladatait tárgyalta.

Nádas Pál (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport)

KorKép – Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012), Syllabus Könyvkiadó, 2015 (ISBN: 9786155296864) – könyvbemutató

Nádas Pál iskolavezetői pályafutása és munkássága idején két iskola akadálymentes környezetének megépítésével járult hozzá a mozgáskorlátozott gyermekek és fiatalok speciális iskoláztatásának szebb, jobb, korszerűbb, sérülésspecifikusabb, paradigmaváltó pedagógiai fejlesztéséhez. A „Mozgásjavító Iskola” nyugdíjba vonult igazgatója megírta az elmúlt 25 év legnagyobb, a mozgáskorlátozott gyerekekért végrehajtott beruházásának történetét. A könyv nem csak a „Mozgásjavító Iskoláról” szól, legalább annyira szól a rendszerváltás óta eltelt évtizedekben alkotni akaró ember sorsáról, harcáról az ostoba bürokráciával, tisztességtelenséggel, nemtörődomséggel, mint egy iskola fejlesztéséről. Van ebben a felépült iskolában egy titkos ajtó, amelyet a szerző nem akar kinyitni, mint a Kék-szakállú Herceg várában, ott hullámszik mögötte a könnyek tengere.

Szentesiné Keleméri Dóra (Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, EGYMI és Kollégium)

Mozgásjavító óvoda – Iskolakezdés kevesebb „korláttal”

2013 szeptemberében jött létre a „Mozgásjavító” óvodai intézményegysége, így már óvodás életkorban bekerülnek intézményünkbe a mozgáskorlátozott gyermekek. Ezzel lehetővé válik, hogy mire iskolába kerülnek, minden gyermek számára egyénileg megtaláljuk és biztosítani tudjuk a számára leoptimalisabb segítő feltételeket, eszközöket, sérülésspecifikus módszereket. Lehetőséget kapnak képességeik kibontakoztatásához az iskolai életben, mely a későbbi társadalmi integrációjukat elősegíti és életminőségüket meghatározza.

Tamásné Czimmermann Éva (Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium)

Családi életre nevelés program a Mozgásjavítóban című előadásában a „Mozgásjavító” szakközépiskolás diákjai számára kidolgozott családi életre nevelés program került bemutatásra. A „Férfi én – női én – családi én” interaktív előadás-sorozat abban igyekszik segíteni a fiatalokat, hogy egészséges, építő párkapcsolatot, majd felnőve szeretetteljes, jól mű-

ködő családot tudjanak kialakítani és fenntartani. A 10 témakörön átívelő előadás-sorozat-hoz gyakorlatokat, az osztályfőnöki órákon megvalósítható egyéni és csoportos feladatokat, valamint a pedagógus kollégák által hasznosítható háttéranyagokat kapcsoltak.

Kollár Katalin – Sasvári Judit (Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, EGYMI és Kollégium – Budapest XIV. kerületi Németh Imre Általános Iskola)
Szomatopedagógia a gyakorlatban – egy tanítónéni szemével

Az előadás egy folyamatot mutat be, mely jó példája a speciális intézmény és a többségi iskola pedagógusai között megvalósuló közös munkának, és a közös munka eredményeinek. Bemutatásra kerül a „Mozgásjavító EGYMI” utazó szomatopedagógusa és a zuglói Németh Imre Általános Iskola tanítójának csaknem egy évtizedes együttműködése, sajátos pedagógiai tevékenységük, a befogadás első pillanatától az elengedésig.

Nyisztorné Szántó Rita (Meixner Ildikó EGYMI Mohács, Kórház u. 1–3.)
Szomatopedagógiai tevékenységem az utazó gyógypedagógiai ellátás keretében

Az előadás a mohácsi Meixner Ildikó EGYMI-ben zajló szomatopedagógiai tevékenységet mutatta be témakörökre bontva.

A továbbiakban a ***Fiatalok fóruma*** következett.

Major Anna (ELTE BGGyK Szomatopedagógiai Szakcsoport)
A Kovács-módszer alkalmazási lehetőségei izomdystrophiás gyermekek mozgásnevelésében

A szakdolgozat témája a zenepedagógiában már régóta ismert és alkalmazott Kovács-módszer volt, mely komplexitása és eszközei által széles körben ad lehetőséget a mozgás örömének, jótékony hatásainak a megtapasztalására. Igazolta a feltételezést, hogy a Kovács-módszer több eleme, például a Kovács-féle léggömb jól beépíthető az izombetegségekkel élő tanulók mozgásnevelésébe.

Molnár Anett (ELTE BGGyK Szomatopedagógiai Szakcsoport)
A kézfunkció komplex vizsgálata spasticus cereбрalis pareticus tanulóknál c. munkája a kézfunkció mérésére szolgáló különböző tesztekkel, mérőeszközökkel végzett vizsgálatokról szól öt fő, különböző mozgásállapotú, cereбрalis pareticus, általános iskolás korú tanuló esetében. Olyan tesztek kerültek felvételre, mint például a „QUEST”, „Abilhand”, vagy a „Fugl-Meyer”.

Pszichopedagógiai Szakosztály

Szakosztályvezető: Dr. Eigner Bernadett

Eigner Bernadett és Egri Tímea *A pszichopedagógia diagnosztikus és terápiás szakmai irányelvei* című előadásukban röviden bemutatták a pszichopedagógiai szakmai és szakmai érdekképviseleti tevékenységeket, feladatokat, kiemelten egy diagnosztikus és terápiás irányelvekre vonatkozó szakmai munka szükségességét. Sor került egy erre a célra

kidolgozott munkaanyag bemutatására, amely a délután sorra kerülő kerekasztal témájához is támpontokat nyújtott.

Egri Tímea (ELTE BGGyK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet) a segítő szakemberek körében végzett kutatásáról beszélt, mely az iskolai agresszió problémáját vizsgálta. Eredményeik közül kiemelte, hogy jelenleg nincsenek olyan specifikus programok, amelyeket a kortársbántalmazás kezelésére fejlesztettek volna ki, a válaszadók 65%-a nem is tervezi szakmai repertoárja bővítését a témában. Az iskolai agresszió az elmúlt 10 évben mintegy tízszeresére nőtt, a szakemberek tehetetlenek, ennek ellenére a megkérdezettek mindössze 5%-a érzi szakmailag felkészületlennek magát. Szükséges a szakemberek probléma iránti érzékenységének fokozása, a tájékozottság bővítése, a pszichopedagógus szakemberek kompetenciájának megtámogatása.

Virtuális integráció: A gyógypedagógia körébe tartozó kommunikációs és kapcsolati problémákkal küzdő 5–8. évfolyamos fogyatékos és tipikus fejlődésű tanulók összehasonlító vizsgálata címmel tartotta előadását Molnár Katalin és Egri Tímea. Feltételezésük szerint a Facebook nem segíti elő a valódi csoportfunkciókkal is rendelkező közösségek létrejöttét, így a megszülető csoportok nem válhatnak a bántalmazással szembeni fontos védelmi tényezőkké, továbbá a hátrányos megkülönböztetések, társadalmi egyenlőtlenségek megelőzésének, enyhítési lehetőségeinek területévé.

Bíró Zsófia és Egri Tímea az érzelmi tartalmazás szerepéről tartott előadást a képzeletbeli barátok megjelenése kapcsán. A téma egyedi megközelítésű volt, az eredmények közül kiemeljük, hogy a képzeletbeli barátok 76%-ban biztatást és erőt nyújtottak a gyermekeknek, változást, bizonytalanságot magukba foglaló élethelyzetekben. A képzeletbeli baráttal nem rendelkező gyermekek szülei nagyobb hajlandóságot mutattak gyermekük érzelmi tartalmazására.

A vér szerinti család szerepe a szakellátásban nevelkedő gyermekeknél címmel tartotta meg előadását Kis Ildikó, a gyermekvédelem területéről. Összehasonlította a múltbeli és a jelen megközelítéseket, változásokat.

Tapolcai Réka és Eigner Bernadett *A krízishelyzetek korai anya-gyermek kapcsolatra gyakorolt hatásairól esetbemutató keretében* címmel tartott előadást, arra keresve a válaszokat, hogy milyen befolyással bírnak a normatív, illetve a paranormatív (akcidentális-véletlenszerű) krízishelyzetek a korai anya-gyermek kapcsolat alakulására. A kapcsolati nehézségek mielőbbi feltárása lehetővé teszi az időben történő megfelelő intervenciót, krízisszituációban a krízisintervenciót.

Gráf Rózsa *Igen kis születési testtömegű koraszülött gyerekek intelligenciájának és olvasás-, helyesírás-teljesítményének elemzése* címmel bemutatta saját kutatási eredményeit, amelyben 8–11 éves, mérsékelt rizikójú koraszülött, diszlexiás és időre született, jól olvasó gyerekek intelligenciáját, olvasás-, helyesírás-teljesítményét és végrehajtó működését vizsgálták és hasonlították össze. Megfelelő rendszerességgel végzett szűrővizsgálatok,

a fejlődés folyamatos követése, a megfelelő időben és megfelelő irányú pszichopedagógiai intervenció jelentős mértékben csökkenti ezeknek a gyerekeknek az iskolai teljesítmény- és viselkedésszabályozási problémáit.

Cseke Enikő a Fővárosi Iskolászatatórium Általános Iskola pedagógusainak az Országos Kardiológiai Intézetben folyó munkáját mutatta be, ahol a szív- és érrendszeri betegséggel küzdő gyermekek ellátása történik. E gyermekek gyakran érzik magukat kirekesztve társaik közül. Tartós szívbetegségeik miatt sokszor hiányoznak az iskolából, tanulmányi eredményeik is eszerint alakulnak. A kórházpedagógusok munkája a szakmai teamben ezért sokrétű, komplex és individuális.

Reményi Tamás *Az aktivitási szint szabályozásának zavarai, terápiás és pedagógiai kezelési lehetőségei* címmel tartotta meg érdekes, elméleti és gyakorlati szempontokat egyaránt bemutató előadását.

Készségfejlesztés számítógépes játékkal – gamification a figyelem javításában címmel tartotta meg előadását Ricsóy Márta és Szertics Péter, melyben bemutatták a CogniPlus kinézetében és működésében számítógépes játékokra hasonlító, valójában azonban tudományos alapon kidolgozott képességfejlesztő programot. Az egyes tréningekkel fejlesztendők benne a figyelem alfunkciói (pl. fókuszált, megosztott, szelektív figyelem), valamint egyéb részképességek is (pl. munkamemória, szem-kéz koordináció, válaszgátlási készség). A Vadaskert Gyermekpszichiátrián a CogniPlus rendszerrel 8-10 alkalmas fejlesztésben vesznek részt ADHD-val diagnosztizált gyerekek. Már 8-10 alkalom után mérhető, kimutatható javulást hozott több különböző figyelmi alfunkcióban.

Szakosztályi programunk utolsó részében a pszichopedagógia aktuális szakmai, módszertani kérdései, problémái, feladatai kerekasztal keretében kerültek megvitatásra. Téma volt a pszichopedagógusok és a kórházpedagógusok helyzetének, szakmai munkájának elemzése, valamint egy *korszerű pszichopedagógiai diagnosztikus és terápiás szakmai irányelveket bemutató állásfoglalás* munkaanyagának ismertetése. Megállapodás született az anyag véglegesítésére vonatkozóan.

Súlyosan-halmozottan fogyatékosokat segítő szakemberek szakosztályának újjáalakulása

Szakosztályvezető: Dr. Hegedüs-Beleznai Csilla, Zahoránszky Mária

A Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium és Gyermekotthon fejlesztő nevelést-oktatást végző gyógypedagógusainak kezdeményezésére újjáalakult a működését szervezeti-szervezési okokból az elmúlt években szüneteltető szakosztály.

Célja: a súlyosan-halmozottan fogyatékosokat segítő szakemberek összefogására, kapcsolatépítésére, szakmai segítségnyújtására és érdekeik képviselésére szerveződő szakosztály, amely ezt követően nevesítve lesz a MAGYE Szervezeti és működési szabályzatában. Feladatai:

- Súlyosan-halmozottan fogyatékosok egész életútját kísérő segítő szakemberek szakmai segítése különböző területeken: korai intervenció, fejlesztő nevelés, fejlesztő nevelés-oktatás, szociális ellátás
- Szakmai tapasztalatcserék szervezése: intézménylátogatások, hospitálások, havi találkozók, szülőkkel való fórumok szervezése, továbbképzések ajánlása
- Törvényi változások nyomon követése
- A szakosztálytagokkal online kapcsolattartás, internetes felület működtetése
- Szakmai anyagok összeállítása

A szakosztály vezetősége: Dr. Hegedüs-Beleznai Csilla, Némethné Varga Viktória, Zahoránszky Mária. Az előadások bemutatták a súlyosan, halmozottan sérültek ellátásának lehetséges útjait, a szakértői vizsgálattól a felnőttellátásig. Értékes, gondolatindító előadásokat hallhattunk:

Brém Zsófia (Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium és Gyermekotthon): *A szakértői vizsgálat jelentősége a család életében.* Zechmeister Andrea (Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium és Gyermekotthon): *Fejlesztő nevelés-oktatás a gyógypedagógus és a szülő szemével.* Bata Beáta (Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium és Gyermekotthon): *Az utazótanári ellátás szerepe a család életében.* Győri Zsófia (Debrecen Nagytemplomi Református Egyházközség Immánuel Otthona és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskolája): *Életminőség? – Halmozottan fogyatékos felnőtt emberek helyzete a változó jogszabályi környezetben.* Verdes Tamás, fogyatékosügyi programkoordinátor (TASZ): *Súlyosan, halmozottan fogyatékos személyek ellátásának jogi háttere.* Tóth Mónika (Vakok Általános Iskolája Értelmileg akadályozottak tagozata és Siketvak tagozat): *Beszámoló a fejlesztő nevelés-oktatással kapcsolatos EMMI egyeztetésekről.* Fehérné Ivanov Szilvia és Mészáros Tekla *moderátorok* (Dió Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola, EGYMI, Kollégium és Gyermekotthon): *Asszociációs ötletbörze.*

Tanulásban Akadályozottak Pedagógiája Szakosztály

Szakosztályvezető: Sum Ferenc

A szakosztályi program három fő téma köré szerveződött. Mérésekkel, tehetséggondozással és integrációval kapcsolatos előadásokat hallhattunk, melyekhez szervesen kapcsolódtak jó gyakorlatokat ismertető beszámolók is. Az ülést dr. Szekeres Ágota szakosztályvezető-helyettes vezette, az összefoglalót dr. Szabó Ákosné készítette.

A „MÉRÉSEK” témakört Fazekasné Fenyvesi Margit (Szegedi Tudományegyetem GYPKI) és Papp Gabriella (ELTE BGGyK) *A ListeningSpan teszt mérési lehetőségei tanulásban akadályozott tanulók körében* c. előadása vezette be. A verbális szeriális munka-

memória mérési és fejlesztési lehetőségeit kutató szerzők – figyelembe véve az iskolai integráció elterjedését – olyan vizsgálati eljárást kerestek, amely átalakítás nélkül is alkalmazható tanulásban akadályozott tanulók mérésére. A kutatás egyik meghatározó kérdése az volt, hogy mennyire befolyásolja a verbális szeriális emlékezeti típus a tanulók verbális irányíthatóságát. Mi a feltétele az instrukciók megértésének és azok sikeres teljesítésének? Tananyagelemzéssel bizonyították, hogy a verbális szeriális munkamemória tantárgyanként és osztályfokonként eltérő nehézséget jelent, valamint megállapították, hogy e képesség fejlesztése a tervezésben gyakran még feltételként vagy tényezőként sincs jelen. A ListeningSpan teszt első adaptációja 1., 3., 5. és 7. osztályos integrált és speciális osztályba járó tanulásban akadályozott tanulók körében történt. A mérési eredmények bizonyították a teszt jó alkalmazhatóságát: a bemeneti szint pontosan megállapítható, kiinduló állapot teremtve a célirányos fejlesztéshez.

Farkasné Gönczi Rita, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának hallgatója *Történetbe ágyazott és kontextusmentes szűrőeszköz használatának tapasztalata számolási képesség területén* címmel a doktori kutatása során alkalmazott vizsgálóeszköz bemutatására vállalkozott. A kutatás abból a megállapításból indult ki, hogy a gyermekek természetes világa óvodáskorban a mese, alsó tagozaton pedig az egyszerű és reális történetek, események. Az előadás azt a kérdéskört vizsgálta meg, hogy a számolási zavart mutató gyermekek hogyan érzik magukat, hogyan teljesítenek a jelenleg alkalmazott szűrő- és vizsgálóeszközök feladatsorai és a történetekbe ágyazott matematikai feladatok megoldásakor.

Köböl Erika (Bárczi Gusztáv EGYMI, Szeged) és Vidákovoch Tibor (SZTE BTK) *Tanulásban akadályozott tanulók olvasás-szövegértés teljesítményének vizsgálata különböző mérési körülmények között* című előadása a mérés „akadálymentesítésének” rejtelmibe avatta be a hallgatóságot. Kutatásuk célja a tanulásban akadályozott tanulók olvasás-szövegértés teljesítményének reális megítélését biztosító mérési körülmények megismerése volt egy 208 fős – 3–8. évfolyamon tanuló – mintán. A tanulók három olvasás-szövegértés tesztet és egy tanulói kérdőívet töltöttek ki eltérő körülmények között. Az egyik teszt megírásához a mérési útmutatóban meghatározott tájékoztatást, a másik két teszt kitöltéséhez további szóbeli segítséget, illetve mintapéldákat is kaptak. A kérdőív kitöltésében a tanárok aktívan segítettek őket. A kutatás tapasztalatai alapján a tanulásban akadályozott tanulók objektív, megbízható és érvényes méréséhez a leghatékonyabb mérési körülményt a tennivalók értelmezésére irányuló, pontosan meghatározott személyes segítségnyújtás jelenti.

Tasner Rebeka Sára (NYME AK) *A tanulásban akadályozott gyermekek olvasási képességének vizsgálata kisiskolás korban* címmel számolt be kutatási tapasztalatairól. Tasner Rebeka 9–11 éves, tanulásukban nem akadályozott és enyhén értelmi fogyatékosnak minősített tanulók olvasási képességét vizsgálta 16–16 fős mintán Meixner Ildikó diszlexia-kérdőívvel. Az elemzések a két csoport közti különbségekről és az enyhén értelmi fogyatékos tanulók elmaradásának mértékéről adtak továbbépíthető információkat.

A heves szakmai beszélgetéseket involváló reggeli ülés után, a kávészünetet követően a „**TEHETSÉG**” témakörben készült előadások következtek. Kaibinger Pál (ELTE Bárczi

Gusztáv Gyakorló Általános Iskola) bevezető előadása *A sajátos nevelési igényű zenei tehetségek gondozása a családban és az iskolában* címmel multidiszciplináris metszetekben mutatta be a művésztanár – választott témájában szerzett – kutatási és gyakorlati tapasztalatait, lenyűgöző közvetlenséggel és stílárbravúrral. A bevezető alapfogalmaktól (a zenei nevelés feladatai és jelentősége a sajátos nevelési igényű tanulók körében, muzikalitás és zenei tehetség, általános tehetség és a zenei tehetség) az izgalmas példákig könnyen a gyógypedagógusi tevékenységekbe integrálható történelmi és tapasztalati ismereteket és motivációt kapott a hallgatóság a tehetséggondozás praktikus lehetőségeiről és módszereiről.

Az „**INTEGRÁCIÓ**” témáját felölelő előadások színes körét Szabó Ákosné (ELTE BGGyK) a *Gyógypedagógusok problémadefiníciója a társadalmi integrációt nehezítő tényezőkkel kapcsolatban* című előadása nyitotta meg. Az előadás kiinduló gondolata szerint a társadalmi integráció eszköze egy olyan iskolarendszer, amely biztosítja a tanulók számára a munkaerő-piaci elhelyezkedés lehetőségét. Ezzel a problematikusnak ítélt társadalmi jelenséggel kapcsolatban az előadó bemutatta a szakirodalomban tapasztalható két alapvető álláspontot. Az egyik az „objektivista” megközelítés, amely mindenféle értelmezéstől és mérlegeléstől függetlenül tekinti egy helyzet problematikuságát. Ezzel szemben a „konstruktivista” álláspont szerint egy jelenség vagy szituáció egy összetett értelmezési folyamat eredményeként fog kívánatos, vagy attól eltérő színezetben megjelenni. Konstruktivista megközelítésben az integrációs folyamatokban közreműködő személyek maguk is tevékenyen részt vesznek a „problémának” számító jelenségek körének kijelölésében, a problémák természetének, szerkezetének és jelentésének megkonstruálásában. Az előadás a gyógypedagógusok szakdolgozataiban fellelhető – az integrációval kapcsolatos – objektivista és konstruktivista megközelítések, definíciók kutatásának első megállapításait osztotta meg a hallgatósággal.

Czombos Dorottya (Újbudai Montágh Imre Általános Iskola, Óvoda, Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola és Készségfejlesztő Speciális Szakiskola) és Szekeres Ágota (ELTE BGGyK) előadása – *Vallásosság, elfogadás, integráció* – a gyógypedagógia és a teológia tudományok közötti három, a bemutatott pilotkutatás fundamentumát jelentő kapcsolódási pont köré szerveződött. A kutatásban részt vevő személyektől származó információk alapján a szerzők megállapították, hogy a vallásosság és a fogyatékos személyeket, a fogyatékos személyek integrációját elfogadó attitűdök kapcsolatban állnak egymással. Azok a személyek, akik a vallásosságuk tekintetében az „erősebb”, vallásosabb csoportokba tartoznak, elfogadóbb attitűddel rendelkeznek, mint azok a személyek, akik nem vallásosak. Kevés bizonyítékokon alapuló tudás áll rendelkezésünkre a vallásosság és a befogadó attitűd kapcsolatáról, így a kutatás valóságos revelációt jelent a téma megismerésében.

A délutáni szakosztályi ülést Bukovics Eszter (Meixner Ildikó EGYMI, Mohács) nyitotta meg az *Integráltan nevelt-oktatott SNI tanulók Dél-Baranyában és a Meixner Ildikó EGYMI utazó gyógypedagógiai ellátásának protokollja* című előadásával, amelyben az utazó gyógypedagógiai ellátás protokolljának bemutatása mellett a Dél-Baranyában működő általános iskolákban és középiskolákban integráltan nevelt-oktatott sajátos nevelési igényű tanulók aktuális helyzetét feltáró kutatás eredményeiről számolt be. A szerző 2015

tavaszán készült kérdőíves vizsgálata alapján elemezte az integráltan nevelt-oktatott sajátos nevelési igényű tanulók megoszlását, az integráció személyi feltételeit, az óraszámok és csoportlétszámok és a tárgyi feltételek alakulását, valamint a Meixner Ildikó EGYMI többségi intézmények integrációs törekvéseit támogató tevékenységeit.

Tóthné Schiebelhut Livia (Meixner Ildikó EGYMI igazgatója, Mohács) a közoktatás-vezetői szakdolgozati kutatása alapján tartotta meg *A szülők szerepe és részvétele az SNI gyermekek/tanulók integrált nevelésében (Egy svájci modell adaptálásának lehetősége)* című előadását. Az előadás a szülők bevonásának formáit, a szülőkkel való együttműködésben rejlő lehetőségeket és a szülők nyitottságát vizsgálta a gyermek fejlesztése érdekében a „jó gyakorlatok” befogadásának szempontjából. A zürichi kanton iskoláiban alkalmazott iskolai állapotfelmérő beszélgetés modell egy szükségletalapú, FNO szemléletre épülő, a szülői és tanulói participációt erősítő ellátási forma. Hallhattunk a modell – a mohácsi utazó gyógypedagógiai gyakorlatba történő – adaptálásának lehetőségéről is.

A *Mondd és mutasd* program előadója, Szabadiné Kovács Ágnes szintén a rendezvénynek otthont nyújtó mohácsi intézmény munkatársa. A jó gyakorlat játékos auditív és vizuális figyelmet, észlelést és emlékezetet, sorrendiséget, téri tájékozódást, fonológiai tudatosságot fejlesztő oktatóprogram. Alkalmazható óvodai nagycsoportos gyermekek, logopédiai terápiára járó gyermekek, sajátos nevelési igényű tanulók, hangoztató-elemző összetevő módszert alkalmazó 1. osztályok olvasásstanítást kezdő szakaszának beszédfejlesztése során. A program a magyar nyelv hangjaira Smart táblára készített interaktív fejlesztő feladatsort kínál, melyek beépíthetők a tanórába, jól alkalmazhatók differenciálásra, egyéni fejlesztésre gyógypedagógusoknak.

Mucsiné Erdei Mónika (Szeged és Térsége Bárczi Gusztáv EGYMI) és Józsa Krisztián (SZTE BTK) *Eltérő időpontban gyógypedagógiai iskolába kerülő tanulásban akadályozott tanulók elsajátítási motivációja a tanulók és tanárok vélekedése alapján* című előadása fontos – bizonyítékokon alapuló – kutatási eredményekkel segíti a szakma gondolkodását a gyengén teljesítő tanulók gyógypedagógiai iskolába történő átkerülési idejének optimális megválasztásában. A kutatás során – tanulói és tanári kérdőívek alapján – összehasonlították azokat a tanulásban akadályozott gyermekeket, akik gyógypedagógiai iskolában kezdték meg az első osztályt, azokkal a tanulókkal, akik többségi iskolából, sikertelen spontán integrációt követően kerültek át. Mind a tanulói, mind a pedagógusi válaszok alapján megállapították, hogy a felnőttekkel való kapcsolat motívumai (kötődés) szempontjából a tanulmányaikat gyógypedagógiai iskolában kezdő tanulók magasabb értékeket mutattak. A motoros motívumok szempontjából viszont az integrációból átkerülő diákok értéke volt magasabb. A gyakorlat számára megfontolásra érdemes megállapításokat tesznek a szerzők: az áthelyezés időpontjának megválasztásakor érdemes figyelembe venni, hogy a felső tagozatra már kimutatható motivációs különbségek tapasztalhatók, tehát a többségi iskolában sikertelennek tűnő tanulók esetében érdemes még az alsó tagozaton, legkésőbb 10–11 éves korig segíteni az átkerülést a tanulás iránti motiváció fenntartása érdekében.

A szakosztályi ülés utolsó programpontjára is zsúfolásig megtelt az osztályterem. Póth Éva, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola gyakorlatvezető tanára *Interaktív tábla*

– *interaktív pedagógus? (Ötletbörze az interaktív tábla matematikaórai felhasználására)* című bemutatója osztatlan sikert aratott a hallgatóság körében. Elsősorban a tanórai gyakorláshoz készített digitális, e-tananyagokat és a tankönyvkiadók által készített flipbookokat, az előadó által készített digitális táblaképeket, animációkat ismerhettünk meg. Betekintést kaptunk az E-tanárikar a pedagógusok által feltöltött segédanyagaiba, internetes online játékokba és a hallgatókkal történő együttműködés fortélyaiiba, tapasztalataiba. A bemutató hangsúlyosan az alsó tagozatos matematika tanításához készített interaktív diaképekből adott játékos formában élvezetes ízelítőt.

A jó hangulatú és látogatottságú szakosztályi ülés előadásai valamennyi résztvevő számára gazdagodást kínáltak. A nagy tekintélyű egyetemek „profi” kutatói és a gyakorló gyógypedagógusok a konferencián (is) megélhették a praxis és a tudomány öllekezéséből született közös eredmények örömet és hasznosságát, egyben impulzusokat kaptak a további együttműködéshez.

A szombati napon Metzger Balázs és Gereben Ferencné közreműködésével a **Pedagógiai szakszolgálati munka szerepe az együttnevelésben** témában kerekasztal-megbeszélésre került sor. A szakszolgálatokban dolgozó kollégák igényeinek megfelelően előrevezette a MAGYE keretében működő szakosztály életre hívását.

A MAGYE 2016. júniusi konferenciájának időpontjáról, témájáról és helyszínéről később születik döntés, amely a honlapon olvasható lesz!

Szerkesztette: Gereben Ferencné

*Kellemes karácsonyi ünnepeket
és békés, boldog új esztendőt kívánunk
minden kedves Olvasónknak!*

Tartalom/Table of Contents

EREDETI KÖZLEMÉNYEK

<i>Nikolausz Kinga – Perlusz Andrea: Siket és cochleáris implantált fiatalok és felnőttek identitástudatának vizsgálata</i>	279
<i>Pongrácz Kornélia: Tanulók fogyatékkal élő társakkal szembeni attitűdjének vizsgálata</i>	290

A GYÓGYPEDAGÓGIA TÖRTÉNETE

<i>Lányiné Engelmayer Ágnes: Illyés Gyuláné dr. Kozmutza Flórára emlékezünk születésének 110. és halálának 20. évfordulója alkalmából</i>	305
<i>Baranyai Kamilla: Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyakorló Általános Iskola logopédiai tagozatának 10 éves jubileuma</i>	313

KÖNYVISMERTETÉSEK, ÚJDONSÁGOK

Józsa Krisztián: A számolás fejlesztése 4–8 éves életkorban (<i>Farkasné Gönczi Rita</i>)	321
Vargáné dr. Molnár Márta – Höfflerné Péntzes Éva – Dr. Szenczi-Velkey Beáta: A kognitív képességek fejlesztésének módszertana (<i>Farkasné Gönczi Rita</i>)	322

FIGYELŐ

Beszámoló a gyógypedagógia lisszaboni világkongresszusáról – ISEC 2015 (<i>Schiffner Csilla</i>)	324
A nevelés- és oktatáskutatók európai konferenciája Budapesten (<i>Schiffner Csilla</i>)	327
Az Alapítóra emlékezünk (<i>Rosta Katalin</i>)	329

A MAGYE ÉLETÉBŐL

A Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete 43. Országos Szakmai Konferenciája (<i>Gereben Ferencné szerk.</i>)	331
--	-----

ORIGINAL PUBLICATIONS

<i>Nikolausz, Kinga – Perlusz, Andrea: Study into Sense of Identity in the Case of Deaf Young and Adult People and Those with Cochlear Implant</i>	279
<i>Pongrácz, Kornélia: Measuring Students' Attitudes towards Peers with Disabilities</i>	290

HISTORY OF SPECIAL EDUCATION

<i>Mrs. Lányi Engelmayer, Ágnes: In Remembrance on the 110th Anniversary of Birth and 20th Anniversary of Death of Mrs. Flóra Kozmutza Illyés</i>	305
<i>Baranyai, Kamilla: 10-year Jubilee of Classes Specialized in Speech Therapy in ELTE BG TTES</i>	313

BOOKS AND NOVELTY

Józsa, Krisztián: The Development of Counting Skills in the Age of 4–8 (<i>Mrs. Farkas Gönczi, Rita</i>)	321
Mrs. Varga dr. Molnár, Márta – Mrs. Höffler Péntzes, Éva – Dr. Szenczi-Velkey, Beáta: The Methodology for the Development of Cognitive Skills (<i>Mrs. Farkas Gönczi, Rita</i>)	322

OBSERVER

ISEC 2015 – Lisbon (<i>Schiffner, Csilla</i>)	324
ECER 2015 – Budapest (<i>Schiffner, Csilla</i>)	327
Commemoration of the Founder (<i>Rosta, Katalin</i>)	329

NEWS FROM THE LIFE OF MAGYE

43 rd National Symposium of the Hungarian Association of Special Education (Mohács) (<i>Edited by Mrs. Gereben, Ferencné</i>)	331
---	-----

